תלמוד ירושלמי · מפרשים · מראה הפנים על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי יבמות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-יבמות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 7
הלכה ד 8
הלכה ו 9
פרק ב 9
הלכה א 9
הלכה ב 10
הלכה ג 10
הלכה ד 10
הלכה ו 10
הלכה י 11
הלכה יא 11
הלכה יב 11
פרק ג 11
הלכה א 11
הלכה ד 13
הלכה ה 13
הלכה ח 14
הלכה יב 15
פרק ד 16
הלכה א 16
הלכה ב 18
הלכה ד 19
הלכה ו 19
הלכה ז 19
הלכה י 19
הלכה יא 19
הלכה יב 20
הלכה טו 20
פרק ה 22
הלכה א 22
הלכה ב 22
הלכה ד 22
הלכה ח 23
פרק ו 23
הלכה א 23
הלכה ב 25
הלכה ג 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 27
פרק ז 29
הלכה א 29
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ה 34
הלכה ז 35
פרק ח 35
הלכה א 35
הלכה ב 40
הלכה ג 42
הלכה ה 42
הלכה ו 43
פרק ט 43
הלכה ד 43
פרק י 45
הלכה א 45
הלכה ב 46
הלכה ג 46
הלכה ד 47
הלכה ו 47

הלכה ז 48
הלכה ח 48
פרק יא 48
הלכה א 48
הלכה ב 51
הלכה ד 51
הלכה ז 51
פרק יב 52
הלכה א 52
הלכה ב 53
הלכה ד 55
הלכה ו 55
פרק יג 56
הלכה א 56
הלכה ב 57
הלכה ה 59
הלכה ו 60
הלכה ח 60
הלכה יא 60
הלכה יד 61
פרק יד 63
הלכה א 63
הלכה ב 66
הלכה ו 66
פרק טו 66
הלכה א 66
הלכה ב 69
הלכה ג 69
הלכה ד 69
הלכה ה 70
הלכה ו 70
הלכה ט 71
פרק טז 71
הלכה א 71
הלכה ב 72
הלכה ג 72
הלכה ד 73
הלכה ה 74
הלכה ו 75
הלכה ז 76
הלכה ט 76

פרק א

הלכה א

חמש עשרה נשים פוטרות כו'. דאלו הן עצמן כו' התי"ט הביא ג"כ למסקנת הגמ' אליבא דרבא וסיים שם וז"ל ומ"ש הרב וההה"ד לשאר עריות דאמר קרא כי כל אשר יעשה וגו' הוקשו כל העריות להדדי עכ"ל ונראה מדבריו דגם לרבא אית ליה היקישא דר' יונה בהא וכן משמע לכאורה מדברי התוס' שם ד"ה רבא וא"ת וכי לית ליה לרבא היקישא דר"י וי"ל דקסבר לענין איסורא הוא דאקשינהו רחמנא כו'. ע"ש. ולפום סוגיא דשמעתא משמע דכל השקליא והטרי דלעיל התם לא אתיא אליבא דרבא דהא דמשני לעיל לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן היינו למאי דס"ד דערוה גופה צריכא קרא אבל לרבא תו לא צריכין להאי תירוצא דלדידיה לא איצטריך כלל לא להיקישא ולא לקרא דעליה בערוה גופא ולא לצרה אלא למשרי שלא במקום מצוה וכדפרישית בפני' ולא שייך תו למיקשי וכי לית ליה לרבא כו' דודאי לית ליה בהא אלא דס"ל דהיקישא אתא לענין הראה כדדריש ר' יונה גופי' בבבלי דף נ"ד וכ"כ הרשב"א ז"ל. א"נ לכדדריש בקידושין סוף פ"ג על ח"כ דלא תפסי בהו קידושין ואם דאפשר לדחוק ולפרש כוונת התוס' כדברי הרשב"א ז"ל דלענין איסורא דקאמרי היינו לענין הראה אבל על התי"ט קשה דלא היה לו להביא היקישא לענין יבום לאחות אשה אחר שהביא מסקנת הגמ' אליבא דרבא:

בתו מאנוסתו כו' כן פי' רש"י ז"ל אבל התוס' כתבו די"ל דמן הנישואין מיירי וכ"כ הרשב"א וז"ל ולא תיקשי לך מבת אשתו דבתרה נפקא משום דאורחיה דתנא הוא בהכי דתני בתו שהיא בת אשתו ובת אשתו שלא בתו עד כאן לשונו וקצת קשה דלפ"ז היכי דייק רב אשי בבלי דף י' דמתני' ר"י היא מדקתני סיפא אמו ואשת אביו מאי אמו כו' דאימא ה"נ קתני אמו שהיא אשת אביו ואשת אביו דלאו אמו וע"כ לומר דרב אשי מפרש בתו מאנוסתו וכסתמא דהש"ס ריש מכילתין דקאמר בתו כיון דאתיא מדרשא חביבא ליה והיינו בתו מאנוסתו כדפי' התוס' שם:

חמותו פי' רש"י ז"ל שמת בעלה כו' ולשיטתיה אזיל דפירש בסנהדרין דף ע"ו על הא דקאמר שם לר"ע חמותו לאחר מיתה איסור בעלמא אין כאן עונש שריפה אלא איסור ארור שוכב עם חותנתו דמשמע דליכא כרת אלא איסור ארור בעלמא וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל לדעת רש"י כן ולפיכך לא מצי למינקט הכא בחמותו לאחר מיתה כגון ראובן שנשא בח שמעון אחיו ומתה הבת ואח"כ מת שמעון בלא בנים דלא אתיא אלא כר' ישמעאל ובפלוגתא לא קמיירי אבל דעת הרמב"ם ז"ל דאפילו לר"ע לא מיעטה הכתוב אלא משריפה אבל כרת איכא וכ"כ פ"ב מהלכת א"ב הלכה ח':

מה דאמר ר"ע ביבמה שזינתה. משמע מהכא דלרבנן לא הוי ממזר מיבמה ואע"ג דלעניו קידושין קי"ל כשמואל דמספקא ליה אם תופסין ביבמה וצריכה גט מספק אפ"ה לא הוי ממזר מיבמה כלל ואפי' מדרבנן וכן מוכח מהאי תלמודא לקמן בסוטה פ' הי' מביא הל' ה' וכן יבמה שזינתה לא נאסרה על יבמה לרבנן וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' יבום הל' י"ט דאין ממזר כלל מיבמה אבל דעת התוס' והרא"ש ז"ל בהאשה רבה דף צ"ב דאפי' לרבנן יש ממזר מיבמה ומדרבנן וע"ש שהכריחו כן מהבבלי פ"ח דגיטין ועי' ריש חידושי יבמות מה שכתבתי בעזרת השם יתברך לדעת הרמב"ם ז"ל בזה:

ק"ו מה אחות אשתו כו' וליכא למיפרך מה אחות אשה שכן בידו לרבות דאיכא למימר דלר"ע לא חשיבא לי' האי פירכא דדוקא באשת אח חשיב בידו לרבות לחומרא שמרבה הוא איסור על אחרים אבל מה שבידו לרבות על עצמו לא חשיבא חומרא וכ"כ התוס' דף נ"ד ד"ה שכן. וא"ת לר' ישמעאל דחשיבא ליה האי פירכא דלהכי לא יליף מק"ו א"כ חייבי כריתות דלא תפסי קידושין מנא ליה דליכא למילף מאחות אשה וי"ל דאהיקישא סמיך כי היכי דאקשינהו רחמנא לאחות אשה לענין יבום וכן נמי לענין קידושין כדמסיק סוף האומר וא"ת השתא לר"ע דלית לי' היקישא כדמוכח הכא או דס"ל דהיקישא אתא לאקשינהו לנדה לענין הראה ולא לאחות אשה א"כ אשת איש ואשת אח דלא תפסי בהו קידושין מנא ליה דהא איכא למיפרך כדפריך שם דבשלמא שאר עריות יליף במה מצינו או בק"ו מאחות אשה דלא חשיבא ליה פירכא דלעיל וי"ל דכבר כתבו התו' שם דלר"ע לא איצטריך כלל למילף דכללא הוא אליביה דכל שיש ממזר לא תפסי קידושין ואפי' ח"ל ולר' יהושע הוא דאיצטריך דלית ליה האי כללא ולר' ישמעאל איכא למימר דכר' יהושע ס"ל:

אלמנה לכ"ג כו'. ואפשר לפרש נמי דלרבותא נקט אפי' ח"ל דאינן שוין בכל אסורות ולאפוקי גרושה לכהן הדיוט דמשכחת לה לפעמי' היחר לאחר איסורה כגון שגירש אשתו על מנת שלא תנשאי לפלוני דלדעת התוס' ריש פ"ט דגיטין דאסורה לו ואפי' לאחר מיתת המגרש אם נשאת לאחר מקודם ואם נשאת לפלוני הגט בטל למפרע ואם נתאלמנה ממנו מותרת לכהונה דאלו לדעת בה"ג לאחר מיתת המגרש מותרת היא לעול' ואפי' נשאת לאחר מתחלה ועיין בהה"מ פ"ח מהל' גירושין שהכריע שם כדעת התוס' ועי' בב"י אה"ע סי' קמ"ג בשם הרשב"ץ שנסתפק בזה אם מותרת לכהונה אח"כ:

הרי איילונית קידושין תופסין. בשהכיר בה דבלא הכיר מקח טעות הוא ואפי' גיטא לא בעיא ואפי' מדרבנן דאי בעי' גיטא צרתה חולצת דכצרת ערוה דמי' ואסורה להתייבם וכדדייקי התו' במתני' ואי קשיא הא רבא מוקי למתני' בדף י"ב בשהכיר בה ותני שהיו

וזה מטעם אחר הוא כדאמר הכא דהויא צרת ערוה שלא במקום מצוה וכדפירשו רש"י ז"ל שם ותוס' דף ח' וא"כ היכי דייקי דבלא הכיר בה לא בעי' גיטא תריץ דהתו' דייקי לפי האמת דרבא ורב אסי לא פליגי אלא בהכיר בה ובצרה אבל בלא הכיר בה לכ"ע לא בעיא גיטא וכן דעת הרשב"א ז"ל וכבר הארכתי בזה בחידושים שם וכתבתי דעת החולקים בזה והרמב"ם ז"ל סתם דבריו פ"י מה' גירושין בדין המוציא אשתו משום איילונית לא יחזור דהתו' שם לשיטת' מפרשי דמיירי בספק איילונית והילכך בעי גיטא והרמב"ן ז"ל הכריע להלכה דבעי' גיטא מדרבנן בלא הכיר וכדעת ר"ת בספר הישר:

זאת אומרת שמותר כו' והא דלא דייק מבתו דקתני ברישא דלא חיישי' לשמא יבא לידי ביטול מצות יבמין דיש לומר דס"ל דשאני בת אחיו דמצוה איכא בנישואי' וכדפי' הרשב"ם בתוס' דף ס"ב ד"ה והנושא את בת אחותו דהה"ד בת אחיו אבל למאי דכתבו התוס' דף צ"ט ד"ה ספק והביאו שם דמדייק החלמוד הכי זאת אומרת כו' מכאן ראי' לפי' ריב"ן שפי' בהבא על יבמתו והנושא בת אחותו דוקא בת אחותו אבל בבת אחיו אין עושה כ"כ מצוה דמבטל מצות יבמין ולפ"ז קשה דלידוק השתא מבתו דעכ"פ אין לאסור משום חשש זה ועוד דלדברי ריב"ן קשה טפי היכי דייק ממתני' דהכא דמותר לכתחילה דילמא בדיעבד ולחשוב בהדי עריות דפוטרות צרותיהן דהא על כרחך לדידיה צריך לפרושי הכי בבתו אלא דע"כ ס"ל להאי תלמודא כפי' הרשב"ם וכ"כ הרמב"ם ז"ל סוף פ"ב מהלכות א"ב דהה"ד לבת אחיו ומה דמדייק מהכא מכלתו דאפי' לכתחילה לא חיישינן לשמא יבא כו' עיקרא דמילתא אדהתם סמוך:

הלכה ב

איתא עיברה וילדה. למאי דפי' התוס' שם ד"ה הרי הן כסימנין דהא דמסקינן שמא תמות אתיא נמי לרבה בר ליואי והא דקאמר תוך הזמן היא ובנה מתים לא קאי אשנת י"ב דאז פעמים שהיא חי' דעיבור' מחשבה כגדולה משעח הריון דאע"ג דאם הביאה סימנין תוך שנת י"ב לאו כלום הן אלא כשומא נינהו כדקי"ל פ' יוצא דופן דף מ"ו דתוך הזמן כלפני הזמן מ"מ עיבור בני קיימא תוך הזמן הם כסימנין אחר הזמן ודרבה בר ליואי הכי מפרשינן גבול יש לה קודם זמן היינו קודם שנה שלפני גדלות אינה מתעברת כל עיקר תוך הזמן היינו תוך שנה שלפני גדלות היא מתה ועוברה מת אחר זמן היינו אחר שגדלה וכן פי' רב אלפס ז"ל יע"ש ולפ"ז אתיא שפיר נמי הא דהכא דה"ק עיברה וילדה עד שלא הביאה ב' שערות דהיינו תוך הזמן שלא מיהרה גדלות שלה היא ובנה מתים משהביאה והוא לאחר הזמן שניהן חיין. עיברה עד שלא הביאה כו' שאז פעמים היא חי' ואפי' עיברה עד לא הביאה ב' שערות אבל בנה מת ונוכל לומר דלשיטת הבבלי נמי הכי

מפרשינן דשמא תמות היא אבל בנה לעולם מת אם עיברה תוך הזמן. אבל לא משמע הכי וכן כתבו התוס' שם עיבור בני קיימא כו' משמע דוקא היכא דהולד חי אז מחשבינן לה לגדולה משעת העיבור וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל בהדיא ע"ש והיינו דתני התם רבה בר שמואל אי אתה מוצא כו' שכבר ילדו ולא קתני שכבר עיברו לפי שאין עיבורן ראי' עד שילדו ולד חי ובהכי ניחא נמי להא דקאמר התם ואית דאמרי בנים עדיפי מסימנין והא לפי פי' התוס' ללישנא קמא נמי בנים עדיפי דמשעת עיבורה חשבינן לה כגדולה וסימנין תוך הזמן אינם כלום אלא ע"כ דיש לחלק דלמ"ד עדיפי אם מיאנה בין עיבור ללידה אין מיאנה מיאון ולמ"ד הרי הם כסימנין מיאונה מיאון בין עיבור ללידה וכ"כ הנ"י. וטעמא דאכתי לא ידעינן אם יהיה הולד בן קיימא. אבל קשה לי לפ"ז מאי דאמר התם למאי נ"מ בין הני לישני דאפילו לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור בבניה מודה דהא לדידן נמי נ"מ למיאון איכא וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות אישות הל' ט' דלא חשבינן לה לגדולה משעת העיבור וע"ש בדברי הה"מ ז"ל ואין להאריך:

הלכה ד

כיני מתני' כו'. למאי דפרישית בפנים דמדייק הש"ס דבמתה איירי צ"ל דחולק נמי בעיקרא דדינא על הבבלי דלא ס"ל הא דרמי בר יחזקאל שם דבשעת נפילה נראית כצרת בתו וכאבא מרי דלעיל והילכך לא מוקי לה הכא כדהתם והיינו דאזיל לשיטתיה דאמר לעיל בהדיא לרבי יוחנן ממאנת היא ביבם כו' להתיר צרה לאביה ואפי' רב ור"ל לא פליגי אלא בסתם אבל באומר' אי איפשי בנישואי אחיך כ"ע מודים כדפרישית לעיל. ואיכא למימר נמי דר' יוחנן אזיל לטעמיה דאמר בבבלי דף י"ב דצרת ממאנת מותרת ולא גזרינן משום צרת ערוה ממאנת אבל בבבלי מסיק שם כשמואל דגזרינן משום צרת בתו ממאנת וכרמי בר יחזקאל שם והילכך לא מוקי מתני' דהכא במתה וכדאמר הכא משום דבפישטא ניחא ליה ואליבא דהילכתא כרמי בר יחזקאל אבל בממאנת דעלמא ממאנת אף לזיקתו וכשמואל דלית ליה הא דר' אושעיא כדמוכח בבבלי פ' ב"ש וזהו דהרמב"ם ז"ל סתם דבריו פי"א מהל' גירושין הלכה ג' וכשם שממאנת בבעל כך ממאנת ביבם אבל קשה למאי דמתרץ ר' אבא מרי לעיל תיפתר שאין יבם כו' הא אליבא דר' יוחנן מקשי ואיהו בהדיא קאמר להתיר צרתה לאביה וצ"ל דלא מתרץ ר' אבא מרי אלא אהא דמדייק ממתני' נתגרשו ולא הומנו כו' דמשמע דאינה ממאנת כלל ביבם לעקור הזיקה ואפי' בממאנת דעלמא ועלה קאמר דהכא מיירי שאין שם אלא אביה אבל לפי האמת ע"כ מוקמינן לר' יוחנן בשמתה ולזה נאדי הכא מתירוצא דר' אבא מרי דלעיל:

הלכה ו

ראה היאך הלכה זו כו'. ובבלי גריס הולד פגום כו' ורש"י ז"ל פי' שם דאם היה כהן פסול לכהונה דאתיא בק"ו מאלמנה לכהן גדול ובהחולץ דף מ"ה גבי נכרי ועבד שבאו על בח ישראל דהולד פגום לכהונה פירש דדוקא אם תלד בת פסולה לכהונה אבל זכר מותר בכהנת וצ"ע דמ"ש דהתם נמי מק"ו מאלמנה לכהן גדול אתיא ובנה חלל ועיין לקמן בהחולץ הלכה ט"ו ד"ה גוי ועבד מה שכתבחי שם לדעח הרמב"ן ז"ל בזה ועיין במראה שם:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ב

הלכה א

אלא כן אנן קיימין בשמת כו'. ולאו דוקא בשמת האב דאם אמו מעוברת הוא העיקר דאיצטריך קרא למעוטי דאינה צריכה להמתין אלא דלמאי דפריך אפי' מתה אמו כו' שמא ילך אביו כו' וע"ז משני דלהא לא איצטריך אלא בשאמו מעוברת וכשמת כלומר ואפילו בשמת האב קאמר:

ולקחה לו לאשה זה המאמר. ובבבלי בכולה מכילתין משמע דמאמר יבמין מדרבנן הוא ולקחה דריש לה לדרשה אחריתי כדפרי' ואפשר לומר דההיא ברייתא כב"ש אתיא דהמאמר קונה מד"ת אלא שאינו גומר וכמבואר בהרבה מקומות הכא לקמן וכן בבבלי אבל רש"י ז"ל פי' בדף כ"ט דבעי שם לב"ש מאמר נשואין עושה כו' השתא ארוסה בעלמא כו' דקידושין דידה דאורייתא אינו יורשה ולא מטמא לה מאמר ביבמה דרבנן מיבעיא דאלמא אפי' לב"ש מאמר דקונה מדרבנן הוא ובדף י"ח גבי הא דקאמר הא דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמרי המאמר קונה קנין גמור פירש הוא ז"ל ותהוי צרת ערוה ותיפטר אף מן החליצה דאלמא לב"ש מד"ת הוא דפוטרת צרתה מן החליצה וכן מוכח שם מהסוגי' וכבר הקשו התוס' זה על רש"י בדף הנ"ל ד"ה ב"ש אומרים ופירשו שם פי' אחר ע"ש ואינו עולה להברייתא זו דקתני הכא לכך נראה לפירש"י דה"ק השתא ארוסה בעלמא דקידושין דידה גומרין מדאורייחא מאמר דאינו גומר אלא מדרבנן מיבעיא וכן מצאתי להרשב"א ז"ל שכתב לפירש"י כן:

שתיהן אסורות. וגי' הספר אי אפשר להעמידה ולאוקמי כמאן דאמר לקמן דרבי שמעון חולק אף בראשונה ואפילו הראשונה מוחרח דפקעה זיקתה מהראשון ונעשית אשתו של זה השני דא"כ לא שייך לומר השניה מספק חולצת:

מותר באמה אבל בבבלי מסיק כרב יהודה אמר שמואל דאסור באמה דיש זיקה ועי' לקמן פ"ג הלכה ה' במראה ד"ה בין רבנן שם ביארתי דכל חד לשיטתיה אזיל:

הלכה ב

וערוה פוטרת צרתה. ועיין לקמן בקידושין פ"ג סוף הלכה א' ובמראה שם ד"ה וערוה:

הלכה ג

דתני ר' חייא כו'. תוספתא פ"ו ומייתי לה בבלי פירקין שם והא דמפרק לה רבא התם לצדדין קחני בא עליה באיסור מצוה דהן שניות מד"ס וחלק לה באיסור קדושה דהן ח"ל היינו מקמי דמסיק לה התם דח"ל מדאורייתא רמיי' קמיה ליבום אבל לבתר דמסקינן דמאורייתא חזו ליבום ורבנן גזור עלייהו דגזירה ביאה ראשונה כו' אתרוייהו קאי דא' איסור מצוה וא' איסור קדושה ביאתן וחליצתן פוטרות צרותיהן וכדמשמע הכא אבל קשה דהרי הכא אמרינן ריש פ"ק דח"ל מדאורייתא לא חזו ליבום כדדריש התם מלאיש זר וכמבואר שם דבזה חולק עם הבבלי ושמא האי סוגיא דלעיל אתיא כמ"ד דלא נפטרה צרתה אלא דחזינן דמדמי הכא איסור מצוה לאיסור קדושה והרי איסור מצוה ודאי מד"ס הן ואפשר לדחוק ולומר דהבעיא דבא עליה לא קאי אלא אאיסור קדושה. והא דאמרינן דביאח ח"ל פוטרת צרתה היינו חוץ מאלמנה לכ"ג מן הנישואין דאית בה עשה ול"ת ולא חזי ליבום מדאורייתא והכי מוכח משיטת הבבלי וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות יבום הלכה י"א אלא דמה שכתב פ"ז הלכה י' דחליצת איסור מצוה ואיסור קדושה אינן פוטרת צרתה דמדמי לה לחליצה פסולה וכבר הקשו עליו מהברייתא דלעיל ועיין בחידושים מה שכתבתי לדעתו ז"ל בזה:

הלכה ד

אברהם אסור כו'. כתב הרא"ש ז"ל בפירקין והרמב"ם ז"ל כתב דכל שניות דרבי חייא יש להן הפסק וממ"נ כתב דלא כהירושלמי דאברהם אסור בכל נשי ישראל אלמא דבנו ובתו אין להן הפסק כו' ע"ש ואפשר לומר דהכא אמר לטעם דרב דאמר כלת בנו יש לה הפסק דדוקא זרע היוצא ממנו אסור אבל לשיטת הבבלי דכלת בנו אין לה הפסק וא"כ אידחי האי כללא דדוקא זרע היוצא ממנו אסור והדרינן לכללא דהבבלי דהבעיא שם קאי על השניות דר' חייא ולא איפשיטא ובדרבנן לקולא וכלת בנו דחמירא טעמא כדפרישית בפנים:

הלכה ו

בן גוי כו'. ובבבלי בבכורות שם מוכח בהדיא דחייב דקאמר התם גבי כהנת שנתעבר' מן הגוי דכיון דאיבעלה לפסול לה הויא לה זרה וכיון דזרה היא בנה חייב לפדות עצמו

וכן כתב שם הרא"ש ז"ל בפירוש ואין צריך לומר בת ישראל שנתעברה מנכרי דחייב וחפשתי אחר זה ולא מצאחי טעם להא דהכא לכך נראה דחסר כאן וכן צריך לגרוס בן גוי שבא על בת ישראל וילדה בכור לכהן בן ישראל שבא על גויה משבאת כו' והסיפא הוא דין המבואר במשנה שם כדפרישית ובילדה מתחילה בגיותה מיירי ולאפוקי מדר' יוסי הגלילי דאמר שם עד שיפטרו רחם בישראל:

הלכה י

קידש כמי שכנס. והרמב"ן ז"ל גורס קידש אין אומרים לו שיכנוס אלא שלא יכניס כנס אין מוציאין מידו ובחידושי הרשב"א ז"ל הגי' כמו שהיא לפנינו ועיין בב"י אה"ע סי' י' וי"א בשם תשובת הרשב"א שקיים גי' דהכא ואע"ג דקידש ככנס דמיא ואין מוציאין מידו אם נראה לב"ד לומר לו שלא יכנוס ועבר וכנס קונסין אוחו ומוציאין מידו והא דאמרינן אם כנס לא יוציא קאי נמי אכולהו דתנינן לקמן המביא גט כו' ועד המעיד והחכם כו' כן פי' רש"י ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל פ"י מהל' גירושין וכן הסכימו כל הפוסקים מלבד הרשב"א ז"ל דמחמיר בעד:

הלכה יא

אחת משדותיי מכרתי. למאי דפרישית בפנים דטעמא לפי שאינו מפסיד כו' ולפ"ז אפי' בשדה זו אין הלוקח נאמן והא דקאמר אחת משדותיי משום דיוקא דקידושין הוא דקאמר דאין למדין הימנו דבר אחר ובקידושין אפי' בכה"ג נאמן והא דקאמר אף בקידושין כן סתמא דהש"ס הוא דפליגא על ר' יוחנן:

הלכה יב

המקח דרכו להשתלש. ואין זה סותר להברייתא דמביא הבבלי דף כ"ה עדים החחומים על שדה המקח כו' לא חשו חכמים לדבר זה דהתם מיירי אם רצה א' מן העדים לקנות השדה לפי שהאחר לא היה מסכים עמו להעיד שקר וכ"כ הרי"ף ז"ל אבל אם מכרו לב' העדים החתומים אין הכי נמי דאיכא למיחש כדאמר הכא דדרכו להשתלש וכן כתב הטור ח"מ סי' ס"ו מדברי בעל התרומות ע"ש:
סליק פירקא בס"ד

פרק ג

הלכה א

ולית זיקה כלום אילו ג' אחין כו'. כדפרישית בפנים ואע"ג דהתם לא שייכא זיקה דהרי היא נכרית אצלו מ"מ מייתי ראי' דאפילו לא היחה לה שעת היתר מתחילה אפ"ה מכיון

דפרח האיסור ממנה הותרה כמו התם ובבבלי דמסיק לר' יוחנן דאם מתה ראשונה אסור בשני' דלשיטתיה אזיל דס"ל יש זיקה וכדמסיק לעיל פ"ב דף י"ח דשומרת יבם שמתה אסור באמה ורבי יוחנן נמי יש זיקה ס"ל וכדכתבו התו' הכא ע"ש והילכך לא מקשי רבי יוחנן אמתני' אטעם דאחיות אלא היכי דהיתה לה היתר מקודם וכדאמר ליקו' חד מינייהו לחלוץ לשני' ותיהוי הראשונה כיבמה שהותרה כו' וכדפרישית דדמיא להא דאם מתה שני' מותר בראשונה ואמאי קאמר במתני' דלית בהו דין יבום כלל אבל האי תלמודא דמסיק בפירקין דלעיל הל' ב' דאין זיקה כדאמר התם בטלה זיקתה והילכך לא שאני ליה הכא דאפי' מתה הראשונה מותר בשניה:

ודכוותה אפי' חלצו אחיות יפטרו צרות. כדפרישית דלא ס"ל להאי מקשה כו' א"נ יש לפרש למאי דמדייק בבבלי אשמואל דס"ל כהאי ברייתא מאי שנא לאחיות דלא נפטרו צרות דהוו להו אחות אשה בזיקה לצרות נמי לא ליפטרו לאחיות דהויא להו צרת אחות אשה בזיקה והאי דיוקא ע"כ לא קאי אלא ללישנא בתרא דהתם דאמר לעיל אליבא דשמואל גבי ג' אחיות יבמות כו' דא' חולץ לכולן דאע"ג דסבר הכא דחליצה מעליא בעינן ה"מ למיפטר צרתה אבל למיפטר נפשה היכא דליכא צרות בהדייהו פטרה אפי' בחליצה כל דהו ולזה מדייק דאפי' חלצו הצרות לא יפטרו האחיות מכיון דחליצת צרות נמי גרועה היא דהוי להו צרת אחות אשה בזיקה ואמאי פוטרות לאחיות דהא חליצתן של עצמן מעולה היא דלמיפטר נפשה פטרה דאלו ללישנא קמא דאמר התם מאי א' חולץ לכולן דקאמר אאמצעי' וא"כ חליצת האחיות אפי' למפטר נפשה לאו כלום בחליצה לאו מעולה איפכא הוי ליה למידק דאפי' חלצו האחיות ליפטרו הצרות דהא כולהו חליצות פסולות הן וליכא חדא מינייהו מעולה וכן פי' הרשב"א ז"ל ולפ"ז שפיר מדייק הכא אפי' חלצו אחיות כו' דלשיטתיה אזיל דאמר לקמן אליבא דשמואל דמימריה וטעמי' אתיא כהאי ברייתא דא' חולץ לכולן באמצעית וכפי גי' הרשב"א דפרישית בפנים לקמן:

עד שתדע במה היא ניתרת כו'. ואע"ג דאמרי' לקמן פ"ה אין אחר חליצה כלום הא מוקמינן התם כר"ע דאמר אין קידושין תופסין בח"ל אבל לרבנן תפסי ביאה או קידושין אחר החליצה וצריכה הימנו גט וצרתה אינה פוטרת דביאה פסולה היא ודקאמר הכא עד שתדע במה היא ניתרת לאו דוקא דהרי אינה ניתרת לא בחליצותה דהך ולא בביאתה אלא דה"ק כמו דביאת מעוברת אינה מתרת עכשיו דשמא יהיה הולד בן קיימא ואין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם וכדלקמן פ"ו הכא נמי אין ביאתה של זו פוטרתה הואיל ופסול' היא וחליצתה דמקודם נמי עכשיו לאו כלום היא הואיל דעדיין זקוקה היא לו מחמת הביאה שלאחריה דצריכה גט ועד שיחלוץ לצרה עצמה:

ואין צרה כו'. עיין לקמן הל' ה' במראה ד"ה לא סוף דבר:

הלכה ד

קידש אשה מעכשיו כו'. הר"ן ז"ל כתב בקידושין שם על הא דאמר רבי יוחנן אפילו קידושין מאה חופסין בה וקאמר עלה אסברא לך טעמיה דר"י משום דשוו נפשייהו כשרגא דלבני כו' דה"פ דליכא למימר טעמיה דרבי יוחנן משום דקסבר שתי לשונות במשמע ומספקי' לגבי האי בתנאה ולגבי האי בחזרה דא"כ לא שייך למיתני תופסין דאין תפיסה אלא באחד מהן ואנן הוא דלא ידעינן הי מינייהו ומדקאמר תופסין משמע דס"ל שיש בה צד קידושין לכולן כו' ע"ש שהאריך והעלה דקידושי כולן נתפסו בה בודאי אליבא דרבי יוחנן ותמה שם על הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ז מהל' אישות אמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום ובא אחר ואמר לה הרי אח מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום כו' כולן תופסין בה וצריכה גט מכל א' וא' מפני שהיא מקודשת לכולם בספק וכתב עליו ודבריו תמוהי' הם הרבה שכיון שהוא פוסק כרבי יוחנן שאפי' קידושי מאה תופסין בה למה כתב שהיא מקודשת לכולם בספק והרי סוגייתינו מוכחת דלר' יוחנן קידושי ודאי נינהו עכ"ל ונראה דנ"מ בין דעת הרמב"ם והר"ן ז"ל לדינא להא דקאמר הכא דהיכא דנפלה אחותה בתוך שלשים יום דאי קידושי קמא קידושי ודאי נינהו תצא הלזו משום אחות אשה ואי קידושי ספק צריכה חליצה דהרי לדעת הרמב"ם ז"ל מספקינן אפי' בקידושי קמא כדכתב שם הר"ן בשם הרמ"ך ז"ל לדעתו דמספקא ליה אי קי"ל כרב או כרבי יוחנן ולפיכך כתב שאפי' מאה תופסין בה מספק ולפ"ז אם נפלה אחותה בתוך ל' יום לא תצא בלא חליצה והשתא לדעת הר"ן ז"ל שפיר נוכל לקיים גי' הספר דה"ק וההיא כו' ולא כב"ש דהרי לב"ש דמחלקינן הכא דע"י זיקה ומאמר הוא דקאמרי דנדחית אחותה לגמרי אבל לא בקידושין דס"ל דכיון דקידושי דקמא נמי ספיקא הוא צריכה חליצה ולר' יוחנן דקאמר לשון תופסין משמע דקידושי ודאי הן ולדידיה אפי' בכה"ג תצא הלזו משום אחות אשה:

הלכה ה

בין רבנן כו'. משמע מהכא דאין זיקה וכדפרי' בפני' וכן לרבנן דאמרי צד שלא קנה המאמר כנגדו היתר בצר' אלמא דזיקה לחודה לא חשיבא ומתני' דוקא עשה בה מאמר קתני וכרב נחמן בבלי שם דדייק ממתני' דאין זיקה ואע"ג דכבר שמעינן כן לעיל בריש פרק כיצד איצטריך הך דהכא דאלו מהתם לא שמעינן מידי דאפשר לומר דהא דקתני התם עשה בה מאמר לר"ש איצטריך ולאשמעי' נמי מילתא אחריתי דלא פליג ר"ש בנולד ולבסוף יבם דאי פליג נמי בזה א"כ ע"כ יש זיקה ס"ל וכמבואר ועיין מ"ש לעיל בפנים

הל' ג' ד"ה כך פירשה ולר' שמעון דוקא אם עשה מאמר אבל לרבנן אה"נ אפילו בלא מאמר אסורה משום צרת אשת אחיו שלא היה בעולמו בזיקה והילכך איצטריך למידק מהכא דלכ"ע אין זיקה. ובהכי ניחא לי מה שהקשו התו' כאן דף ל' ד"ה אמר רב נחמן תימא שלא דקדק רב נחמן על מתני' דריש כיצד עכ"ל ולפי מה שכתבתי מתיישב שפיר ובבבלי שם מסיק דיש זיקה והא דקתני מאמר לאפוקי מדב"ש דאמר קונה קנין גמור והאי תלמודא לשיטתיה אזיל דמסיק לעיל אליבא דב"ש דאין המאמר קונה קנין גמור ולא איצטריך משום הכי לאשמועינן מאמר:

הלכה ח

לא סוף דבר כו'. מה שפירשתי בפנים הוא עפ"י שיטת רש"י ז"ל ולפי מה שגורס שם ולרבא כו' זו היא למעוטי מת בלא גירש אבל אם גירש הערוה מותרת הנכרית ואפי' מת הנשוי נכרית קודם שגירש זה והיתה צרת ערוה דהכל הולך אחר שעת מיתת המגרש וכמבואר בפנים והא דאם מת הנשוי נכרית ולא גירש הבעל אחות ומת דאסורה הנכרית להשלישי ואע"ג דבעודו בחיים האח השני מותרת הנכרית להתייבם לא' מהן וכדחנן לעיל ג' אחין שנים מהן נשואין ב' אחיות וא' נשוי נכרית ומת הנשוי נכרית וכנס א' מבעלי אחיות את אשתו אפ"ה כשמת זה ונפלו שתיהן לפני הג' אסורה הנכרית וכן כתבו התו' בשם בה"ג ד"ה זאת אומרת לחלק בין מחיים בין לאחר מיתת א' מהן. וטעמא דמחיים כיון שהערוה עומדת עם בעלה הויא לה הנכרית צרת ערוה שלא במקום מצוה ושרייא אבל אם מת א' מבעלי האחיות כיון ששתיהן באות להתייבם הוויין להו צרות ואסורות דחשבינן לצרה כאלו נתייבמה אצל זה שמת ונפלה היא וערוה עכשיו לפני אח השלישי כן פי' הרשב"א ז"ל אבל קשה דהיכי שייך לומר דמחיים תהי' מותרת לא' מהן ואחר מיתה נאסרה דא"כ הויא צרה לאחר מיתה ואמרינן הכא לעיל א"ר יודן אלו בקש לבעול את הצרה כו' ואין צרה לאחר מיתה וה"נ הכין. ולכך נראה כגי' רב אלפסי ז"ל דגריס התם אליבא דרבא זו היא למעוטי מת ואח"כ גירש ולומר דרבא כרב אשי לגמרי ס"ל וכוותיה דייק לה למתני' דאלו מת נשוי נכרית ואח"כ גירש א' מבעלי אחיות אשתו וכנס הנכרית ומת דהנכרית אסור' הואיל ונעשית צרת ערוה בזיקה ואע"ג דאפי' בכנס ולבסוף גירש שריא לרבא דמיתה מפלת כבר תירץ רב אלפסי ז"ל דשאני גבי צרת ערוה דעלמא דכיון שגירש הערוה מקמי דנפלה לפני היבם מהני הגירושין וכי נפלה צרה בהתירא נפלה קמיה אבל הכא גבי נכרית כיון דבשעת נפילה באיסור זיקה נפלה קמיה לא מהני בה הגירושין דהך:

הלכה יב

והן גדולות פטורין. בתוספתא סוף פ"ה גריס הרי אלו חייבין י"ו חטאות משום אחים ומשום אחיות ומשום נדות ומשום אשת איש אם אינן אחים חייבין י"ב אם אינן אחיות חייבין שמנה אם אין נדות חייבין ארבע היו הן גדולים והן קטנות הן חייבין שתים הן גדולות והם קטנים הן רייבות ארבע אם השיאן אביהן חייבין שמנה ע"כ ופשוט הוא הא דקתני' הן חייבות ארבע ט"ס הוא דהא אאם אין נדות קאי ואין חיובן אלא משום א"א וכן הא דקאמר ואם השיאן כולי אי אפשר לאוקומי אלא לפי הגי' דהכא וכדפרישית בפנים אלא מה דתני הכא ברישא הן קטנים והן גדולות פטורין דלכאורה משמע דאפי' הנקבות פטורות דסתמא קאמר והרי משנה ערוכה היא בכריתות סוף פ"ב דהגדול חייב ואין לנו לפרש זה כ"א אחיוב דאישות דאם א' מהן בקטנות לאו א"א מיקרי וכדפי' רש"י ז"ל פ' יוצא דופן דף מ"ה גבי בת ג' ויום א' כו' ואם בא עליה אחת מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה והיא פטורה כגון אביה או חמיה דאלו משום אשת איש דוקא בשקיבל אביה קידושין כדפי' שם ועיין בתו' קידושין דף י' דלענין זה ודאי לאו מחולקין הם יע"ש והכא דמשום נדות לא שייך ודאי לומר דכולן פטורין והנכון כדפרישית בפני' ומה דפירש"י ז"ל בספ"ק דערכין אדתניא התם שניהם עד שיהו שניהם שוין דברי רבי יאשי' ופירש"י הנואף והנואפת יהיו בני עונשי' אבל אם היתה היא קטנה והוא גדול או הוא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין אין הגדול נהרג אליבא דרבי יאשיה פירש כן אבל לא קי"ל הכי אלא כמתני' דלעיל לענין שאר כל העריות ועיין בתוי"ט פ' יוצא דופן משנה ד' ואי אפשר לאוקמי נמי להא דהכא כרבי יאשי' דהא בהדיא קתני וכולן כו' חייבין שתים שתים משום נידה אלא ודאי כדאמרן:

מפני תיקון הולד. והרי"ף ז"ל בסוף פירקין בתר דמביא פלוגתא דרבי יודה ור' יוסי דלר' יודה אנוסה ומפותה צריכה להמתין דחיישינן שמא לא נתהפכה יפה יפה כתב וז"ל וחזינן למקצת רבוותא דפסקי בהא הלכתא כרבי יודה ואנן לא ידעינן מהיכא קא גמרי לה להאי פסקא דהא קיי"ל רבי יודה ור"י הלכה כרבי יוסי ואי אמרת משום דקאי רבי יודה כסתם מתניתין דקתני ומפרישין אותן ג' חדשים שמא מעוברות הן דהא הכא אנוסות הן וקתני מפרישין ליכא למימר הכי דבהא אפי' ר' יוסי מודה דמפרישין דלא קאמר רבי יוסי אלא באשה מזנה דידעה דמזנה היא ומתהפכת כדי שלא תתעבר אבל הא מי ידעה דמזנה היא כדי שתתהפך דהא אוקימנא בהוחלפו למימרא דבטעות הויא מלתא עכ"ל ונראה דנ"מ בין תירוצא דהש"ס דהכא ובין תירוצא דהרי"ף להיכא דנאנסה תחת בעלה דידעה דמזנה היא ולהרי"ף ז"ל אינה צריכה להמתין אבל להש"ס דהכא עוד

היא צריכה להמתין מפני תיקון הולד והד"מ באה"ע סי' י"ג בשם הא"ז כחב דאם נאנסה תחת בעלה צריכה להמתין ודוקא שלא נבעלה תחילה לבעל אבל אם נבעלה תחילה בעל תלינן שמבעלה נתעברה ואינה צריכה להמתין וכן הביא במפה שם ואפשר דהא"ז למד מהכא הדין שלו דהרי מתני' בלא נבעלה מתחילה מיירי ולפיכך צריכה להמתין מפני תיקון הולד:

סליק פירקא בס"ד

פרק ד

הלכה א

החולץ ליבמתו. בחולץ תוך ג' איירי כדדייקינן בגמ' הכא דקתני ונמצאת וכ"כ התו' ריש פירקין ועיין לקמן:

ופסלה מן הכהונה. כתב הנ"י ואפי' בדיעבד מפקינן לה אם נשאת לכהן ולא ידעתי מנין לו זה דהא אנן קי"ל כר"ל בהא דחליצת מעוברת לא שמה חליצה ולדידיה מפרש בבבלי הא דקתני ופסלה מן הכהונה מדרבנן ולחומרא בעלמא וע"כ דלכתחילה קאמר דהא כל חלוצה אינה אלא מדרבנן כדאמר לעיל פ"ב דף כ"ד ומנא לן דאפי' בדיעבד תצא ואם נאמר דסמך עצמו על דברי התו' שכתבו בד"ה ונמצאת וא"ת א"כ אם אין הולד של קיימא אמאי אסור בקרובותיה דתוך ג' חדשים לאו חליצה היא כדתנן לקמן כו' ואר"י דנהי דלאו חליצה היא מ"מ אסור בקרובותיה כיון דמדאורייתא הוי חליצה אבל מכל זה אין מוכרח די"ל דהתו' כתבו כן אליבא דר' יוחנן דס"ל דחליצת מעוברת שמה חליצה בדיעבד ונהי דלאו חליצה היא דקאמרי אלכתחילה קאי ואהא דאמר שם כל שאינו עולה לייבום אינו עולה לחליצה וההיא סוגיא אליבא דר' יוחנן אתיא כדמפרק שם אליביה דף מ"א וכן מוכח מדבריהם דמסיימי שם ועוד דדיעבד אם חלצה אפי' מדרבנן אינה צריכה חליצה אחרת דאמר לקמן יבמה שחלצו לה אחין בתוך ג' צריכה להמתין ג' חדשים משמע דלא בעיא חליצה עכ"ל דקשה מאי מייתי ראי' מהתם דלאו במעוברת אירי למתני' דהכא דמעוברת עסקינן ולר"ל צריכה חליצה אחרת אלא ע"כ דשיטתם אליבא דר' יוחנן היא וכסוגיא דלקמן אבל לדידן דקי"ל כר"ל בחליצת מעוברת דצריכה חליצה אחרת דלאו חליצה היא כלל ובחולצת תוך ג' ולאו מעוברת אינה צריכה חליצה אחרת וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' יבום הל' י"ט אין ראיה משם למשנתינו והא דלר"ל אסור בקרובותיה טעמיה נמי משום הא גופה דהואיל ואינה חליצה היא עדיין זיקתו קיימת וכמ"ד יש זיקה וכ"כ הרשב"א ז"ל לתרץ על האי דלא אקשי בגמרא לר"ל אמאי אסיר

בקרובותיה אבל בדין לפסלה מן הכהונה ואפילו בדיעבד ונשאה לא שמענו לר"ל ולא ראינו לגדולי הפוסקים שדברו מזה ומדברי הרמב"ם ז"ל משמע נמי דחליצת מעוברת לאו חליצה היא כלל שכתב שם הל' כ' החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה אם היה ולד של קיימא הרי זו כמי שלא נחלצה לו מעולם ומותרת לכהונה ומותר בקרובותיה ואם הפילה או שלא שהה שלשים יום אחר שנולד חוזר וחולץ לה הוא או אחד מאחין שחליצת המעוברת אינה חליצה וביאת המעוברת אינו יבום ע"כ הרי שלא הזכיר אלא שצריכה חליצה אחרת ומפסול כהונה לא כתב כלום אם אין הולד של קיימא ומדבריו משמע דהא דכתב שחליצת המעוברת אינה חליצה אואם הפילה נמי קאי וע"כ דסבר הרמב"ם ז"ל הא דקתני במתני' ופסלה מן הכהונה לכתחילה הוא אלא שסתם דבריו בזה והדבר צריך תלמוד ומצאתי בד"מ סי' קס"ד וז"ל מצאתי כתוב בהגה"ת האלפסי ריש החולץ חליצת מעוברת פסולה מיהו פוסלת מן הכהונה כשאר חליצה פסולה וכן הוא במשנה ריש פרק החולץ ע"כ אלא דאפשר לדחות דלכחחילה נמי קאמר וצל"ע דמנא לן לעשותה כחלוצה ודאית ולכופו להוציא ואין לומר דממ"נ אסורה לכהן הואיל דצריכה חליצה אחרת דהא משמע מדקאמר ואפי' בדיעבד מפקינן לה ש"מ דמשום האי חליצה מפקינן לה ונ"מ להיכא דמת החולץ קודם שחלץ לה חליצה אחרת ואין שם אח אחר שתזקק לו:

מאן יבמי כו'. ובבבלי שם יליף לה מואם לא יחפוץ וגו' כל העולה לייבום כו' ויש לדקדק על הא דקאמר מה נפיק מן ביניהון כו' ואמאי לא קאמר דאיכא בינייהו למאן דיליף מקרא דאורייתא היא ולמ"ד שלא תהא צריכה כרוז גזירה מדרבנן בעלמא היא ושמא דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל דיליף מקרא דמאן יבמי בריש פ"ק למעט חייבי לאוין מיבום ולא אייתר ליה קרא לדרשא דהכא אלא מדרבנן ואסמכתא בעלמא היא:

דר"מ היא כו'. מאי דפרישית בפנים וגזירה דרבנן בעלמא היא דאי לאו הכי מה מייתי ראי' מהתם דילמא משום דחליצת קטנה מדאורייתא פסולה והילכך צריכה חליצה משתגדיל וא"ת הא בכל סוגית הש"ס משמע דחליצה מדאורייתא היא ורבנן מודו לר"מ דאמרי יפה אמרת אין חולצין איש כתוב בפרשה ומקשינן אשה לאיש וי"ל דהאי תלמודא לשיטתיה אזיל דגריס לקמן חליצתה כשירה וסובר הא דמקיש ר"מ אשה לאיש מדרבנן הוא ועיין בתו' לקמן דף ק"ה ובתוס' בכורות ריש פ"ג דף י"ט ד"ה איש:

והכא נמי כו'. וקשה דמנא לן דחליצתה כשירה היא דילמא הא דפסלה מן הכהונה מדרבנן וחומרא בעלמא היא וי"ל דלשיטתיה אזיל דסבר כמ"ד דחליצת מעוברת שמה חליצה דאמר לעיל הרי חליצתה בידה וכדפרישית בפנים ולדידי' חליצה מעליא היא

לפסול מן הכהונה אבל מסוגיות הבבלי בדף מ"א משמע דאינה צריכה חליצה אחרת בחלצה תוך ג' לחוד כדפרישית לעיל אלא דוקא כשנמצאת מעוברת ועיין לעיל ד"ה ופסלה:

וסיפא פליגא על שמואל כו'. ולהכי לא מקשי לרבי לעזר דס"ל אין זכין לעוברין אלא דוקא בבנו והוא מטעמא דירושה הבאה מאליה שאני דהרי אין כאן מזכה ולא שייך לומר מטעם דדעתו של אדם קרובה אצל בנו אלא כדפרישית וכתירוצא דאביי שם אבל לשמואל דס"ל דדוקא שיהיה בן קיימא ע"כ טעמא משום יאוש וכתירוצא דרבא ולפ"ז קשה מה דמדייק שם מאי בינייהו איכא בינייהו ששמעו בו שמת ולא מת ואח"כ מת ה"ל למימר דאיכא בינייהו בשלא היה בן קיימא וע"כ לומר דלא ס"ל להבבלי לחלק כן אלא דאפי' לאביי לא קנו הראשונים ואפי' הפילה אשתו דאתרווייהו קאי לתרץ בששמעו שמת או הפילה וכן סתם הרמב"ם ז"ל בפ' הנ"ל ולא הצריך שיהיה עובר בן קיימא לבסוף ועיין בהה"מ סוף פ"ב מהל' זכי' דמשמע נמי לגירסתו בגמ' אליבא דהרמב"ם ז"ל דאפי' אין העובר בן קיימא אבל דעת הרמב"ן ז"ל בחידושיו שם דצריך שיהיה העובר בן קיימא לבסוף ומסתייע ליה מהכא שכתב אחר שהביא סוגיא דהכא וז"ל זו גי' הירושלמי ויש לנו בה סיוע במקצת דבעינן בן קיימא בסוף ובבן שמונה שנולד חי קתני בתוספתא מס' שבת שאינו נוחל ואינו מנחיל וכן נמי מוכיח שם בגמ' והוא הדין בבטן אמו אעפ"י שהוא חי כיון שאין סופו לצאת בחיי' וכדפרישית עכ"ל ולדידי' לכאורה ק"ק ה"ל למימר איכא בינייהו דלעיל ויש ליישב ואין להאריך:

הלכה ב

ובא עורב כו'. וגי' הספר ודאי א"א להעמידה כמבואר ואפי' לר' דמחייב שם בא נכרי או כלב או עורב ואכל את הראשונה ואכל הוא את השני' טעמיה דלא בעי כלל חתיכה מב' חתיכות כדפי' רש"י שם והנכון כפי הגי' שכתבתי בפנים וכן מוכח מדלקמן:

והוכר עוברה לאחר נ' יום. מכאן יש קצת ראי' לפסק תשובת ר"י מינץ ומביאו הרמ"א בהגהת אה"ע סי' ד' אשה שנתעברה מבעלה סוף סיון וילדה תחילת כסליו אעפ"י שאין ביניהן רק חמשה חדשים לא חיישינן לבנה לומר שהיתה מעוברת קודם לכן דהחדשים גורמי' והוי לי' בן ז' והשחא אחי שפיר הא דהכא דהוכר עובר' לאחר חמשים יום של השני והן לשליש ימים של ז' מקוטעים אם נאמר דהחדשים גורמים דאל"כ לא משכחת לה והא דקאמר הרי כאן שלימים לראשון כלומר ט' לראשון וז' לשני ושלימין לאו דוקא. אבל לשיטת הבבלי דף מ"ב משמע דהכרת העובר לאו מילתא היא בכה"ג כדקאמר התם אשה מחפה עצמה כו':

הלכה ד

מתניתא אמרה כן. עיין לקמן פרק ח' דכתובות הלכה י"א במראה דיבור המתחיל מתניתא שכתבתי בעזרת השם יתברך לתרץ על דלא מקשי על המשנה גופה דקתני הרי היא ככל הנשים כדמקשי בבלי שם:

הלכה ו

ובחרש אפי' תלה לייבם כדפרישית דחרש בר יבום הוא כמבואר לקמן פ' חרש ובתוספתא סוף פ"ב החרש והשוטה מייבמין ולא חולצין והרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' יבום הל' ח' כתב אמר הגדול המתינו לי עד שיגדיל הקטן כו' או עד שיבריא החרש ונמלך בו ואם לא ירצה אני אייבם או אני אחלוץ אין שומעין לו וכ"כ בפי' המשנה ומשמע דאחליצה קאי ועל פירושו במשנה לק"מ על שדחק לפרש כן משום דדומיא דרישא נקט תלה בקטן כו' דטעמיה משום דשהויי מצוה לא משהינן והילכך פירש ג"כ בחרש לענין חליצ' ומטעמא דשהויי מצוה אלא דבחיבורו ה"ל לאשמועינן רבותא טפי דאפי' לייבם לאלתר אין שומעין לו וצ"ל לדעתו דס"ל דבזה לא איצטריך לומר דאין שומעין דהרי אין תורמין אותה וסמך עצמו על מה שכתב שם לקמן הלכה י"ד:

הלכה ז

מינה מה הבכור כו'. ובבבלי שם מפרק יקום על שם אחיו כתיב ולא על שם אביו וקשה דתיפוק לי' דראוי הוא דלבכור מקשינן וכדמפרק הכא וי"ל דלאו ראוי ממש הוא כיון דמאביו קא ירית ומפרשינן הכא ג"כ כשיטת הבבלי דה"ק אין יורש בשעה שהוא ראוי לירש בשעה שמייבם אינו יורש דאביו קיים הוא ושוב לא יירש דלא מנכסי אחיו קא שקיל אלא מנכסי אביו ויקום על שם אחיו כתיב:

הלכה י

שומרת יבם שקידש. הרא"ש ז"ל כתב דוקא קידש משום דבשעת נישואין פגע באחות זקוקתו אבל אם כנסה לחופה אין צריך להמתין מלבעול דכיון דכנסה אשתו גמורה היא ופקעה לה זיקה לגמרי וכן דעת התוס' בדף י"ח ע"ב ד"ה שומרת יבם אבל הנ"י כתב דדוקא במעשה אחיו ביבמתו הוא דפקעה זיקתה מיניה אבל משום נישואין דאחותה לא פקע וכתב התי"ט דדעת רש"י ז"ל נוטה לזה. ודברי הרשב"א ז"ל מטין כדעת התוס' והרא"ש וע"ש ובריש פ' כיצד:

הלכה יא

או לרע"ד. היפ"מ כתב וצ"ל כו' כפי אשר הבאתי בפנים ואין צריך לדחוק כן אלא דתליא בפלוגתא דר"ע ורבנן במס' שבת פ' ר"ע כדקתני בהאי תלמודא התם בהדיא זו דברי ר"ע

כו' אבל דברי חכמים עד ג' ימים מיכן והילך היא נסרחת ואתייא הא דהכא כאינך תנאי דסברי לד' ימים קליטת הזרע:

רבי יוסי חשש לגיטין ולולד ואיכא דאמרי כו'. דתרין תנאין ואליבא דר' יוסי ובהכי ניחא מה דפי' רש"י בעירובין שם לר' יוסי כל הנשים יתארסו את"ק פליג דאסר אפילו ליארס ואדר' יהודא פליג דשרי ארוסה לינשא וזהו לליישנא קמא דהכא דגריס אליבא דרבי יוסי בברייתא דרדופה מתיר ליארס מיד וכגי' ר"ת בתו' הכא ומה דפי' הוא ז"ל במתני' דהכא דר' יוסי לאו למעוטי ארוסה לינשא דהתם כר' יודה ס"ל ולא פליג ארבי יהודה אלא באיבול לחודיה זהו לאיכא דאמרי הכא וגריס בברייתא דרדופה רבי יוסי מתיר ליארס ולינשא מיד:

הלכה יב

אף בביאה כן. ובבבלי דף מ"ד יליף לה מקרא אשר לא יבנה בית א' הוא בונה ואין בונה שתי בתים וצ"ל דהאי תלמודא ס"ל דאיצטריך לא יבנה לנתק החלוצה מכרת ללאו כדדריש שם דף י' והילכך איצטריך ליה למילף ביאה מחליצה ועיין בתו' שם ד"ה ונייבם לחדא ועיין בחידושי יבמות מה שכתבתי בזה לדעת הרמב"ם ז"ל שכתב בפ"א מהל' יבום דחליצה אין אסורה עליו אלא מד"ם כשניות והרמב"ם ז"ל השיג עליו דהרי משמע שם בגמרא דלר"י בלאו קיימא וע"ש ודוק:

הלכה טו

שנייא היא שאין כתוב בה שאר בשר. משמע מהכא דלשמעון התימני נמי ח"כ דשאר דוקא הוא דהוי ממזר כמו לחד מ"ד אליבא דר"ע דחייבי לאוין דשאר בעינן אבל בבבלי שם קאמר אביי הכל מודים בבא על הנידה כו' שאין הולד ממזר ופי' רש"י ואפילו שמעון התימני ומפרש טעמא נדה דהא תפסי בה קידושין שנא' ותהי נדתה עליו כו' ולהאי טעמא ע"כ דלשמעון התימני נמי בתפיסת קידושין תלי' מילתא כמו דאמרינן האי כללא אליבא דר"ע דכל שאין הקידושין תופסין יש ממזר ולטעמא דהאי תלמודא איכא למימר דלשמעון התימני לית ליה להאי כללא כמו דכתבו התוס' אליבא דר' יהושע דע"כ לית ליה להאי כללא ועיין בתוס' דף מ"ד ד"ה עשאה זונה ובקידושין דף ס"ח:

שאם היתה נקבה כו'. כתב הרשב"א ז"ל על הא דאמרינן בבלי דף מ"ה כולהו אמוראי דמכשרי מודו שהולד פגום לכהונה מק"ו מאלמנה מה אלמנה לכ"ג שאין איסורה שוה בכל כו' וכתב הרמב"ן ז"ל דכיון דגמר ק"ו מאלמנה כאלמנה מה אלמנה בנה חלל ואם בא על כהנא לוי' וישראלית בתו פסולה לכהונה כבת חלל זכר ואף זה כן ורש"י ז"ל שאמר בנקבה לאו דוקא נקט לה ואינו נראה מדברי רש"י ז"ל אלא בהדיא פירש דאי אפשר אלא

בנקבה ובנה דקאמר משום בתה נקט לה ובירושלמי מפורש כן אם ילדה נקבה פסולה לכהונה כו' ע"ש שבסוף דבריו הכריע כדעת רש"י ז"ל והעל' בשם הרמב"ן ז"ל הדבר בספק ומשמע שם מדבריו דהספק אינו אלא בבן דמספיקא לא מנסבינן בתו לכהונה ואם נשאת אין מוציאין מידו והולד ספק חלל אבל בנקבה ודאי פסולה לכהונה כדברי האי תלמודא וכן משמע מהש"ס הבבלי דהספק אינו אלא בבן דקאמר שם אביי מאי חזית דסמכת אדרב דימי סמוך אדרבין כו' דמזה למדו הפוסקים להעלות הדבר בספק ושם בבן אייריכהא דאמר התם הב לי ברתך כו' ע"ש אבל מדברי הה"מ פט"ו מהל' א"ב משמע דהספק ג"כ בנקבה אם פסולה לכהונה שכתב על מה שכתב הרמב"ם ז"ל שם הל' ג' כותי ועבד שבא על בת ישראל הולד כשר וז"ל ויש מי שכתב שאם ילדה בת שתהא פסולה לכהונה והרמב"ן ז"ל העלה הדבר בספק כו' עכ"ל וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל שכתב ואנן מספקא לן אי הוי פגום או לא מדחזינן לגמ' בתר שקלא וטריא דפסק והלכתא נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ולא מסיימי הולד פגום עכ"ל דמשמע בכולא מילתא מספקא לן ומ"ש הרא"ש ז"ל שם על דברי הרי"ף ואיני רואה לכאן מקום שיפול בה ספק דהא קאמר לעיל סתמא דגמרא וכולהו אמוראי כו' וכיון דק"ו לית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עלה כו' יע"ש ונראה דמזה אין ראיה דאהאי ק"ו כבר שדו ביה נרגא התו' לקמן פרק הערל דף ע"ז ד"ה רבי יוחנן תימא לר"י היכא ילפינן לעיל בהחולץ מק"ו דאלמנה דנכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד פגום הא איכא למימר לרבי יוחנן בת גר עמוני שנשא בת ישראל יוכיח שאיסורו שוה בכל ובתו כשירה ולרשב"ג דקאמר בפ' אלמנה דגר עמוני אינו פוסל בביאתו אתי שפיר כו' עכ"ל וזה ג"כ טעמי' דהרמב"ם ז"ל דפסק סתם כמסקנא דהולד כשר לשיטתיה אזיל דפסק פי"ט הל' י"ג כר"י דגר עמוני שנשא בת ישראל כו' אעפ"י שביאתם בעבירה והרי נשותיהן זונות בנותיהם כשרות לכהונה וא"כ הק"ו פריכא הוא. אלא דבנקבה כבר העלו הרא"ש והטו' וכן הרשב"א ז"ל דפסולה הואיל ומפורש בהאי ש"ס. ונקטינן מהא כללא דמילתא דכל מקום שאין האשה נעשית זונה אין הולד פגום לכהונה חוץ מגר עמוני ומצרי שני דאעפ"י שנשותיהן נעשות זונות בנותיהם כשרות לכהונה כדיליף התם מקרא עמיו מעמיו להביא בתולה הבאה משני עממין ונ"מ דבן הנדה כשר לכהונה הואיל ולא נעשית זונה לאסרה לכהן כמ"ש הרמב"ם ז"ל ריש פי"ח ומ"ש ריש פט"ו איזהו ממזר כו' חוץ מן הנדה שהבן ממנה פגום ואינו ממזר לאו פגום לכהונה קאמר אלא ר"ל שפגום ואינה משפחה מיוחסת וראוי להרחיק אבל לא מכח איסורא וכ"כ הד"מ באע"ה סי' ד' בשם תשובת הרא"ש ז"ל:
סליק פירקא בס"ד

פרק ה

הלכה א

מהו שיודו חכמים לר"ג אין מאמר אחר מאמר ביבמה אחת כו'. משמע מהכא דאפי' נתן גט למאמרו אסורה עליו ולא אמרינן מאי דעביד שקליה דאלת"ה מאי בעי הכא ביבם א' ויבמה אחת הא כי נתן לה גט הותרה לו וא"כ ודאי יש מאמר אחריו והא דאמרינן בבבלי לעיל דף ל"ב ללישנא בתרא דרבא נתן גט למאמרו הותרה אפילו היא היינו דוקא לאחין אבל בדידי' גזרינן אטו נותן גט לזיקתו וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ה הל' ד' והא דקאמר רבא סתם הותרה אפי' היא ולא פירש הותרה לאחין משום דהתם אמתני' קאי דמיירי שעשה מאמר ומת הוא וקיימי אחין ובזה נסתלקה השגת הראב"ד ז"ל שם:

וההיא דאמר ר' אבהו כו'. עיין לעיל פ"ג הלכה ד' ושם במראה ד"ה קידש אשה כתבתי לקיים גי' הספר לפי דעת הר"ן ז"ל בקידושין וכן יש לפרש כאן נמי כן:

הלכה ב

שאם יבא אחר וקידש את הצרה כו'. וכר"ע אתיא דאין קידושין תופסין בח"ל והילכך בעינן חליצה לשיתפסו בצרה קידושין אבל למיפטר לגמרי להצרה לכתחילה חליצה מעליא בעינן כדאמרי' בבלי פ"ג דף כ"ז ואיבעית אימא כי קאמר שמואל כו' ועיין במה שציינתי בפנים:

הלכה ד

חלץ ועשה מאמר נתן גט. פי' רש"י ז"ל וגט דלאחר חליצה לא הוי צריך למיתני' כו' כמה שהבאתי בפנים. ונראה דנ"מ אם נתן אחר כך גט לצרתה דלר"ג לא הוי גט אחר גט דגט דראשונה לאו כלום הוא כדאמרינן לעיל גבי גט לאחר גט של מאמר ואיצטריך לאשמועינן אף על גב דלאחר חליצה הוא:

בלא כך אינה פסולה מן הכהונה. תימא מאי מקשה הא חלוצה מדרבנן היא כדאמר בבבלי דף כ"ד ואיצטריך למימר דפסולה מדאורייתא היא בביאה שלאחר חליצה דבלאו היא ולכאורה יש מכאן להביא ראי' לפסק הרמב"ם ז"ל בפ"א הלכות יבום דהחליצה אינה אסורה עליו אלא מד"ס אלא דיש לדחות דאפשר דלא ס"ל להאי ש"ס כשיטת הבבלי בזה דקרא דואשה לאסמכתא בעלמא אלא דס"ל דחלוצה מן התורה פסולה מן הכהונה ובלאו הכי מקשה שפיר אבל לא מצאתי מבואר בהדיא לש"ס הזה דסובר כן ואדרבא מוכח מדלעיל פ"ב הל' ח' דחלוצ' לכהן דרבנן היא דקאמר שם א' ישראל וא' כהנים כסדר הזה וע"ש וכן נראה דאין שום חולק בזה דחלוצה מן התורה היא מלבד לשיטת רש"י ז"ל בריש ואלו הן הלוקין וכבר הקשו שם בתו' על פירושו ע"ש ובעיקר

פסקא של הרמב"ם דההחלוצה על החולץ מד"ס עיין פירקין דלעיל הל' י"ב במראה ד"ה אף בביאה:

הלכה ח

תמן אמרין דברי כו'. פוטרת לגמרי בלא חליצה כדפרישית בפנים ורש"י ז"ל פי' דף נ"א ע"ב בסופו ד"ה והא ביאה כו' דלא נפקא מיניה בגט דקא בעי נמי חליצה לזיקתו וקשה דבהדיא אמרינן בבלי לקמן פ' ב"ש דף קי"א הא מני ר' נחמיה היא דאמר ביאה פסולה פטורה מחליצה ורש"י ז"ל בעצמו פי' במתני' כן לר' נחמיה וכבר הקשה הרשב"א ז"ל דבריו אהדדי וע"ש:

סליק פירקא בסייעתא דשמיא

פרק ו

הלכה א

בשוגג. כסבור אשה אחרת. כלומר דזה נמי שוגג מיקרי אעפ"י שנתכוין לשם זנות לגבי יבמתו לאו מזיד לשם זנות היא וכ"כ התיו"ט דלאו דוקא ששגג וכסבור שהיא אשתו ולא נתכוין לשום זנות דא"כ בהיא שוגגת היכי משכחת לה דודאי לשם זנות הוא עכ"ל ומשניהן שוגגין דברייתא איכא למידק שפיר טפי דודאי שניהן שוין קאמר דנתכוין לאשה אחרת כמו היא וכן רש"י ז"ל במתני' תפס שתיהן כסבור אשתו היא או אשה אחרת:

באלמנה לכ"ג ואמר כו'. מפשטא דהאי תלמודא משמע דג' לאוין דקחשיב כדאמר הערה בה כו' וחייב משום ביאה דקאמר היינו משום לאו דלא יקח דלא מצינו לאו אחר בה ואפילו לא קידש משכחת לה ג' מלקיות באלמנה לכ"ג אבל בבבלי קידושין דף ע"ח גרסי' אמר רב יהודה כ"ג באלמנה לוקה שתים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו בשלא גמר ביאתו. והאי משום לא יקח משום קידושין הוא כדפירש"י שם וכן מוכח סוגיא דשמעתת' התם וטעמי' דתלמודא דבבלי דלשיטתי' אזיל דמסיק הכא דהעראה זו הכנסת העטרה ואז חיי' משום לא יחלל ולא משכחת לה ג' מלקיות אא"כ קידש וגמ' ביאתו. ובדין אם גמר ביאתו ראינו לגדולי הפוסקים שחולקין בזה דלהרמב"ם ז"ל משמע דהאי תירוצא דהש"ס דלא כהלכת' משום דאביי ורבא לקמן שם לא מחלקי בין גמר ביאתו ללא גמר ולפיכך פסק בי"ז מהל' א"ב דכ"ג שבא על אלמנה לוקה אחת כו' ומשמע אפי' גמר ביאתו וכתב הה"מ ז"ל דטעמו דהוי להו שתי מלקיות מלאו דלא יחלל ואין לוקין על לאו שבכללו' ועוד פי' התם דטעמא דמשום חלול

זרעו אינו אלא לכשיולד הזרע אבל חילול דידה לאלתר הוא כו' ע"ש ונ"מ בין ב' הטעמי' היא בכהן הדיוט באינך דאסורו' עליו דלטעם הראשון מצינו עכ"פ מלקות אחת בכהן הדיוט אם בעל אעפ"י שלא קידש בשגמר ביאתו דחייב משום לא יחלל זרעו דילפינן שם בג"ש מכ"ג דזרעו חולין ולטעם הב' אינו חייב בבעל ולא קידש אלא באלמנה לכ"ג דמחלל' עכשיו בביאתו אבל בכ"ה באינך לא משכחת לה דהא מחוללת ועומדת היא ומשום לא יקח ליכא דהרי לא קידש ולפיכך הכריע שם כדעת הרמב"ם ז"ל בזה דכהן הדיוט שבעל ולא קידש אינו לוקה ובקידש ובעל אינו לוקה אלא אחת משום לא יקח דלאו דלא יחלל ליכא לגבי דידה ודלא כדעת הראב"ד והרמב"ן ז"ל שכתבו דבכלהו איכא לאו דלא יחלל דכל מה שאמרו בכ"ג באלמנ' הה"ד אף בכהן הדיוט באינך. אלא מה דהכריע שם הה"מ ז"ל בחלוקה אחרת דפליגי הרמב"ם והמפרשים בכ"ג באינך דלדעתו ז"ל אינו חייב עד שיקדש ויבעול ולדעת המפרשים קידש ובעל חייב שתים בעל ולא קידש חייב אחת אף כ"ג באינך והכריע בזה כדעת המפרשים קשה לי להבין דהרי ע"כ הוא ז"ל תופס טעם השני לעיקר דליכא לא יחלל אלא באלמנה וא"כ אפי' כ"ג באינך לא משכחת חיובא בבעל לחודי' דהרי מחוללת ועומדת היא ומשום לא יקח ליכא ומ"ש שם וכפשטא דסוגיא כו' ולית לן לאפוקי סוגיא מהלכת' צל"ע דהא ע"כ מפקינן האי סוגיא מהלכת' אליבי' דהרמב"ם דהא מוקמי' שם בלא גמר ביאתו וע"כ לן לומר דאביי ורבא לא מחלקין בין גמר כו' כדפרישית לעיל ולפיכך לא מצינו חיוב בכהן הדיוט אליבא דהרמב"ם בבעל לחודי' דאי לדעת הראב"ד ז"ל כולא סוגיא מיירי בשלא גמר ביאתו וא"כ כ"ג באלמנה לאו דוקא כו' יע"ש אלא ודאי דטעמי' דהרמב"ם ז"ל דאין חיוב משום לא יחלל אלא כשהחילול הוא לאלתר ואפי' גמר ביאחו ולא מצינו חיוב לכ"ה וכן לכ"ג באינך אא"כ קידש דחד דינא וחד טעמא הוא:

מה פליגי בשהערה בה. כדפרישית בפנים דאין לפרש במתכוין בהערא' דא"כ קשה מה דסיים אבל אם גמר כו' וכי צריך ראי' שהגומר ביאתו ביבמתו לדעת שקנה כל הדברי'. ומיהו לא אתיא כשיטת הבבלי דמשמע דלא פליגי אלא בביאת שוגג וכ"כ הרמב"ן ז"ל על הא דמחלק דאם הכניסה לביתו לא אתיא כגמר' דילן דחופה מאי עבדא ביבמין. ובמה שפירשתי ניחא לי מה שהקשה הב"י על דברי הטור סוף סי' קס"ו דכתב אבל בהעראה קונה לכל דבר אף כי נפלה לו מן האירוסין וכתב ע"ז ומ"מ יש לתמוה עליו דכיון שכתבו בירושלמי משמע דפליגי בהעראה מידי ספיקא מיהא לא נפקא ולא ה"ל לפסוק סתם דקונה אפילו נפלה מן האירוסין ולפי מ"ש לק"מ דהטור מיירי בהעראה לדעת ואפשר דהב"י קאי על דברי הרא"ש ז"ל שמביא שם דמשמע דמפרש הירושלמי

דפליגי בהעראה במתכוין ומ"מ דברי הטור נכונים לדינא וכן הרמב"ם ז"ל סתם ולא חילק בפ"ב מהל' יבום לענין שארי דברים אלא דבתרומה כתב פ"ח מהל' תרומות הל' ו' דלא קנה בהעראה מן האירוסין וזהו כלישנא בתרא דמן האירוסין ד"ה לא אכלה אבל מן הנשואין אוכלת וכרב ונראה מדבריו שם דמפרש דפליגי נמי בהעראה כדהכא וכן כתב הכ"מ שם ומשמע דבהעראה במתכוין פליגי וצ"ל דמה דמסיים הכא אבל אם גמר כו' היינו משום דר' מתניי' דמחלק בין בא עלי' בבית אביה כו' להכי נקט ר' יצחק בדבריו אבל אם גמר כו' לומר דאפילו בבית אביה ולא מדייק לישנא דכנסה במתני' כר' יוסי אלא דכנסה על ביאה היא וכשיטת הבבלי שס"ל לר' יצחק דחופה ביבמין ליכא:

הלכה ב

פסל לכהונה משום זונה רש"י אבל הרמב"ם ז"ל בפירושו כתב משום חלל' וכן בחיבורו פי"ח מא"ב כתב דאין זונה אלא שנבעלת לאדם שהיא אסורה עליו איסור השוה לכל וכפשטה דברייתא בבלי דף ס"ח ודעת הראב"ד ז"ל דאין זונה אלא מח"כ ועכומ"ז ועבד וכן דעת התו' בפירקין דף ס"א:

לא יחול ולא יחלל. וקשה לר"ע דלית ליה ג"ש דקיחה קיחה הראה בכהן הדיוט מנא לי' ואפשר דסמיך אג"ש דדרשי' בקידושין ס"ח זונה זונה מה להלן זרעו חולין כו' וכמאן דכתיב ולא יחלל בכהן הדיוט הוא:

הלכה ג

נאמר כאן הוי'. בבלי נ"ו יליף מק"ו לר"מ ומה קידושי רשות כו' ונראה דנ"מ הוא עפ"י שיטת רש"י ותו' דאי ילפינן מק"ו לא נפקא לן אלא בת כהן וכגי' התו' אליבא דלשון הראשון של רש"י דחפסו לעיקר וגרסי מה קידושי רשות דפוסלין והיינו בת כהן לישראל קידושי עבירה לכ"ש ואמרינן דיו כו' ולמאי דיליף הכא מג"ש דהוי' אפי' בבת ישראל:

לא סוף דבר מן הנישואין כו'. וכן הוא בתוספתא דמכילתין פ"י אלמנה לכ"ג כו' שנכנסה לשם נישואין ולא הספיק לבועלה עד שמת כשרה לכהונה וכשרה לאכול בתרומה בא עליה פסלה כו' וכתב הנ"י ודעת המפרשים ז"ל דהלכתא כרב דאמר יש חופה לפסולות חדא דהלכתא כרב באיסורי ועוד דרב עמרם כו' ורובא דאמוראי הכי ס"ל ולפיכך כתב הריטב"א ז"ל כלה שהיא נדה חופתה חופה דיעבד מיהת עכ"ל ולפ"ד קשה מאי דפסק הרמב"ם ז"ל פ"ז מהל' תרומות כרב דיש חופה לפסולות ובפ"י מהלכות אישות כתב דאינה חופה עד שתהא ראוי' לבעילה אבל אם היתה נדה אעפ"י שנכנסה לחופה ונתייחד עמה לא גמרו הנישואין והרי היא כארוסה עדיין וכתב הה"מ שם דדעת רבינו דאין חופת נדה קונה לכל דבר וצ"ע:

הלכה ד

תמן ולאחותו כו'. ואי קשיא אימא לרבנן אשר לא היתה לאיש לרבות הבוגרת דעדיפא לדידהו דאיצטריך קרא למעוטי בכ"ג ובמוכת עץ מסברא נפקא לעיל דלא ישא די"ל דלגבי טומאה ודאי בתולה מיקריא ולא צריך קרא לרבו' אלא דבכ"ג מיעט' קרא כדדרשי' בבתולי' עד דאיכא כל בתולי' וכי איצטריך קרא בטומאה ודאי למוכת עץ איצטריך:

הדא מסייע למ"ד כו'. ובהכי מתיישב קושי' התוס' דף ס"א ד"ה כ"ג וא"ת מרישא שמעינן לה דקתני שומרת יבם לכהן הדיוט ונתמנה לכ"ג לא יכנוס ומתרצין דחולץ אתא לאשמועינן דס"ד משום בזיון דכ"ג שרוקקה לפניו לא תחלוץ ולמאי דקאמר הכא לא צריך לזה דאשמועינן דחליצ' פטור ולא קנין דס"ד דאפי רצה למחול על בזיונו לא יחלוץ קמ"ל:

הלכה ה

ושנבעלה בעילת זנות. כבר כתבתי לעיל הל' ב' דדעת הראב"ד והתו' והרא"ש דאין זונה מחייבי לאוין דתפסי בהו קידושין אבל דעת הרמב"ם ז"ל דמחייבי לאוין השוין בכל וכן מחייבי עשה וכן מחלל אעפ"י שמותרת להנשא לו עשאה זונה וכפשטה דברייתא שם וכן פסקו האחרונים חוץ מהנרבעת לבהמה והבא על הנד' והבא על הפנוי' אפי' מופקרת לכל לא עשאה זונה כמבואר שם בפ' הנזכר והטור באה"ע סימן ו' כתב דאפילו לדעת החולקים הבא על יבמה עשאה זונה כיון דלא תפסי בה קידושין וצ"ל ספק זונה דהא קי"ל כשמואל דמספקא ליה אם קידושין תופסין ביבמה וכן הקשה הב"י שם אבל לדעת הרמב"ם ביבמה ודאי זונה היא דכ"ש משאר חייבי לאוין:

הדא אמרה כ"ג כו'. ולמאי דמסיק בבבלי דכל הבועל דעתו על גמר ביאה ולפ"ז כ"ג אסור לקדש בביאה אא"כ פירש דדעתו לקנות בהעראה וכן מוכח מדברי הר"ן ז"ל שכתב בפ"ק דקידושין וז"ל ומיהו ביבמ' דמיקדשה בהעראה אפי' גמר ביאתו קנה מתחילת ביאה והיינו דתנן ביבמות דף ס"א ובפ' כהן גדול דף י"ח כ"ג חולץ ולא מייבם ואמרי' עלה קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין ול"ש מן הנישואין בשלמא מן הנישואין עשה ול"ת הוא אלא מן האירוסין יבא עשה וידחה ל"ת ואם איתא דבסתמא לא קני עד גמר ביאה מן האירוסין נמי עשה ול"ת הוא דבעידנא דקני לה דהיינו גמר ביאה כבר נעשי' בעולה אלא ודאי דהיינו טעמא דכיון דמדאורייתא קני בהעראה אלא משום דדעתו על גמר ביאה הוא דאינו קונה בסחמא עד גמר ביאה אבל יבמה נקנית בהעראה לעולם הואיל דביבמה לא בעינן דעת כלל דאפי שניהם אנוסין קנה לא אזלינן בתר דעתי' וכ"ת א"כ דתחלת ביאה קונה ביבמה מאי קא מפרקינן התם גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שני'

הוי לן למימר גזירה תחילת ביאה אטו סוף ביאה דכיון דקנייי בהעראה קיימי לעשה ומכאן ואילך קאי עלה באיסור לאו דיש לומר דכולה ביאה ראשונה ביאת מצוה היא דעיקר להקמת זרע הוא ובעי ביאה ראויה להקמת זרע דאע"ג דעל הרוב אין האשה מתעברת בביאה ראשונה זמנין דמתעברה כדאיתא התם עכ"ל ומדבריו נשמע דבשאר נשים אסור לכ"ג לקדש בביאה בסתמא ועיין בתו' שם ד"ה יבא עשה שתירצו תירוץ אחר על קושיא השני':

הלכה ו

לשלישי יש לה כתובה. מדלא מחלק הכא בג' בין יש לו בנים לאין לו משמע דכרשב"ג אתיא וא"ת הרי כבר הוחזקה בג' זימני ואמאי יש לה כתובה וי"ל כיון דבהיתר נישאת לו יש לה כדמתרץ הרשב"א על הא דקאמר בבבלי לג' לא תינשא למי שאין לו בנים דאלמא דרבי היא ואפ"ה יש לה כתובה מן השני הואיל ונשאת בהיתר אבל לתירוץ התו' שם ד"ה נשאת דלענין ממון מודה רבי דלא הוי חזקה עד דאיתחזק ג' זימני א"כ קשה הכא כמאן אתי' דהרי כבר הוחזקה לכ"ע וליכא למימר דטעמא דיכולה היא לומר השתא הוא דכחשי דא"כ אף לרבי לא תפסיד כתובה מן הג' אלא ע"כ דהאי טעמא לא מהני להוציא אלא שלא תחזיר מה שגבתה מראשון ומשני הוא דמהני כדאמר שם וכן כתבו התו' בעצמן שם לקמן ומה דמביאין התו' ראיה דאפילו לרבי בממון בג' זימני הוי חזקה משור המועד דעד נגיחה שלישית לא משלם נזק שלם יש לדחות דלא דמי לשור המועד דהתם עד שלא נגח לא איתחזיק ומכי איתחזיק לא נגח מאי משלם אבל הכא מכי שהתה עשר שנים איתחזקא וכי נפקא לא שקלה כתובה וכן הביא הרשב"א ז"ל ליש מי שאומר שם דלהאי טעמא לר' משני נמי לית לה ואעפ"י דהסברא אמת ומטעם זה לא מוכחא מידי דרבי מודה לענין ממון מ"מ נדחו דברי יש מי שאומר שם דמוכח מהש"ס דאפילו לרבי יש לה מהשני וכן מוכח מהכא לקמן וע"ש וע"כ דעיקר טעמא הוא מפני שנישאת בהיתר לר' לשני ולרשב"ג לשלישי וגם אין לומר דהכא דקאמר לג' יש לה כתובה סתמא ומשמע אפילו אין לו בנים בשהכיר בה מיירי דא"כ מ"ט דר"ח בר עגיל דפליג בהא דאטו מי גרעה מאיילונית דתנן בה ואם מתחלה נשאה לשם איילונית יש לה כתובה ובזה כ"ע מודים וכן פסק הבה"ג מביאו התו' שם וכן פסק הטור סי' קנ"ד אלא ע"כ דריש' דהכא כרשב"ג אתי' ור"ח בר עגיל סבר כר' והילכך מהג' אין לה כתובה דלא נשאה לו בהיתר. וזכינו מזה דלא מוכחא מידי דלענין ממון מודה רבי כסברת התו' אלא דהטעם הוא כדאמרן ואתיא נמי שיטתא דהכא כשיטת הבבלי ור"ח בר עגיל כרבי ולפ"ז הא דקאמר התם נשאת לג' למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה לא אתיא אלא כר'

וכר"ח בר עגיל דלרשב"ג אפילו מג' יש לה כתובה ואפי' בששהתה עמו י' שנים כיון דבהיתר נשאה דאלו לסברת התו' בזה אפילו לרשב"ג אין לה כתובה דכבר הוחזקה ואם שכבר דחו התו' שם דלא מיירי בששהתה מההיא דלקמן אלא לאלתר ובשלא הכיר בה מיירי מ"מ לענין דינא לדבריהם משמע אפ' לרשב"ג אין לה כתובה ולטעם הרשב"א ז"ל לרשב"ג יש לה מהג' ולרבי מן השני והכל כמו שאמרנו:

הוון בעיין מימר כו'. ומשמע דכן מסיק לה דהני תנאי כהני תנאי ואע"ג דקי"ל בהא כר' ואף לשלישי אין לה כתובה באין לה בנים כאשר ציינתי בפנים אפ"ה קי"ל בהא כרשב"ג בראתה דם מחמת תשמיש דמשמשת פעם ראשונה ושני' ושלישית כדפסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מא"ב משום דבכלל וסתות הוא דאיפסיקא הילכתא כרשב"ג כ"כ הב"י בי"ד סי' קפ"ז בשם הרשב"א בת"ה והכא אע"ג דממונא הוא הלכתא כרבי דטעמא משום דאתי מכח איסורא דבאין לו בנים מיירי ומשום דמקח טעות הוא דבלא הכיר בה איירי וכן הוא בתוספתא פ"ח בהדיא נישאת למי שאין לו בנים תצא שלא בכתובה מפני שנשואי' נישואי טעות אבל בהכיר בה יש לה כתובה מפני שרצה ליזוק בנכסיו וכן פסק הטור סי' הנזכר:

היו לה בנים ומתו כו'. מדברי האי תלמודא דמדמה היה לה בנים ומתו להפילה נראה דסבר דהא דקתני מתני' ולא ילדה דמשמע הא אם ילדה אין כופין אריסא קאי דקתני לא יבטל אדם מפ"ו אא"כ יש לו בנים ועלה קתני לא ילדה לו כלומר כאותו שיעור כ"כ הרשב"א ז"ל וכתב שם עוד דמ"מ נראה לו עיקר דלא ילדה לו משמע שלא ילדה כלל הא ילדה ויש לה ולד חי ואפי' אחד אין כופין ואעפ"י שמוציאין ממנו זו שלא ילדה כלל עד שיהא לו זכר ונקבה מאחרת מ"מ כיון שילדה זו אין מוציאין אותה ממנו וכן כתב בתשובה הביאו הב"י סי' קנ"ד וסיים שם ומ"מ לא אמרתי אלא שלא לכוף בשוטי' להוציא כמו שכופין למי ששהה עמה עשרה שנים ולא ילדה אבל הוא מצוה שלא יתבטל מפ"ו ואם לא מזו ישא אחרת עכ"ל וכתב בד"מ בשם הגה' מרדכי דבזמן הזה שגזר ר"ג שלא נגרש בע"כ יש לספק אם כופין בשהה כו' ובהגה' מיי' פט"ו מהלכת אישות כתב בשם ראבי' דבזמן הזה אין כופין ע"ש ומשמע נמי בזה כדברי הרשב"א הנ"ל דעליו עכ"פ מצוה שלא יתבטל מפ"ו ועיין בד"מ שם סימן א':

סליק פירקא בס"ד

פרק ז

הלכה א

עבדי מלוג. פי' רש"י ז"ל שמשייר' לעצמה כו' ודעת הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות אישות דכל שלא שם וקיבל עליו אחריות אין להם דין נכסי צ"ב אלא דין נכסי מלוג ואעפ"י שהכניסן לו וכתבן בכתובת' וכן מוכח מהכא לקמן:

ועבדיה עבדים. כן היא גי' ר"ת ורש"י ז"ל גריס ועבדיו שקנו עבדים ופי' בשנתן להם אחר מתנה ע"מ שאין לרבו רשות בו והכא מפרשינן איפכא וכדלקמן:

על מנת שיהיה לרבו רשות בהן. כדפרישית לגי' הרשב"א ופירושו וצ"ל דאאלמנה וגרושה דמתני' קאי דאל"כ אם אין לרבו רשות בהן אמאי לא אכלי מחמת העבדים עצמן שהן אוכלין דהרי כל קנין אוכל מאכיל וכן פי' שם ודוחק והיותר נראה דגרסי' ברישא ע"מ שלא יהיה לרבו ובסיפא ע"מ שיהיה לרבו וה"פ דברייתא דאמרה דמרבינן עבד שקנה עבדיה בע"מ כו' אבל אם יש לרבו רשות בהן קנינו של כהן הוא ולא צריך לרבויי ומשמע מהכא דע"מ שאין לרבו רשות בהן לחודיה מהני ועיין בפרק י"א דנדרים הל' ח' מ"ש בזה בס"ד:

הראוי לאכול כו'. כלומר קנין הראוי לאכול כדמפרש רבינא בבבלי דהרי ממזר דאינו אוכל ומאכיל ואיכא למידק על הא דקאמר הכא מה נפיק מן ביניהון הא טובא איכא בינייהו דלר' הילא מדאורייתא לא אכלי ולר' יוחנן גזרה דרבנן בעלמא היא מדאמר שם רבא בהדיא מדאורייתא מיכל אכלי ושמא דהכי נמי קאמר דאם מן התורה הוא אפי' עבד ערל אינו מאכיל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דתפס תירוץ דרבינא לעיקר דכתב פ"ז מהל' תרומות הל' י"ח וקנין האוכל מאכיל אחרים ומדסתם דבריו אלמא דאפילו עבד ערל אינו מאכיל:

דר' יוחנן כרשב"ג. וכתב הרא"ש ז"ל בפירקין דכיון דר"י סבר כרשב"ג היה נראה דהלכה כרשב"ג. וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל פכ"ב מהל' אישות הל' ט"ו דכתב וכן בעל שמכר קרקע מנכסי אשתו בין בנכסי צאן ברזל כו' לא עשה כלום דמשמע דהמכר בטל מיד כרשב"ג אלא דבפי"ח מהלכות מלוה הל' י"ד כתב העושה שדה אפותיקי לב"ח או לאשה בכתובתה ומכרה ה"ז מכורה וכשיבא ב"ח לגבות אם לא ימצא בנ"ח יטרוף אותה בד"א בשמכר לשעתה אבל מכר ממכר עולם אינה מכורה ע"כ הרי דפסק כרבנן דמכורה לשעה והרי הכא השוו דין נכסי צאן ברזל לאפותיקי והראב"ד כתב עליו שם לא הבחין ולא הבין דרך הירושלמי אשר מצא על זאת המימרא וכן הניח שם הה"מ בצ"ע ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל שפי' כדעת המפרשים שמביא הר"ן פ' השולח דהא דמסיים

הכא אבל לא מכרן לשעה ד"ה אין מכורין לעיל קאי אנכסי צאן ברזל ולא אאפותיקי יע"ש ואע"ג דנראה מהסוגיא דמדמי להו מ"מ ניחא ליה להרמב"ם לחלק בין נכסי צאן ברזל משום שבח בית אביה והמכר בטל מעכשיו ובין שדה שלו שכתבו אפותיקי דאם מכרה מכור עד שתבא לגבות כתובתה שהרי אם רצה הוא מסלקה בדמים לאו בעלת דברים דידיה היא עד שתבא לגבות הכתובה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

שהבכור נוטל פי שנים. כדמסיק ביש נוחלין דף קכ"ג דבשבחא דאתי ממילא ולא אישתנו מודו רבנן דהבכור נוטל בהם וכרב פפא התם וכן בוולדות אתי ממילא ולא אישתנו מיקרי וכן דעת הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' נחלות הל' ב' וכתירוץ הה"מ ז"ל שם:

תני הכניסתן ילדים תוספתא פ"ט הכניסתן בדמים נוטלתן בדמים ילדים נוטלתן נערים נערים נוטלתן זקנים. כלומר שהכניסתן בדמים ולא שמאן לו לקבל אחריותן עליו ולפיכך נ"מ הן ונוטלתן כמה שהן ואעפ"י שכתב לה בכתובתה וזה מסתייע' לדעת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל במתני' אף בת כהן לכהן כו'. מפני שראיתי מחולקים בהאי דינא גדולי הראשונים והאחרונים ז"ל אמרתי להעיר קצת בזה כתב הרי"ף ז"ל דקסבר רבי יוסי עובר במעי זרה זר הוא ואית ליה קניה ולפיכך פוסל בעבדים מלאכול בתרומה בשביל היורשים מפני חלקו של העובר ולית הלכתא כוותיה אלא כרבנן דאמרי אין לעובר קניה ואין לו חלק עד שיולד הילכך אפי' במעי גרושה לא פסיל לעבדים עד שיולד ותנן נמי בפ' יוצא דופן תינוק בן יום א' פוסל בתרומה פי' בן גרושה שהוא חלל אינו פוסל את העבדים מלאכול בתרומה אלא אוכלים בשביל בנים הכשרים עד שיהיה בן יום אחד אבל עובר במעי גרושה לא פסול דלית לי' קניה בגוייהו וכן הילכתא עכ"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תרומות הל' ד' כתב וז"ל בת ישראל שנשאת לכהן ומת והניחה מעוברת לא יאכלו עבדיה בתרומה בשביל העובר שהילוד הוא שמאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל לפיכך אם היה העובר חלל אינו פוסל העבדים אלא אוכלין בגלל אחיו הכשרים עד שיולד זה החלל ויאסרו העבדים מלאכול עכ"ל והכ"מ שם הכריח שדעת הרמב"ם ז"ל כדעת הרא"ש ז"ל שחולק על הרי"ף ופסק דעובר יש לו זכיה ופוסל בעבדי אביו אם אין לו אחים אבל אם יש לו אחים אינו פוסל ובב"י י"ד סי' של"א כתב דדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף וכתב שם עוד למאי דאמרי' בגמרא למאי נ"מ לעובר במעי כהנת' אסיקנא התם בקשיא למ"ד דטעמיה משום שאינו ילוד אינו מאכיל וא"כ כל שהוא במעי כהנת מאכיל כאלו נולד כבר והיינו לפסק הרא"ש אבל להרי"ף והרמב"ם שפסקו דאין לעובר קניה ולא חלק עד שיולד אעפ"י שהוא במעי כהנת אינו מאכיל כלל ומיהו אמו ועבדי מלוג אוכלין מפני שהיא בת כהן עכ"ל וכ"כ התיו"ט לדעת הרמב"ם אפי'

בת כהן לכהן אינו מאכיל העובר לעבדים כלל. וקשיא לי טובא בגוה דא"כ למה כתב הרמב"ם דיניה בבת ישראל לכהן והשמיט מלכתוב כלל בבת כהן לכהן בכה"ג והיה לו להשמיענו רבותא טפי דאפי' בבת כהן לכהן העובר אינו מאכיל וכמו דמקשו רבנן לר"י במתני' ועוד למאי דדחק עצמו בכ"מ להכריח דעת הרמב"ם כדעת הרא"ש דהעובר יש לו זכיה ומחלק בין יש שם בנים אחרים בין לא הניח א"כ אכתי לשון לפיכך אינו מדוקדק בדברי הרמב"ם דכך לי דין עובר החלל כדין שאר העובר אם יש שם בנים אחרים אינו פוסל ואם אין שם פוסל ועוד אפי' נימא דדעת הרמב"ם כדעת הרי"ף אכתי קשה אמאי לא אכלי בשביל המשפחה וכדעת החכמים בגמ' וכדפי' רש"י ז"ל שאין א' מישראל שאין לו יורשים וכל זמן שלא נולד העובר אין לו חלק בהן ולמה אמר בגלל אחיו הכשרים. והנראה דודאי דעת הרמב"ם כדעת הרי"ף אלא דיש חילוק בין עבדי מלוג לעבדי צאן ברזל וזה לפי הכלל דאמרינן בבבלי ריש פירקין קנין האוכל מאכיל וא"כ כל זמן שהיא אוכלת מאכלת והיינו עבדיה שהן עבדי מלוג וכדמדייק הכא אלא דבבלי לא נחית לדיוקא הכי וה"פ לאמרו לו דמתני' דהרי לר' יוסי דמתני' דאמר לא יאכלו עבדיה בתרומה דמשמע אפי' עבדי מלוג מדקאמר סתמא ולא מחלק כדמחלק בברייתא ומדקאמר מפני חלקו של עובר ש"מ דביש לה בנים מיירי ואעפ"י שהיא אוכלת אפ"ה עבדי מלוג אינן אוכלין ועל כרחך לומר דלא ס"ל לר' יוסי קנין האוכל מאכיל וטעמא דס"ל כמ"ד הכא לעיל הל' א' דבעבד שקנה עבדים ע"מ שלא יהיה לרבו רשות בהן לא אכלי דקנינו של עבד הוא ולא של כהן וכלהו מכח כהן קא אכלי וכדפרישית בשם הרשב"א ז"ל וא"כ בעבדי מלוג של אשה נמי הכי דכל זמן שהכהן קיים ברשותיה נמי הוו כדין נכסי מלוג וכשמת אינם אוכלין ואעפ"י שהיא אוכלת ומפני חלקו כו' דקאמר משום דאעבדי צאן ברזל נמי קאי דסתמא קאמר וכולל לכלן אלא דאינן שוין בטעמא דעבדי מלוג לא יאכלו משום דלית ליה קנין האוכל כו' ועבדי צאן ברזל לא יאכלו משום דעובר אית ליה זכיה ושאינו ילוד כו' וכדפירשו התו' דרבנן הוו סברי דטעמיה מש"ה הוא ולפיכך הקשו לו מאחר שהעדת כו' כלומר לדידך דלא ס"ל קנין האוכל כו' וא"כ לא סבירא לך נמי כל האוכל מאכיל דחדא היא דלא נאדי בריש פירקין מכללא דכל האוכל אלא משום דלא מסתבר ליה דיוקא מכח קושיא דהרי ממזר וזה מבואר ולפ"ז אף בבת כהן לכהן לא יאכלו עבדים ואפי' עבדי מילוג דאעפ"י שהיא אוכלת אינה מאכלת לדידך ואתה צריך להעיד כן ועבדי צאן ברזל מפני חלקו כו' אבל לדידן לעולם אוכלין ואפילו עבדי מלוג והיינו בבת ישראל אם יש לה בנים דהיא אוכלת ומאכלת ובבת כהן אפי' אין לה בנים ועבדי צאן ברזל אוכלין לעולם בשביל המשפחה דאין לעובר זכי' כלל וכחכמים

דברייתא ור' יוסי בברייתא השיב להם זו שמעתי כו' דטעמא דידי משום דעובר במעי זרה זר הוא. והשתא דברי הרמב"ם ז"ל עולים כהוגן בהדק היטב דבריו דכתב לא יאכלו עבדיה בתרומה והן עבדי מלוג שלה ובאין לה בנים מיירי והיינו דנקט בלישני' בשביל העובר ושינה מלשון המשנה מפני חלקו כו' כלומר דלא יאכלו בשביל העובר שאין בו כח להאכיל אמו שהילוד כו' והואיל והיא אינה אוכלת אינה מאכלת דקנין האוכל כו' דוקא וכדפסקי בפרק דלעיל הל' י"ז כרבינא. ומשום סיפא נקט לה והיינו דקאמר לפיכך כלומר הואיל ואין לעובר זכיה וכח כלל להאכיל א"כ נמי אינו פוסל היכי שיש כאן מאכילין אחרים אלא דהיה לנו לפסול מחמת חלקו כגון אם היה חלל כו' אפ"ה אינו פוסל העבדים והיינו עבדי צאן ברזל שיש לו חלק בהן אחר שיולד. וזהו דנקט בלישני' הכא העבדים אלא כו' ולא כדאמר ברישא עבדיה. והא דנקט בגלל אחיו הה"ד אפילו אין כאן אחים דאוכלין בשביל היורשין של המשפחה כדלעיל אלא משום סוף דבריו נקט לה דקאמר עד שיולד החלל כו' וקמ"ל בזה אגב אורחיה דין אחר דכשיולד פוסל אעפ"י שיש כאן אחים כשרים לומר אע"ג דעדיין לא חלקו ולא ידעינן אי מתרמי ליה הני עבדים לחלקו משום דבדאורייתא אין ברירה. והא דקי"ל העובר פוסל זהו בבת כהן המעוברת מישראל וטעמא כדדרשינן בנעוריה פרט למעוברת וכמ"ש שם לעיל באותו הפרק ולפ"ז דברי הרמב"ם עולין כדברי הרי"ף ז"ל ופסקו כחכמים ומהשתא בבת כהן לכהן לכ"ע אכלי בין עבדי מלוג בין עבדי צאן ברזל אפילו אין לה בנים וכדפסק הטור בסי' הנזכר וז"ל ובת כהן שנשאח לכהן ומת והניחה מעוברת תאכל היא וכל העבדים אפילו קודם שתלד דמשמע אפילו אין לה בנים דאוכלין בשביל יורשי המשפחה דדין זה מוסכם הוא וכן נראה מדברי הרי"ף ז"ל דכתב ברישא ולפיכך כו' בשביל היורשים כו' דמשמע דלרבנן אוכלים בשביל היורשים כל שהן ודקאמר בסיפא בשביל בניו הכשרים משום דמסיים עד שיהיה בן יום אחד וכדפרישית לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל וכן מוכח עוד מדכתב הרמב"ם ז"ל שם בפרק עשירי הל' י"ב וכן העבד שהיה אוכל ואמרו לו מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל כו' כלומר שהניח בת הנשואה לישראל או בן חלל וכמ"ש בפי' המשנה בפ"ח ממסכת תרומות דמשמע אם לא הניח כלל אוכל העבד דאין לך מישראל שאין לו יורשים. זהו הנלע"ד בדבריו ז"ל. ועל מה שהקשה הראב"ד ז"ל דקי"ל דעובר אית ליה זכיה כבר השיב הרמב"ן ז"ל דלא קי"ל כן כמה שהביא הכ"מ שם וסיים שם הרמב"ן ז"ל דהא דאמרינן דלבנו מזכה דדעתו של אדם קרובה כו' היינו דוקא בשכ"מ אבל לא בבריא וכן דעת הרשב"א ז"ל ועיין לעיל פ' החולץ הל' א' שכתבתי בשם הה"מ דאין דעת הרמב"ם לחלק כן ומהכא מוכח דדעתו כדעת הרמב"ן ז"ל יע"ש:

הלכה ג

כמ"ד מאליהן קבלו עליהן את המעשרות. וכן הביאו התו' פ' הערל דף פ"ב ד"ה ירושה בשם מדרש רות א"ר יוחנן מעשרות כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן והר"י פי' שם ההיא דהכא דכיון שגלו נפטרו שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד ולא היה להם חובה לקדש כל א"י ואעפ"י כן חייבו עצמן מאליהן וקדשו וכיון שקידשו קדוש מן התורה וכן דעת הראב"ד והר"ש ז"ל כדכתבו שם דאין נראה ששום חכם יאמר שקדושת הארץ בזמן בית שני לכל המצות התלוין בארץ היתה מדרבנן יע"ש ובאמת שזה דעת ר' יוסי בר חנינא בשביעית שם אבל לר"א שם משמע דלא נתחייבו אלא מדרבנן כדמשמע הכא ובכמ' דוכתי וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' תרומות הל' כ"ו דתרומה כחלה היא דאפילו בימי עזרא אינה מן התורה אלא מדבריהן:

הלכה ד

אם בבת כהן כו'. ורש"י ז"ל פי' בדף ס"ט ע"ב גבי הא דאמרי' הוכר עובר במעיה חהא מקולקלת למפרע לשלם תרומה שאכלה קרן וחומש דאישתכח דזרה הויא. ותימא הוא דהרי משנה ערוכה היא שם דבת כהן לעולם אינה משלמת חומש ובנשאת לישראל כשר אפי' לר"מ שם אינה משלמת אלא הקרן ומי גרעה השתא דמת והניחה מעוברת ואפי' ביש לה בנים אינה משלמת כדאמר הכא וזה מוסכם הוא כדפרישית וע"כ הא דקאמר תהא מקולקלת על הקרן לחודיה הוא דקאי וצ"ע:

וישלמו קרן וחומש. ומשומרת יבם לא קשיא ליה דס"ל דהא דדרשינן קנין כספו ולא קנין אחיו כדפרישית במתני' אסמכתא בעלמא הוא וכן כתבו התו' ד"ה קנין כספו בשם ר"ת וכמפורש בהדיא בהאי תלמודא פ' אעפ"י הל' ג' וע"ש:

לא כן תני ר' חייא אשתו של חרש כו'. ובתוספתא פ"ט לא מצאתי כן אלא ה"ג בת כהן פקחת שנשאת לישראל שוטה טובלת כו' וכן משמע מהבבלי דמוקי לה בסתם חרש דפוסל דקנייה בתקנתא דרבנן אבל שוטה לא תקינו ליה רבנן נישואין וגי' אחרת היה להש"ס הזה וסובר דהואיל מדאורייתא לאו בר קנין הוא כשוטה דמי ואינו פוסל. וצ"ל למאן דמוקי הכא בחרש יבם שהיא שומרת יבם לו וכדפרישית בפנים דאלת"ה קשיא הא היבם חרש מאכיל ואעפ"י דלא אכלה מעיקרא ללישנ' קמא ואליבא דרב בבבלי פ' הבא על יבמתו דף נ"ז וכן משמע הכא ריש פ"ו סוף הל' א' אליבא דר' יוחנן כמפורש שם ואפילו ללישנ' בתרא או כשמואל דהכא היכא דאכלה מעיקרא מיהת מאכיל יבם החרש וע"ש:

כמי שהביא שתי שערות להאכיל. אם בת ישראל לכהן היא וזה סייעתא לפי' הרמב"ם ז"ל שהבאתי במשנה דספק שהביא כו' אדלקמיה קאי ולענין חליצה אבל בתרומה מאכיל הוא אלא שבחבורו חזר הוא ז"ל מדבריו שכתב פ"ח מהל' תרומות הל' י"א ובח ישראל שנשאת כו' נשאת לבן י"ג ויום א' ספק שהביא ב' שערות ספק שלא הביא ה"ז אסורה לאכול והתיו"ט לא הביא ממ"ש בחבורו דזה עולה כפי' רש"י אלא שרש"י תפס בדבריו קטן שקדש האשה ספק כו' והרמב"ם נקט נשאת לבן כו' ולענין דינא חדא היא דאין קנינו כלום עד שיגדיל כמ"ש שם דנשאת לבן ט' ויום א' אעפ"י שביאתו ביאה אינה אוכלת כו' ומ"ש רש"י ז"ל בגמ' ולא מאכילין לא אבן ט' קאי היינו משום רישא דקאמר פוסלי' וע"כ בבן ט' דהני פסולין מיירי כדמוקי שם דבן ט' כשר מהיכי תיתי דפוסל לפיכך לא ניחא ליה לומר דלא מאכילין עליה נמי קאי דלא שייך גבי הפסול אבל באמת בן ט' אין מאכיל וכמ"ש הרמב"ם שם:

הלכה ה

ילדה תאכל. והרמב"ם ז"ל בפ"ח מהל' תרומות הל' י"ד סיים בזה ואעפ"י שהדבר ספק הואיל ובלא קידושין היא שמא מאחר נתעברה הרי הוולד בחזקת זה שבא עליה. ובפ"ג מהל' יבום הל' ד' כתב מי שזנה עם אשה בין פנויה כו' ונתעברה ואמר זה העובר ממנו הוא ואפילו היא מודה לו כו' ה"ז ספק לענין יבום כשם שזנתה עם זה בך זנתה עם אחר והקשה שם הה"מ ז"ל דכיון דלענין תרומה דאיכא ג"כ איסורא דאורייתא שדינן הולד בתר דידיה גבי יבום נמי אמאי לא נהמני' כו' יע"ש ולענ"ד נראה דבתרומה מיירי דלא דיימא מעלמא כדכתב שם הוא ז"ל והוא שלא יצא עליה קול עם אחר ובהל' יבום מיירי שהיא זונה מופקרת לכל וזהו שכתב מי שזנה כו' ואע"ג דלדינא פנויה לאו זונה מיקריא היינו לפסלה לכהונה ועיין בחידושי יבמות שהארכתי בזה ושם הוכחתי בס"ד ממ"ש פט"ו מהל' א"ב דבדיימא ג"כ מעלמא מיירי הכא יע"ש:

ודלא כר"א דאומר אף הפנוי כו'. והתו' ד"ה לא פוסלין כתבו דנראה דאפי' לר"א לא מיפסלא בתרומה דאין זה לאיש זר והרי מפורש הכא בהדיא דלא כר"א. ועוד דאדרבה דמצינו דנפסלה מן התרומה ולא נעשית זונה כמו מתני' דלעיל בפסולי כהונה ולא מצינו דנעשית זונה ולא תפסול מן התרומה:

קל הוא וכו'. אבל בבבלי סוף פירקין מסיק איפכא וכר' בא דהכא דטעמא דלזנות לא חששו וכדדייק התם דאשכחן דאפי' בתרומה חששו וכן אם בת כהן לישראל היא אינה אוכלת אלא עד מ' יום כדאמר התם טעמא ומשמע דאפילו בעלה במדינת הים נמי חוששין לתרומה כמו לנישואין דלא פליג רבנן וכמסקנת הפוסקים משיטת הבבלי

דלעיל פ' החולץ דף מ"ב דקאמר ממתני' דכרמא הדר ביה כו' וגזרו שאינה ראויה להתעבר אטו ראויה וכן לתרומה:

הלכה ז

בעכום"ז פסול. הא דמחלק בין עכום"ז פסול לשאר האומות נראה דס"ל כמ"ד יש ממזר מח"ל ודוקא עכום"ז פסול דאשכחן בהו לאוין אבל בשאר אומות לא מצינו לאו בהדיא דבתך לא תקח וגו' אזהרה לתפיסת קידושין הוא ועיין בתו' פ' עשרה יוחסין שם והכא בפרקין דלקמן:
סליק פירקא בס"ד

פרק ח

הלכה א

ונשיהם לא יאכלו. הקשה הרשב"א ז"ל על פירש"י דשווי' חללה הא קי"ל אין חללה אלא מאיסורי כהונה כדאית' בסוף האומר והרמב"ם ז"ל בפי' המשנה מפרש דמשוי לה זונה וקשיא דהא משמע לעיל פ' אלמנה לכ"ג דבחייבי לאוין זר אצלה מעיקרא בעינן דקאמר התם דף ס"ט ואימא נבעלה לפסול ליה אף מחזיר גרושתו ומפרק לאיש זר אמר רחמנא מי שזר אצלה מעיקרא כו' וכיון שכן פצוע דכא דלאו זר אצלה מעיקרא הוא תיכול ותירץ דזר אצלה מעיקרא לא אתא למעוטי אלא מחזיר גרושתו בלבד משום שאינן מפסולי קהל אבל פצוע דכא דמפסולי קהל הוא פוסל אעפ"י שאין זר אצלה מעיקרא ומ"מ להדין פירושא מתני' לאו משום חללה ולאו משום זונה אלא משום דנבעלה לפסול לה עכ"ל ודעתו ז"ל בזה כשיטת הראב"ד ז"ל דאין זונה מח"ל אבל הרמב"ם ז"ל לשיטתו אזיל דמלאוין השוין בכל זונה היא וכ"כ בחבורו ועיין לעיל פ"ו הלכה ה' במראה ד"ה ושנבעלה:

טומטום ואנדרוגינס ממקום אחר באו. וצ"ל דפליג בהא אבבלי דקאמר שם דף ע"ב טעמא דטומטום דאינו אוכל משום דספק ערל הוא ולפיכך אינו אוכל נמי בתרומה והא בפסח גופיה כתיבא:
לא אם אמרת במעשר שהוא טעון מחיצה ובבבלי דף ע"ב גבי אסור לבער מהן בטומאה משא"כ בתרומה ויליף ממנו כו' ואימא למעט שמן קודש שנטמא וקאמר דק"ו הוא אי הכי תרומה נמי ק"ו הוא כתיב ממנו ומה ראית כו' ולמאי דקאמר הכא בלאו הכי לא מצית אמרת דבתרומה איכא פירכא מק"ו ובקודש ליכא פירכא:

לא צרכו חכמים ללמד זה מזה. ומשמע נמי מהכא דלא ילפינן נמי מעשר מתרומה שיהא ערל אסור בו אבל בבלי שם מסיק דילפינן מעשר מפסח שיהא ערל אסור בו ושמא הכא נמי ס"ל דילפינן ממנו ממנו מפסח כדלקמן:

ללמד מן הפסח כו'. וקשה דנילף מהיקישא דזאת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דזבחים דף ד' והתם פסח נמי כתיב כדדרשינן שם ביום צותו זה בכור ומעשר ופסח והתו' הכא ד"ה דפסח הביאו היקש זה לענין אנינות וצ"ל דלא ס"ל להאי תלמודא דרשא דביום צותו:

שהוא למד מן הלמד. האי בעיא אליבא דר' ישמעאל היא דיליף תרומה בג"ש מפסח וקשה דנילף קדשים מקל וחומר מתרומה דהרי מסקינן באיזהו מקומן דף נ' דדבר הלמד בג"ש חוזר ומלמד בקל וחומר מתנא דבי ר' ישמעאל התם ושמא האי תלמודא לא סבירא ליה אליבא דר' ישמעאל דג"ש מלמדת בג"ש חבירתה כדרמי בר חמא התם ותו ליכא קל וחומר לג"ש מהיקש כדאמר שם:

קדשים מהו שיהו אסורין לאונן. ובזבחים דף ק"א יליף קל וחומר ממעשר הקל וצריך לומר דסברי ליה לש"ס דהכא דלא יליף מקל ותימר דאיכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף צורה כדמקשו התו' התם וכן הכא דף ע"א והילכך צריך ג"ש אלא דהתו' כתבו דלשאר קדשים אהיקישא דזאת התורה סמיך ולמאי דאמר הכא לא צריך לזה דבקדשים נמי כתיב ממנו וילפינן בג"ש:

ומופנה הוא. בבבלי קאמר להפירכא דאיכא למיפרך מה לפסח שכן חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא. ולמאי דאמר הכא לעיל בקדשים מפסח נמי איכא פירכא מה לפסח שיש בו משום שבירת עצם וצריך לומר דג"ש דממנו ממנו נמי מופנה הוא ואף על גב דצריך ממנו לג"ש לפסח גופיה על אונן לילף ממעשר איכא למימר דסמיך נמי אכה"ג דאמר רבא התם לקמן דף ע"ד דתלתא ממנו כתיבו בפסח ולא כטעמיה דאמר התם חד למ"ד בא הכתוב כו' אלא חד לגופיה וחד לג"ש פסח ממעשר לאונן וחד לג"ש קדשים מפסח לערל וש"ס הבבלי לשיטתיה אזיל דס"ל דרשא דביום צותו ולא איצטריך לקדשים וערל דאהיקישא סמיך כדפרישית לעיל:

לאיזה דבר נאמר תושב ושכיר בתרומה. קשה דהא בתרומה שפיר איצטריך לדרשא דלעיל קנין עולם כו' ובבבלי שם מותיב ומפרק לה הכי אליבא דר"ע וגריס שם האי תושב ושכיר מאי עביד ליה ואג"ש קאי וכדפרש"י שם האי תושב ושכיר דפסח מאי עביד ליה לכך נראה דה"נ גרסינן כן לאיזה דבר נאמר בפסח ומייתי ראיה מהא דאמר רבי יוחנן בתרומה והיינו דילפינן מפסח דביה אייתר ולהאי דרשא אתיא:

יאמרו הדברים ככתבן. כדפרישית בפנים דאם אמרינן דגר תושב צריך לקבל עליו כל המצות חוץ מן נבילות השתא איכא למימר כר' יודא דסברא הוא להקדים ואפ"ה איצטריך נתינה דגר אבל למ"ד דאין צריך לקבל עליו אלא שלא לעבוד עכומ"ז ע"כ דאין לומר דמן הסברא הוא להקדים דא"כ ל"ל נתינה דגר דמהיכי תיתי לאסור ליתן לו דעדיין לא יתן לב להתגייר בשביל זה ולדידיה איצטריך או להקדים ולא לדברים ככתבן ולפ"ז יש לומר דר"מ דס"ל להקדים צריך קרא לטעמיה הוא דאזיל דס"ל בפ' השוכר את הפועל שם דגר תושב הוא שקיבל עליו שלא לעבוד עכומ"ז. אבל התו' בפסחים כתבו דאפילו לר"מ איכא למימר דסברא הוא אי לא הוי כתב קרא כל עיקר ולא קשיא לדידיה נילף נתינה דגר במכ"ש דמכירה דנכרי דאי הוי כתיב נכרי לחודיה ה"א למעוטי מכירה דגר וע"ש ואפשר לומר דלשיטת הבבלי כתבו כן דפריך שם בשלמא לרבי מאיר כו'. א"נ יש לפרש סוגיא דהכא בשיטה אחרת דרבי שמואל קאמר גר תושב צריך שיקבל עליו ע"מ שיהא אוכל נבלות. לומר דאינו כעכומ"ז לענין שיבטל העכומ"ז כשיטתא דהכא או שלא ליתן ולבטל רשות כדאמר התם עד שיקבל עליו בפירוש על מנת שיהא אוכל נבלות ואם לא התנא בתחילה אסור בכל ואינו כעכומ"ז ועל זה מתמה רבי הילא יאמרו הדברים ככתבן כלומר לדידך כגזרת הכתוב משוית לה הא דכתיב לגר אשר בשעריך תתננה דצריך להיות גר שאוכל נבלות בתמי':

בלא תעשוק. הא דמוקי הכא כרבי יוסי ברבי יודא ובבבלי שם משמע דעובר בכל השמות כדחשיב שם אפי' לר"י ברבי יודא אלא דבספרי פ' תצא גריס כמו הכא או מגרך זה גר צדק מלמד שעובר עליו בשני לאוין רבי יוסי בר' יהודא אומר משום בל תעשוק וכן בגר תושב דלא עדיף מגר צדק:

ולא תונה. בבבלי פרק הזהב דף נ"ט קאמר המאנה את הגר עובר בג' לאוין כו' והתם בגר צדק מיירי ולא מוכח משם לאו לגר תושב אבל בספרי מצאתי שם דדריש על קרא לא תסגיר עבד אל אדוניו אשר ינצל אליך מעם אדוניו לרבות גר תושב והתם כתיב לא תוננו:

וגולה כישראל. אם הרג גר תושב אחר כדתנן פרק אלו הן הגולין:

הלכה כרבי שמעון. וכאיכא דמתני לה בכריתות שם וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב פרק י"ד מהלכות א"ב ובהלכת עכומ"ז דכל שקבל עליו ז' מצות הוא גר תושב וכחכמים דפרק השוכר וא"כ מותר לעשות מלאכה בשבת לעצמו דאם לא כן נפישי להו משבעה מצות וכדכתבו התו' פרק החולץ שם:

עבד איש כו'. לפי מה שפירשתי בפנים הוא על דרך פרש"י וכתב הרא"ש ז"ל דמתוך לשונו משמע שטבילת עבדות היא בע"כ של עבד ובלא קבלה אף לרבנן אבל מתוך רב

אלפס ז"ל משמע שטבילת עבדות לרבנן צריך שתהיה מדעתו ובקבלה עכ"ל וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות מילה וכן פסק הטור י"ד סימן רס"ז:

המשוך והרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' תרומות הל' י' פסק כסתמא דברייתא דהבבלי שם דגריס והנולד מהול יאכל ובמשוך פסק כרב הונא והכ"מ שם כתב דסובר רבינו כגי' ספרים דידן דמסיק לרב הונא בתיובתא עכ"ל וצ"ע דהרי בהדיא כתב שם ומדברי סופרים שימול פעם שניה עד שיראה מהול לכך נראה דגריס כגירסת רש"י ז"ל דתפס לעיקר לימא מסייע ליה לרב הונא דמן התורה אוכל ומדרבנן הוא דאסור וזהו ששינה שם בלשונו ז"ל דבמשוך כתב מותר לאכול כו' ובנולד מהול כתב אוכל סתם אלא ודאי כוונתו מותר לאכול מן התורה הוא ומדברי סופרים עד שימול פעם ב' וכרב הונא:

המול ימול לשתי מילות. וס"ל להאי תנא דניתנה פריעת מילה לאברהם אבינו ודריש נמי לציצין דמחד קרא נפקי ופליג ארב דאמר בבבלי דף ע"א דלא ניתנה פריעת מילה לא"א ורב לטעמיה דדריש הכא לקמן המול ימול לדרשא אחריתא והתו' שם ד"ה סוף מילה כתבו אליבא דרב דהמול ימול לציצין לחודייהו אתא דהמול ימול משמע דבר המעכב גוף המילה וזה אתי שפיר לשיטת הבבלי פר"א דמילה דף קל"ה דרב פסק שם הלכתא כת"ק אליבא דב"ה דנולד מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית ולא ס"ל האי דרשה אליבא דרב כדהכא דהמול ימול לנולד מהול הוא דאתא שצריך להטיף ממנו דם ברית כדלקמן וצ"ל דס"ל לתנא דהכא דקרא דשוב שנית ביהושע לעיכובא הוא דאתא לציצין לאקושי סוף מילה לתחילת מילה וכקושית המקשה בבבלי ודילמא לאקושי כו' לפי גירסת ר"ח ולשון הב' דרש"י שם דלא משני מידי וע"ש:

אתה וכל כיוצא בך. למאי דאמרי' בבבלי ע"ז דף כ"ז דרב ור' יוחנן פליגי בהני תרי טעמי צ"ל דרבי לוי פליג נמי הכא אדרשא דהמול ימול וכדמסיק שם דאיכא בינייהו אשה דלרב דהתם וכרבי לוי דהכא אשה לא תמול דלאו בת מילה היא אלא דחזינן דע"כ שיטת הבבלי פליג אדהכא דאמר שם לר"י דדריש מהמול ימול מותר לערל ישראל למול דכמאן דמהילי דמי וכן אשה וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות מילה:

הלכה כדברי התלמוד. וכשמואל שם ולרב גריס שם איפכא מדהכא ומסקנת הפוסקים כר' אבהו דהכא וכר"א בן הקפר דהתם דאין דוחין עליו את השבת וצריך להטיף דם ברית בחול בלא ברכה מפני שספק ערלה כבושה היא וכן בגר שנתגייר כשהוא מהול צריך להטיף דם ברית. וטעמא בגר כדכתב הר"ן שם דסוגיא דפירקין דהכא אתיא כן דאמר דגר שנתגייר כשהוא מהול כו' אין נימולין אלא ביום דאלמא צריך להטיף ממנו דם ברית:

ערל ואפילו מקצת ערל. ובבבלי שם דף קל"ז מפרש טעמיה דר"י דכתיב המול לכם כל זכר דריבוייא הוא ולשיטתיה אזיל דאמר בפ"ק דחגיגה דזכירה להוציא טומטום ואנדרוגינס וכל זכורך לרבות הקטנים ותלמודא דהכא לא משמע ליה כל לרבות כדאמר כל זכורך פרט לאנדרוגינס וממשמעות דזכורך הוא דדריש דלהוציא הוא. והתו' פר"א דמילה שם ד"ה ותניא מסקו אליבא דר"י דלא דריש ממשמעותא דזכר גבי ערכין אלא מיתורא קדריש מדכתיב הזכר ואפ"ה גבי מילה צריך כל לרבות כי היכי דלא נילף מערכין כו' וע"ש ולפ"ז צ"ל נמי בראייה דדריש מייתורא מדכתיב זכורך ולא זכר והשתא ניחא דלא ילפינן ראייה ממילה ולחומרא כדכתבו שם לענין ביאת מקדש וכן משמע בחגיגה דדריש זכור להוציא הנשים זכורך להוציא טומטום ואנדרוגינס ובעל קרבן העדה הקשה שם למה פטור מראייה דנילף ממילה לחומרא ולא דק בסוגיא דשמעתתא. וכן מפרשינן סוגיא דהכא דמייתורא דזכרך דרשינן אלא דלא ס"ל להאי ש"ס כל לרבות דדריש הכא מדכתיב ערל ואפילו מקצת ערל ולא דריש מכל:

אין ערלה אלא משמיני והלאה. ובבבלי פירקין בעיא דלא איפשיטא היא וכ"כ התו' ותימא על הכ"מ שכתב פי"א מהלכות תרומות הלכה ז' על דפסק הרמב"ם ז"ל שם דכל שבעה אינו חשוב ערל וציין הוא ז"ל שם בר"פ הערל בעיא דאיפשיטא. ולא משמע הכי דהא דדחיי' רבא להא דרבי זירא וקאמר ותסברא כו' היינו להא דרצה לפשוט ולומר מהא דערלות דזכריו ועבדיו מעכבין וכן בערלות דגופיה דהיא בעיא דרב חמא ולא קמה הא דרבי זירא אבל בעיא דרב חמא בערלות דגופיה לא איפשיטא וכ"כ הרשב"א בשם ר"ח ז"ל. והא דפסק הרמב"ם ז"ל דאין ערלות כל ז' טעמא הוא הואיל והאי ש"ס מיפשט פשיטא ליה בהא וכן דרכו ז"ל בהרבה מקומות דלא שבקינן פשיעותא דהאי תלמודא משום בעיא דהבבלי וזה מבואר כמה פעמים בדברי הראשונים ז"ל:

ההיא דתנינן תמן רבי יוסי כו'. ובבבלי שם דף קל"ג מוקי נמי להא דקאמר פירש אינו חוזר לשאינן מעכבין כרבנן דר' יוסי דמנחות גבי לחם הפנים ומשמע דלרבי יוסי לעולם חוזר דכולה גמר מילתא היא כדפרש"י ז"ל שם וכדאמר הכא אלא דבסוכה דף מ"ב מוקי שם לר' יוסי דלא שנו דפטור אלא שלא יצא בו עדיין וחולק על האי ש"ס דמשמע דאפי' לאחר שיצא בו פטור כמבואר שם וכדפרישית וצריך לחלק לפי שיטת הבבלי דשאני גבי לולב כיון שכבר יצא לאו טרוד במצוה הוא כלל ולא דמיא להההיא דהכא דאע"פ שאינן מעכבין כגמר מצוה הן:

הלכה ב

כולה דרבנן. משמע מהכא דע"י חולי פסול וכן דעת רש"י ז"ל לפי מה שפירש הרא"ש ז"ל דבריו וע"ש ודעת הרמב"ם ז"ל פט"ז מהלכות א"ב דע"י חולי כשר דכבידי שמים הוא ולכאורה פסק נגד סוגיא דהכא ובבבלי אינו מפורש דין זה. וכבר כתב רבינו יצחק הביאו הנ"י בפרקין דכל היכא דאינו מפורש בבבלי סמכינן בזה על הירושלמי אבל כד דייקינן שפיר מצינו שדבריו ז"ל נמשכים אחר המסקנא דהכא כדאמרינן לעיל הלכה כר"י והוא דהרי איכא למידק על ס"ד דבני ישיבה דבעיין מימר דהא דקתני בידי שמים כשר אתיא כר"י א"כ קשה מאי איריא בעל ביצה א' אפי' חסרו שתיהן נמי וכקושיי' ר"ת בתו' ע"ש דהוכרח לחלק מכח זה בין נפצעה לניטלה וע"כ לומר דהכריחו לפרש כן מדקאמר ר"י והוא סריס חמה משמע דבידי שמים איירי ומאי דקשיא מאי איריא כו' י"ל דאתי לאשמועי' אפילו אם חסר ביצה א' אינו מוליד ונ"מ למי שרוצה להחמיר על עצמו דרשאי כעין ההוא עובדא דרבי אמי דאמר להאשה הוי ידעת כו' ושבחו ר"ז בזה לומר דמותרת לפרוש הימנו אע"ג דמדינא שריא ליה ועוד נ"מ גדולה איכא אי חזינן דנולדו לו בנים מחזקינן להו בספק כההיא דאמרינן צא וחזור על בניו כו' והיינו דקאמר ר"י בדבריו והוא סריס חמה כונתו כסריס חמה ממש לענין דאינו מוליד כגוונא דמפרש בבבלי לשיטתו ע"ש ומזה למדו בני הישיבה ג"כ לומר אליבא דרבנן דסברי בידי שמים פסול ואם שאינו מפורש בהדיא בדבריהם דהרי במתני' נפצעה קתני דבידי אדם הוא מ"מ מדקאמר רבי יוסי הל' מכלל דפליגי רבנן עליה וש"מ דשמיע ליה לרבי יוסי דרבנן אפי' בידי שמים פסלי דבברייתא דלעיל סתמא קתני אפילו נימוקה אפילו יבשה אפילו חסרה משמע דבכל גוונא מיירי וע"ז השיב סתמא דהש"ס כולה כרבנן דגם לרבנן בידי שמים ממש ודאי כשר אלא דבזה פליגי דרבנן מחמת מכה וחולי כבידי אדם חשבי וכדקאמר בברייתא בתרייתא כדפרישית בפנים ואתא ר"י למימר דע"י חולי כשר דכבידי שמים הוא וזהו דקאמר והוא סריס חמה ולא פליג אלא אהא דאפילו נימוקה כו' והא דקאמר בעל ביצה אחת לאשמועי' דאינו מוליד וכדלעיל אבל באמת אפילו ניטלו שניהם ע"י חולי כשר ובידי אדם אפי' בעל ביצה א' פסול לכ"ע דבזה לא פליג ר"י ובזה יונחו כמה דיקדוקים שדיקדקו הראשונים ז"ל והונח לנו נמי קושיח ר"ת ומה שדיקדק הרא"ש ז"ל בענין ע"י חולי מהאי דהכא ומעתה צדקו יחדיו שני הדינים האלה הא' מה שפסקו הרמב"ם ז"ל וסיעתו דבידי אדם אפי' בעל ביצה א' פסול דזהו ככ"ע אתיא וכדאמרי' ואין חילוק בין נפצעה לניטלה ודלא כר"ח וכן בהא דפסק דע"י חולי כשר כרבי ישמעאל דפסק רבי יוסי הכא הלכתא כוותיה:

כמה דאמר תמן אם כהן ברור הוא כו'. משמע מהכא דאם פצוע דכא כהן מותר בגיורת פצוע דכא ישראל מותר בממזרת דחד טעמא אית להו. ובבבלי דף ע"ו דקא פשיט ליה דפצוע דכא כהן מותר בגיורת וא"כ מותר בממזרת וכרבי יוסי דהכא. והרמב"ם ז"ל שם פסק דאסור בממזרת וכבר הקשו עליו הראב"ד והרשב"א ז"ל וההי"מ תירץ שם דלא ילפינן ממזרת שהיא לאו השוה בכל מגיורת לכהן ולאוין נמי לא מפורש בקרא אלא מדברי קבלה דאי לא אדתני מתני' מותרין בגיורת ליתני בממזרת דהוי רבותא טפי וע"ש. ואכתי איכא למידק על דיוקי' דההי"מ ממתני' דאפשר לומר דקמ"ל קהל גרים לא איקרי קהל ודלא כר"י ואי הוי תני ממזרת איכא למיטעי ולומר בגיורת אסור וכר"י אלא ודאי דעיקר דיוקי' דהרמב"ם מהברייתא דקתני מותר בנתינה ולא קתני בממזרת ומה שרצה הראב"ד שם לתרץ זה דקמ"ל רבותא אפילו לר"י דאמר קהל גרים איקרי קהל דוקא בגר כשר אבל בנתינה דפסולי קהל מותר פצוע דכא וכ"ש ממזרת דלאו קהל כלל מיקרי' איכא למימר דהרמב"ם לשיטתיה אזיל דס"ל נתינים מותרין מן התורה כיון שנתגיירו כדכתב שם פי"ב ולאו פסולי קהל מיקרו מן התורה ולר"י דס"ל דפצוע דכא אסור בגיורת וכדאמר הכא לקמן מתני' דלא כרבי יודא לדידיה נמי אסור בנתינה דכשאר גרים הן מד"ת וקהל מיקרו. ולא שייך למימר הא דאמר התם לרבא קמייתא כי מגיירי בישראל שרו ורבנן הוא דגזור כו' בפסולין לא גזור רבנן אלא אליבא דרבנן דקהל גרים לא איקרו קהל למיסר אינהו בפסולי קהל אבל לר"י דקהל מיקרו ואפילו נתינים כשנתגיירו מד"ת ודאי אסור פצוע דכא ואפי' בנתינה דקרי כאן לא יבא בקהל ולא אתו רבנן למישרי מה דאסור מד"ת ועל כרחך ההיא ברייתא דלא כר"י והדרינן לדיוקא דלא קתני ממזרת. ובמה שהקשה עוד הרשב"א והגאונים ז"ל במאי דפסק הרמב"ם בענינא דנתיני' עיין במראה ריש פ"ג דכתובות מ"ש שם בס"ד:

פתר לה כרבי יודא. ובבבלי פרק הבא על יבמתו דף נ"ז הבעיא שם בנוסחא אחרת ואיפכא משמע שם דמיפשט פשיטא ליה דלר"י אסור בבת גרים כבת חלל. והיינו דלשיטתיה אזיל דמשמע התם בעשרה יוחסין דף ע"ז דעיקר טעמא דרבי יודא מק"ו ומה חלל זכר שבא מטיפה כשירה כו' ולפ"ז כחללה ממש משוי לה אבל לשיטתא דהכא דקדריש מדכתיב מזרע ישראל דוקא להנשא לכהונה לכתחילה הוא דאסיר' ונ"מ אם נשאת לכהן אם פסלה מן התרומה וכן משמע בתו' שם והיינו דקאמר הכא פתר לה כר"י הואיל ולאו כחללה ממש חשיבא וכדפרישית בפנים:

בתולה מעמיו יקח אשה ולא גיורת. משמע מהכא דגיורת ד"ת היא אבל בבבלי פירקין דף ע"ז דריש לה לדרשא אחריתא עמיו מעמיו להביא בתולה מב' עממין שהיא כשירה

לכהונה ואפי' עמוני שנשא בת ישראל וכן משמע משיטת הרמב"ם ז"ל דגיורת לכהן לאו מד"ת היא כמ"ש לעיל במראה ד"ה כמה דאמר תמן:

הלכה ג

כתיב אשר שכר כו'. ואשר יעץ לא מצינו במקרא כי אם במיכה ו' כתיב עמי זכר נא מה יעץ וגומר. ולפי תירוצא דהאי ש"ס הקושיא על עמוני במקומה עומדת דלא שכר אלא מואב וצ"ל הואיל וכללם הכתוב בחד קרא דרשינן הכי לתרווייהו:

אני אין לי אלא משנה. ובעל היפ"מ פי' דרשב"נ פליג אהני דרשא דדרשינן עמוני כו' אלא דס"ל דהל' למשה מסיני היא ולפיכך הוצרך שם לדחוק דנשתכחה ההלכה אחר ב"ד של בועז עד דוד ואין צריך לזה אלא מדרשות חלוקין הן ובהא פליגי רשב"נ ורבנן כדפרישית בפנים:

משיבין דבר שיש בו כרת. וריש לקיש לא רצה לפרוך כן מה לעריות שיש בהן כרת משום דאיכא למימר ממזר יוכיח כדאמר בבבלי שם דאין בו כרת ועשה בו נקבות כזכרים ולא ס"ל האי פירכא דפריך התם מה לממזר שכן אינו ראוי לבא בקהל תאמר בעריות שראוין לבא בקהל לכל ישראל שאינן קרובים כדפרש"י שם משום דאיהו נמי באותן שנולדו מעריות קאמר דאינהו גופייהו ממזרים הוו והילכך פריך משיבין דבר שיש בו ממזר דהשתא ליכא יוכיח ורבי חגיי דפריך הכי איכא למימר דלא ס"ל ממזר יוכיח דמה לממזר שאיסורו איסור עולם ואנן באיסור ג' דורות קאמרינן ובבבלי מסיק שהשיבו לו חלל דחייבי עשה יוכיח כגון כ"ג שנשא בעולה שהיא אנוסה או מפותה דליכא בה אלא עשה בתולה ולא בעולה והולד חלל ועשה בה הנקבוח כזכרים:

דלא הוה. לקמן אמרינן בממזר מפורסם שהוא חי והכי מיתוקמא קרא דדור עשירי והם שאלו לו בסתם כדכתבו התו' ולפיכך השיב להם כן וביפ"מ פי' בענין אחר וע"ש דלא צריך לזה:

הלכה ה

הסריס לא חולץ כו'. הא דאמר בבבלי סתמא כר"ע כדפרישית בפנים דסריס חמה קאמר היינו במה דאמר לא חולץ. אבל לא מייבם אסריס אדם נמי שייך ואפי' אליבא דר"ע אסור שהרי אינו ראוי לבא בקהל ולפ"ז מציעתא דקאמר הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה זהו קאי אליבא דכ"ע בסריס חמה אליבא דר"ע ובסריס אדם אליבא דר"א לא פסלה בדיעבד והא דקתני בעלה פסלה זהו אפילו סריס אדם ואפילו אליבא דר"ע דהרי אסור להתייבם אלא דבסריס חמה טעמא מפני שפטורה מן היבום ועומדת באיסור אשת אח ובסריס אדם בלאו הכי פסלה דהוא פצוע דכא והוי זונה מח"ל ובהכי ניחא מה שכתב התיו"ט

ד"ה מפני שהיא בעילת זנות שהרי היא עליו באיסור אשת אח שלא במקום מצוה והר"ב שלא פי' כן בכאן אלא בסיפא משום דלשיטתי' אזיל דס"ל דח"ל עושין זונה ותיפוק ליה משום לא יבא פצוע דכא כו' עכ"ל דלכאורה קשה הא לעיל כתב שם על מה שפירש הר"ב הסריס סריס חמה כו' דסתמא כר"ע והרי סרים חמה כשר לבא בקהל וליתא דה"ק דהא דקתני בעלה כו' אסריס אדם נמי קאי ואפילו אליבא דר"ע וכדפרישית והילכך לא פסיקא ליה להר"ב לפרש מפני שעומדת באיסור אשת אח דתיפוק ליה בסריס אדם דהויא זונה ומפני שראיתי רבים מחקשין בה כתבתי זה אף שהוא דבר פשוט:

הלכה ו

קידש אין חוששין כו'. ובבבלי לא מבואר בהדיא דין זה כ"א בטומטום איתא לחדא ברייתא בבכורות דף מ"ב דאם קידש או נתקדש הוי קידושין. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות אישות כתב בטומטום ואנדרוגינס אם קידשו או נתקדשו בשניהם קידושי ספק הוו ונתן הה"מ שם טעם לזה דבטומטום משמע בפירקין דקודם שנקרע ספק זכר ספק נקבה הוא וכן באנדרוגינס פוסק כר' יוסי דברייתא דבריה הוא ולא הכריעו בו חכמים כו' וכתב שם עוד ורבינו הזכיר ב' דברים דכשקידשו דבר פשוט דצריכין לתת גט מספק להתיר אשה זו אבל כשנתקדשו יש לומר שהצריכן רבינו גט לענין הבא עליהן דרך נקבותן שלא יהיה כבא על ספק אשת איש עכ"ל ודבר פשוט הוא דדבריו לא קאי אלא באנדרוגינס אבל בטומטום טעמא אחרינא איכא דשמא יקרע ותמצא נקבה ואיגלאי מילתא למפרע דקידושי ודאי הוו וכן אם קידש ואח"כ נמצא זכר וכן משמע מדברי התוס' בפירקין דף פ"ג ד"ה בריה ע"ש ולא הי' לו להה"מ ז"ל לכתוב בזה קדשו או נתקדשו לשון רבים אלא דמדברי הרמב"ם ז"ל דסתם דבריו דקאמר וצריכין גט מספק אפשר לומר דלא ס"ל כדעת התו' ולא אמרי' למפרע קידושי ודאי הן מדלא הזכיר מזה כלום:

מאכיל את נשיו. קשה דנשיו מנא ליה הא אמרינן לעיל קידש אין חוששין ודוחק לחלק בין קידש לבעל צ"ל דברייתא אחריתא היא ופליגא אדלעיל וזה דלא כרבי יוסי דברייתא דאלו לרבי יוסי דברייתא כבר כתבתי לעיל דאין מאכיל נשיו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל:

סליק פירקא בס"ד

פרק ט

הלכה ד

(**במתני**') **ולא פירות**. מה שאכל כן פי' רש"י ז"ל וכן משמע מהש"ס דהכא לקמן והתוס' בפ' איזהו נשך דף ס"ז הקשו דמאי קמ"ל בפירות הא אפי' קרן אם אכלו אין לה כדתנן

ולא בלאות ופירשו דאין לה תקנת פירות כגון שנשבית ולותה ופדתה עצמה ומה שרצה התיו"ט לתרץ הקושיין דמשום סיפא אלמנה לכ"ג כו' נקטה דהוה רבותא אפי' פירות שאכל יש לה אכתי איכא למידק דהיכי שייך למינקט רבותא ממה דלא קתני בהדיא במתני' דהא לא קתני בסיפא אלא יש לה כתובה ואם דקושטא הוא דיש לה ג"כ תנאי כתובה וכדקתני בהדיא בתוספתא דמכלתין פ"ב מ"מ לא שייך לומר דנקט רבותא בכה"ג במתני' ונראה לתרץ אליבא דשיטה דהאי תלמודא דמשום סיפא ולא בלאות נקטיה ולאשמעינן דדוקא בלאות שבלו אין לה דומיא דפירות שאכל אבל בלאותיה הקיימין יש לה כדפרישית בפנים אלא דלשיטח רש"י ז"ל דהכא ודפרק א"נ א"א לתרץ כן דמשמע אפי' בלאותיה קיימין אין לה:

ולא מזונות. מה דפרישית בפנים בלותה ואכלה זהו לשיטת הרמב"ם ז"ל שפסק בפכ"ד מהלכות אישות דבאלמנה לכ"ג יש לה מזונות בלותה ואכלה אבל לשיטת התוס' ומסקנת הפוסקים ליכא לאוקמי בלותה ואכלה דלדידהו בכה"ג אפי' אלמנה לכה"ג נמי לית לה אלא דלאחר מיתה איירי דס"ד דיש לה כמו אלמנה כ"כ התוס' פרק איזהו נשך שם:

שנייה ליבם כו'. ובבבלי דלא בעי אלא הבעיא הראשונה משמע דפשיטא ליה דהיכא דמותרת לבעל אית לה כתובה וכ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וז"ל ואלו שניה ליבם ולא שניה לבעל לא מיבעיא כלל דודאי מבעל אית לה כתובה דהא לא אתעבדא בה איסורא כלל ואע"ג דבעיא היא בירושלמי ולא איפשיטא אנן אגמרא דילן סמכינן דלא אסתפקא לן כלל עכ"ל. וכתב הה"מ ז"ל בפ"ב מהלכות יבום שזהו ג"כ דעת רבינו שכתב למעלה כל יבמה שאמרנו שדינה שתחלוץ ולא תתייבם הרי זו נוטלת כתובתה ושניה ליבם ולא לבעל מן החולצות ולא מחייבמות היא עכ"ל ומזה אין מוכרח כ"כ דא"כ אלמנה לכ"ג כו' נמי יש לה כתובה לעולם דהן נמי מהחולצות ולא מתייבמות ואנן קי"ל בלא הכיר בה דאין לה כתובה ואי אמרת דאתעבדא בה איסורא מן האירוסין מאי איכא למימר ושמא דאפ"ה אתעבדא בה איסורא בקידושין הויא אבל בריש פירקין דלקמן משמע דלא אמרינן בקידושין אתעבדא בה איסורא גבי האשה שהלך בעלה ונתקדשה ויש לחלק דהתם קידושין בטעות היו אצלה אבל הכא היא עבדא איסורא:

וזכאי במציאתה. בתוספתא פרק שני דמכלתין איתא בהדיא כרבי ירמיה בהא דאין זכאי במציאתה ולא במעשיה ולא בהפרת נדריה. וכן מסיים התם יורשה ומטמא לה ואפשר לפרש הכא נמי הא דלקמן בניחותא וה"ק ותני כן מטמא הוא אדם לאשתו הכשירה

ואינו מטמא באשתו פסולה והך לאו פסולה מן התורה היא ולא שייך בהא דמד"ס צריכין חיזוק:

ואין ד"ת צריכין חיזוק. ואע"ג דתנן נמי חלוצה במתניתין וחלוצה מד"ס היא כדאמרינן פרק כיצד דקרא ואשה אסמכתא בעלמא הוא אשגרת לישנא הוא במתני' שכן דרך בכ"מ לשנות חלוצה בהדי גרושה ולא משום דדינם שוה לענין זה כ"כ התו' בריש פרק ואלו הן הלוקין ועיין לעיל פרק ה' הלכה ד' במראה ד"ה בלא כך:

אומר לה הוציא ואת אומר הכין. מדלא משני ליה בלותה ואכלה עסקינן ש"מ אפילו בכה"ג אין לה וכן מסיק בבבלי דדוקא לאחר מיתה יש לה וכדפרישית במתני' כל טהור בביתך יאכלנו. לאו דרשא גמורה היא דגזירה מדרבנן היא הא דאין ארוסה אוכלת אלא אסמכתא בעלמא כדאמר פרק אע"פ הלכה ד' וסמכו להן מן המקרא כו':

הדרן עלך יש מותרות

פרק י

הלכה א

כדי לברר איסורו של ראשון. כדפרישית בפנים דאלו החזירה אחר שגירשה השני אין הולד ממנו ממזר כלל וכ"פ הרמב"ם ז"ל בעשירי מהלכות גירושין הלכה ז' שכתב ואם בא עליה הראשון קודם שיגרש השני הרי הולד ממזר מדבריהם וכתב עליו הה"מ דהכרח הוא דודאי אחר שגירשה השני אפי' היה הראשון כמחזיר גרושתו משנשאת הא קי"ל דאין ממזר מח"ל ולא קנסו בהן חכמים. והרמב"ן ז"ל כחב על הא דאמרו רישא דעבדא איסורא קנסוה רבנן והצריכו גט כדי להוציא עליה קול שיאמרו גירש זה ונשא זה ותהא לראשון כאלו מחזיר גרושתו משנשאת כדי לברר איסורו של ראשון עכ"ל משמע לדידיה דלא מחלק דאפילו אחר שגירשה השני קנסו רבנן:

מה נפק מן ביניהון. וקשה דטובא איכא בינייהו דלמאן דמוקי כר"ע הולד ממזר מן התורה ומותר בממזרת ודאי' ולמאן דמוקי כד"ה מדבריהם הוא ואסור בממזרת לכך נראה דלא גרסינן הכא הולד כשר ואגב שיטפא דלקמן הוא אלא ה"ג רבי יוסי בשם רבי הילא ד"ה כגיטה כן ממזרה. כלומר דהכא הכל מודין דהוולד ממזר משום כי היכי דהצריכו גט כן נמי לענין ממזר וקאמר דאיכא בינייהו אם החזירה קודם גירושי השני וממילא נלמוד דהולד ממזר מדבריהם להאי מ"ד:

כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל. בבבלי פרק כשם דריש ג' ונטמאה א' לבעל ואחד לבועל וא' לתרומה והאי תלמודא לשיטתיה אזיל דדריש פ"ק דסוטה שם אחד לבעל

וא' לבועל וא' ליבם דלתרומה לא איצטריך כדמקשי שם לא מצינו שהיא אסורה לביתה ומותרת לאכול בתרומה והביאו התוס' פ' כשם דף כ"ט ד"ה שכן ולפיכך קאמר דלאחיו של בועל נמי אסורה דכיון דגלי קרא דבועל כבעל הה"ד לאיסורא דיבם משוינן להו:

הלכה ב

מסתברא דר"א יודי כו'. כדפרישית בפנים ואפשר לומר דזה נ"מ בין טעמא דהכא ובין טעם הבבלי דפרישית והיינו הפרת נדרים דלטעמא דבבלי דהני דיתבא תותי' קניס א"כ בהפרת נדרים נמי קניס רבי יוסי ולטעמא דהכא לא שייכא כ"כ נפלה דרך היתר או דרך איסור בהפרת נדרים ואפשר דזה נמי דרך איסור קרי ליה כשיושבת תחתיו עכשיו ואפי' לטעמא דהכא קניס רבי יוסי שאינו מפר נדריה הואיל והנדרים חלו דרך איסור. אך דלפ"ז יש להסתפק לרבי יוסי אם נדרה קודם שהלך למדה"י ולא שמע הבעל עד שבא לאחר שנשאת דהוי עכשיו ביום שמעו אם מפר הוא לטעמא דהכא דהא הנדר חל דרך היתר ואיכא למימר ק"ו מכתובה השתא מדידיה לדידה לא קניס רבי יוסי דהחיוב הי' בדרך היתר הפרת נדרים דזכותו הוא לכ"ש וכה"ג אמר בבבלי שם על מציאתה ומעשה ידיה. או דאמרינן דאחר יום שמעו אזלינן ודרך איסור הוא:

ביאה פסולה פוטרת. משמע מהכא דדוקא בדיעבד הוא דקאמר ר"ש אבל לא לכתחילה מדקרי לה הכא ביאה פסולה וכן כתבו התו' בפ"ק דמכלתין דף י"א ד"ה לר"ש ע"ש דמסקו הכי והתיו"ט שכתב כאן בד"ה ר"ש ונ"ל שרוצה לומר דפליג וסבר דאפי' בתחילה מייבם כו' עכ"ל זהו לשיטת רש"י ז"ל ובהדיא פי' שם כן בד"ה ביאתה או חליצתה ע"ש:

הלכה ג

מה את עבד כו'. הא דמספקא ליה אם לדמות לגירושין אע"ג דלכאורה טפי דמי לעדי מיתה המתני' משום דאיכא למימר דלא דמי ממש לעדי מיתה דהתם כדאמר לקמן שאלו יבא הוא מכחיש והכא סוף סוף מת הוא אלא דלא ידעינן איזה מת ראשון ואין השקר יכול להתברר דנימא דמירתת' ולא מנסבא וכמו בעדי גירושין ואיכא למימר נמי דרבי יוחנן דמחלק בין מיתה לגירושין ממתני' למד כן דקתני תצא דחד טעמא אית להו וכל זה אליבא דרבא בכתובות התם דמפרש טעמא דרבי יוחנן כדאמר הכא אבל לרב אשי התם דמוקי דאמרי עכשיו מת עכשיו גירש וטעמא דמיתה ליכא לברורי וגירושין איכא לברורי דאם איתא דהכי הוה אחוי לן גיטך ומשמע דאם מעידין לאחר זמן אפי' בגירושין לא תצא וכן הוא מסקנת הפוסקים וטעמא דליכא לברורי די"ל אבד הגט ולפ"ז אכתי הקושיא במקומה עומדת ממתני' דהכא דליכא לברורי וקתני תצא וצ"ל דלא דמי למתני' כדלקמן:

פליגא על רבנן כו'. ובבבלי דלא דייק הכי ממתני' דהכא אפשר לומר דשאני התם דבעדי הכחשה איירי כדמוכח מהסוגיא דהתם והכא בעדי הזמה שאומרים עמנו הייתם איירי דגזירת הכתוב הוא דמאמינים לאחרונים וכ"כ הנ"י בהדיא ואפשר דמכח הקושיא דהכא למד לומר כן:

הלכה ד

וחכמים אומרים אין ממזר ביבמה. כלל ואפילו מדרבנן וכ"פ הרמב"ם ז"ל בסוף פרק ג' מהלכות יבום ועיין במראה ריש מכילתין ד"ה מה דאמר ר"ע ובריש חידושי יבמות הארכתי להשוות שיטת הבבלי דהכא עם שיטת האי תלמודא אבל לצאת תצא אם נשאת ואפי' יש לה בנים וכן הכריע הרי"ף ז"ל מהיא דהכא דקתני הולד ממזר כו' דאלמא יש לה בנים ואפ"ה לא פליגי רבנן אלא בהולד ממזר הא לצאת תצא אבל אם נתקדשה לאחר נותן לה גט והותרה ליבמה ושם ביארתי הכל בזה:

הלכה ו

בגין דב"ש בגין דר"ש. הא דלא נקט בפשיטות כר"ג דאמר אין מאמר אחר מאמר וכדמפרק לה בבבלי טעמא דהאי ש"ס אזיל לשיטתיה דאמרינן לעיל פ"ה דר"ג לא ס"ל דהמאמר קונה קנין גמור אלא קונה ומשייר וכדפרישית שם והילכך קאמר כב"ש דס"ל קונה קנין גמור ורבותא קמ"ל דאפי' במאמר אוסר' ולתרץ קושיא קמייתא ובגין דר"ש לתרץ קושיא שניה דנמי לא ס"ל דקונה קנין גמור אלא קונה או לא קונה אבל במאמר אחר מאמר ס"ל כר"ג ומטעמא אחרינא כדאיתא התם וכן הבבלי אזיל לשיטתיה דאמרינן לעיל פ' ר"ג דף נ"א דר"ג וב"ש ור"ש אמרו דבר א' דהמאמר קונה קנין גמור וכדמוקמינן הכא אליבא דר"ג ניחא הכל ואע"ג דבבבלי לא דייק לקושיא קמייתא כדהכא מ"מ קושטא הוא אליבא דר"ג הכי ועכ"פ שמעינן מדבריהם דע"כ צריך לאוקמי הכא אליבא דמ"ד דהמאמר קונה מד"ת ואסרה על השני וכדכתבו התו' הכא ד"ה עבד וע"ש דנקטו בדבריהם כמ"ד מאמר קונה מדאורייתא. לומר דקונה אבל אינו גומר מן התורה דליכא למ"ד דגומר מן התורה ואפילו לב"ש כדמוכח בהרבה מקומות במכלתין ועיין לעיל פ"ב הל"א במראה ד"ה ולקחה מה שכתבתי מזה:

אחות אשתו נשואה כו'. ובבבלי איפכא קאמר דאליבא דר"י אחות אשתו נשואה אין פוסל כו' דלשיטתיה אזיל דמוקי לדר"ע בריש סוגיא הא דאחות אשתו צריכה גט דוקא בקידושין דאיכא למימר תנאי הוי בקידושין ושפיר נסב אחותה אבל בנשואין מי איכא למימר תנאי הוו בנשואין והילכך מוקי התם לדרבי יוסי דמחלק בין אשתו וגיסו דליכא למימר תנאי הוי ואין צריכה גט ואין פוסל ובין ארוסתו וגיסו כו' כמבואר בסוגיא אבל

האי תלמודא ס"ל דדוקא בנשואין צריכה גט כדי לברר כו' וכדפרישית בפנים ואפשר נמי לומר דר' יוסי אליבא דר"ע גופיה אמר הכי דלא מצריך ר"ע גט לאחות אשתו אלא בנשואה מטעמא דפרישית ואע"ג דר"ע קתני נמי אשת אחיו התם נמי איכא למימר כדי שיתברר איסור' על בעלה ומשום קנסא דידה וכן ראית להרמב"ן ז"ל שפי' להא דאמר התם לימא מתני' דלא כר"ע דקס"ד דהמקשה לומר כן אליבא דר"י כדפרישית. והאי תלמודא נקטי' להא אליבא דאמת ות"ק דמתני' דלא כר"ע:

הלכה ז

ניחא אלמנה. לר"י פריך כדפרישית בפנים דאלו לר"ל וכר' יוסי ב"י כמו דאמרו דלמפרע הוי קדושיו קידושין כן נמי גיטו גט וא"ת דהא אף לר"ל איכא למיפרך דבשלמא אלמנה משכחת לה שקידשה בעודו בן ט' ולאחר שעמדו בו אותן ב' שערות בשעת הבאת סימנין מת דע"כ בהכי איירי והרי אלמנה היא דלמפרע הוו קידושין אלא גרושה היכי משכחת לה דכשגירשה בעודו בן ט' ודאי מותרת לכהונה דאין סברא דחוששין שמא יעמדו בו בשעת הבאת סימנין ואם ניסת לכהן מאז לא שייך לומר דמפקינן לה אחר כך דדמי לחוכא ואטלולא וי"ל דמשכחת לה כשלא ניסת עדיין עד שהגיע לשנת י"ב ויום א' ועמדו בו:

הלכה ח

כמ"ד אין מקבלין התריי' על ספק. והכא דאמרינן למפרע נעשה איש דמשמע דלקי נמי על חלב שאכל לא חשיבא התראת ספק אע"ג דבשעת התראה היה ספק שמא יביא דהשתא מיהת איגלאי מילתא למפרע שהיה גדול בשעת התראה כך כתבו התוס' פרק הערל שם ד"ה נעשה סריס למפרע אבל התם דנתרו בו מספק למיקטליה לא שייכא איגלאי מילתא למפרע:

הדרן עלך האשה רבה

פרק יא

הלכה א

אשכח תני עוד היא מחלוקת. ולפי שיטת הבבלי דהתם דאמר ע"כ לא אמר ריב"ן הכא אלא דשמות מחולקין הן דמיקריא חמותו ואם חמותו כו' אבל גבי אותו ואת בנו דלאו שמות מחולקין הן דכולהו אותו ואת בנו מיקריין לא. משמע דסיפא נמי לאו שמות מחולקין הן דהתם מייתי מסיפא וקא מדחי לה הכי ואפשר לומר דהתם נמי אההיא תוספתא סמיך דחלוק סומכוס אף בראשונה וע"כ לאו טעמא דשמות מחולקין הן. א"נ

רבא דמדחי לה התם אליבא דריב"ן הוא דלא ס"ל האי סברא לחלק בין רישא לסיפא דמ"ש בנו ואותו או אותו ואת בנו כלהון משום אותו ואת בנו הן והכא קאמר ר"י בן פזי אליבא דסומכוס דאם מודה בראשונה ע"כ דס"ל הכי דאי לאו הכי מאי טעמיה לחלק בין רישא לסיפא ולפ"ז לא קאי ר"י בן פזי אדברי ר' לעזר כדפרישית בפנים אלא מילתא באפי נפשה היא:

וכר"מ דר"מ אומר ג"ש כמקום שבאת. ובפ' הערל שם גריס כמקום שכתוב והיינו הך אלא דמשם משמע דר"מ דון מינה ומינה אית ליה כמפורש שם וע"כ ליכא לפרושי התם בענין אחר לכך נראה דה"נ צריך לפרש כן דר"מ אומר דון מינה ומינה וזהו ממקום שבאת ללמוד ממנו נלמד הכל ורבנן אמרי ג"ש כאמור בה היינו אחר שנלמוד אוקי כאמור בה עצמה דדון מינה ואוקי באתרה ס"ל אלא דלפ"ז צריך להפוך הגי' וכר"מ דור ג' שלמעלן מנין שהיא בשרפה וכרבנן דור ג' שלמעלן מנין שהיא בל"ת:

לא כל שכן על בתו. ואפ"ה צריכין נמי לג"ש זימה זימה וכדאמר לעיל לעשות דורות למעלן כלמטן ולמטן כלמעלן לילף דבשרפה לשיטת ר"ע ולר' ישמעאל הנה מאתהן וכ"כ התוס' פ' הנשרפין דף ע"ו ד"ה אמר לאביי שם דיליף נמי בתו מאנוסתו מק"ו דאית ליה נמי ג"ש לכדאמרינן לעיל אלא דקאמר הכא לא צריך ומה שכתבו שם ומיהו קשה מפ"ק דכריתות דף ה' דקאמר אביי לעולם אל תהי ג"ש קלה בעיניך שהרי בתו מאנוסתו הן הן גופי תורה ולא למדה הכתוב אלא מג"ש דאמר רבא אמר לי רב יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה לאיסורא אתיא זימה זימה לשריפה משמע דאביי לא יליף בתו מאנוסתו אלא מג"ש עכ"ל ולכאורה קושיא עצומה היא אבל אחר העיון יש ליישב קושיית' וזה דהרי מצינו ג' מחלוקת בדבר בענין אין עונשין מן הדין דלאביי היכא דגלויי מילתא בעלמא הוא כדהכא בבתו וכן לעיל שם דף נ"ד גבי אביו מאחי אביו דבא מחמת קורבא דאביו אית ליה עונשין מן הדין ולרבא אפילו בכה"ג ס"ל אין עונשין מן הדין כדאמר הכא וכן לעיל שם דקאמר בפשיטות וקא מיפלגי בפלוגתא דאביי ורבא מר סבר עונשין ומר סבר אין עונשין ולר' יצחק אפי' לאו גלויי מילתא היא אלא דין גמור ס"ל דעונשין מן הדין כדאמר פ"ק דכריתות דף ג' דמייתי לאחותו שהיא בת אביו ובת אמו מק"ו מאחותו מן האם או מן האב גרידא והא לאו מכח קורבה דהאי אתייא כדפי' רש"י שם ד"ה גלויי מילתא ומצינו נמי לר' יצחק דלא פליג אלא בעונשין אבל באזהרה ס"ל דאין מזהירין מן הדין כדאמרינן במכות דף י"ז אפילו למ"ד עונשין מן הדין אין מזהירין מן הדין והיינו לר' יצחק כדפירשו התו' שם לעיל דף י"ד ד"ה ואידך דהא דאמר ר' יצחק בכל דוכתי עונשין מן הדין היינו היכא שאין צריך לענין אזהרה. ולפ"ז כמו דאמרינן לר' יצחק כן נמי לאביי

דאפי' היכא דגלויי מילתא היא ועונשין מן הדין אפ"ה אין מזהירין מן הדין דהרי אין עונשין אלא היכא שאין צריך לענין אזהרה לרבי יצחק בדאית ליה ולאביי בדאית ליה דבהא לא פליגי וזה מוכרח מדחזינן דבכל דוכתי דמזכיר בגמרא הא דרבא סתמא קאמר אתי' הנה הנה אתייא זימה זימה ובכריתות בהא דאביי קאמר אתייא הנה הנה לאיסורא אתייא זימה זימה לשריפה וזה מטעמא דע"כ אביי מודה בזה דלענין אזהרה צריך לג"ש דהנה הנה לבתו מאנוסתו דלא פליג אלא בעונש דלא צריך ג"ש אלא בק"ו אתיא והא דמסיים התם אתייא זימה זימה לשריפה דברי רבא הוא דנקט דלמד ממנו ג"ש זו ומכל מקום לא ס"ל כוותיה. אלא בג"ש דהנה הנה. א"נ משום דעל כרחך צריכין נמי לג"ש דזימה זימה לבת בתו גופה דלא מפורש בה שריפה וכדלעיל מש"ה נקט לה נמי התם וכמפרש דברי רבא הוא דהא דאמר הנה הנה לאיסורא הוא דמה התם כתיב בתו דכתיב ערות אשה ובתה אף כאן נמי באנוס' עשה בתו כבת בתו וכדפי' רש"י שם וזה לאפוקי מדאבוה דר' אבין שם דלית ליה הג"ש אלא לענין בת בתו ובת בנו ובתו מאנוסתו יליף מדרשא אחריתא וכדלקמן והילכך קאמר דבהא מודה לרבא דילפינן בתו ג"כ לאזהרה מהאי ג"ש כמו בת בתו ובת בנו והיינו נמי דסיים שם רש"י ז"ל בלשונו וא"ת ק"ו הוא אין מזהירין מן הדין. הרי דנשמר בזה לומר דבהא אביי מודה לענין אזהרה ולאיסורא הוא דקאמר התם בתו מאנוסתו מגופי תורה ובג"ש למדה אבל לענין עונש ודאי מקל וחומר אתייא כדאמר הכא זן והיינו דלא צריך הג"ש לענין עונש קאמר כדכתבו התוס' בתחילת הדיבור דלעיל ולאשמעינן דעונשין מן הדין בכה"ג זהו הנלע"ד בענין יישוב קושיית התוס' בזה:

ובת כהן כי תחל לזנות. וכתני אבוה דרבי אבין שם והתו' כתבו שם מדבעי קרא משמע דלית ליה ג"ש דהנה הנה זימה זימה ותימא א"כ בת בתו ובת בנו מנ"ל דבשריפה. ונראה ליישב דודאי אית ליה הג"ש אלא דס"ל דלא אתיא אלא לבת בתו ובת בנו דצריך נמי להנה הנה וכדפי' רש"י שם לעיל בהא דרבא גבי הא דאמרי' והא בשאר דידיה לא כתיבא ביה זימה אמר רבא אתיא כו' דהיינו דמעיקרא אתייא בהנה הנה מה הנה דשאר אשתו זימה עמו אף הנה דשארו זימה עמו ובחר דאייתינן זימה לשאר דידיה ילפינן שרפה בזימה זימה. אלא דלרבא ילפינן נמי בתו מהאי ג"ש גופה כדלעיל ולאבוה דרבי אבין ולחזקיה הכא לא ילפינן אלא בת בתו ובת בנו וק"ו לית להו דאין מזהירין ואין עונשין מן הדין והילכך איצטריך להו להאי דרשא דבת כהן:

הלכה ב

מודה ר"ע בשתוקי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות ממרים פ"ה הלכה ט' והכ"מ לא ציין שם מקומו:

אף ר"י הגלילי מודה. כדפרישית בפנים ואי אפשר לגרוס אף ר"ע מודה דחייב על אמו דמה שייכא טעמא דהורתו שלא בקדושה לאמו אלא ודאי כדאמרן ולר"ע נמי אם הורתו ולידתו בקדושה חייב ודאי על שניהם ואפשר דהיינו נמי מודה ר"י הגלילי לר"ע קאמר דלר"ע לעולם אין חילוק אלא או פטור על שניהן או חייב על שניהן וכן נראה מדברי הרמב"ם שם דדוקא הורתו שלא בקדושה אינו חייב על שניהן:

דבר עשתין גירין כו'. והורתן ולידתן שלא בקדושה היו דאלו היתה לידתן בקדושה אסירו אפי' מדאורייתא דהא אחין מן האם נינהו:

ובגלל וכו'. האי קרא לאו בפרשת עריות כתיבא אלא גבי מעונן ומנחש וגו' ושמא דתועבות תועבות דריש והא דלא מייתי מקרא דפ' עריות דכתיב אל תטמאו וגו' כי בכל אלה נטמאו הגוים וגו' ותטמא הארץ ואפקד עונה עלי' וגו' ולא ענש אא"כ הזהיר דיש לומר דעל משכב זכור ובהמה דלעיל מינה קאי וחייבי מיתות הן והילכך דריש מתועבות דהתם כתיב כי את כל התועבות וגו' דנכללו גם חייבי כריתות דקא חשיב שם:

הלכה ד

זאת אומרת. עיין במראה ריש מכלתין סוף הלכה א' ד"ה זאת אומרת מה שכתבתי מזה:

הלכה ז

אלא בשאנס. ובבבלי דף ק' רצה לשנות אליבא דשמואל בממאנת ופריך ממאנת מי קא ילדה והתני רב ביבי כו' והקשה הרמב"ן ז"ל דלמאי דמסקינן לעיל דף י"ב דשמא תתעבר ושמא תמות קאמר אכתי משכחת לה בממאנת ואפילו למאי דפירשו התו' התם לרב ספרא דאמר בנים הרי הן כסימנין דמשעת העיבור הוי כסימנין אפ"ה משכחת לה שמיאנה ונשאת תוך ג' ונתעבר' ובאנו עכשיו בספק אם מן הראשון נחעברה ומיאונה אין מיאון וזה בן הראשון הוא ואם מן השני נתעברה מיאונה מיאון ובן השני הוא וממ"נ כשר הוא. ונראה דמכאן סייעתא להרמב"ם ז"ל דגריס אף לפי המסקנא שמא תתעבר ותמות ודאי וכמו שכתב פ"ב מהלכו' אישות הלכה ט' הבת שילדה אחר שתים עשרה שנה אעפ"י שלא הביאה סימנין ה"ז גדולה בנים הרי הם כסימנין. דמדכתב אחר י"ב שנה משמע שסובר דא"א לה לילד קודם לכן ורב ספרא דבא לתרץ התם שכבר ילדו ה"ק אי אתה יכול לומר בחמותו שמיאנה ואעפ"י שלא הביאו סימנין לפי שכבר ילדה ובנים לאחר שהגיעה לכלל שנותי' הרי הן כסימנין. כן פי' הרשב"א ז"ל לדברי הרמב"ם

וכן הה"מ שם בתחילת דבריו. ולמאי דקאמר הכא בפ"ק דתוך הזמן היא חיה אבל בנה מת מעיקרא לק"מ אלא שכבר כתבתי לעיל דאין שיטת הבבלי עולה כן ועיין פ"ק הל' ב' במראה ד"ה איתא עיברה מה שהקשיתי שם לדברי התוספת בהא דכתבו משעת העיבור הוי כסימנין:

ומטמאין על הספק. ובת"כ פ' אמור תני בהדיא דאין מטמאין על הספיקות ודריש לה מדכתיב לה יטמא על הודאי הוא מטמא כו' וכ"פ הרמב"ם ז"ל פ"ב מהל' אבל ולמאי דמסיק הכא דבקים ליה שכלו חדשיו מיירי שפיר וכ"כ הטור י"ד סי' שע"ד דבקים ליה שכלו חדשיו מטמא ואפילו לא שהה שלשים יום:

סימן היה לו. לפי שפירשתי בפנים זהו הנראה לפרש כדי להשוות ברייתא דר"ח עם ברייתא דת"כ דלעיל ודוחק. ואפשר לפרש נמי דאהך עובדא קאי ולשון שאילה היא סימנין היו ניכרין כלומר מה עלה על דעתיה לנהוג אבילות ודאי משום שסימנין היו ניכרין לא כן כו' דאין סומכין על הסימנין ומשני שסימן זה היה לו שבעל ופירש וקים ליה שכלו חדשיו אלא דלפ"ז קשה מ"ט פסק ר' יסא דלית צריך דהרי אם קים ליה שכלו חדשיו חייב להתאבל וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"א מהלכות אבל והוא ממסקנא דפר"א דמילה ואיתא שם נמי עובדא כה"ג ואפשר דרבי יסא פליג על זה ולא קי"ל כוותיה:

מחלפה שיטתיה דר' יודא. ובבבלי חולין דף צ"א רצה לפשוט התם דלר' יודא מיפשט פשיטא לי' דנוהג בשל ימין מכח האי קושיא היינו לאידך מ"ד דשלהי פירקין דהכא דס"ל אליבא דרבי יודא הכא בזא"ז פטור ובבת אחת חייב דאלמא דטעמיה דר"י משום התראת ספק הוא והתם קתני אכל מזה כזית ומזה כזית סופג ארבעים לר"י דמשמע דאפי' בזה אחר זה חייב כדכתבו התו' שם אבל שיטתא דהאי תלמודא אזלא אליבא דמ"ד הכא דלר"י אפי' בבת אחת פטור ולאו משום התראת ספק הוא והילכך פריך מהתם דטעמיה דודאי איסורא אכל בבת אחת מיירי נמי התם והיינו דקא משני הכא עיקר לאוין ספק היא וכדפרישית בפנים:

הדרן עלך נושאין

פרק יב

הלכה א

שהרי דיני ממונות כשירה בגרים. משמע מהכא דגר כשר לדון דיני ממונות אפילו לישראל דהרי מדמי חליצה לד"מ וכדעת רש"י ז"ל שפירש בפירקין דף ק"ב דהא דאמרי' גר דן את חבירו היינו לדיני נפשות אבל לדיני ממונות כשר לכל ישראל אבל התו' בפרק

החולץ דף מ"ה הקשו על זה והעלו שם דדוקא אם אמו מישראל כשר לדיני ממונות לישראל וכדמוכח התם מהסוגיא וכן דעת הגאונים וכן דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב ובפי"א מהל' סנהדרין. ואיכא למימר דהכא נמי באמו מישראל מיירי דהא דפליגי בחליצה נמי באמו מישראל הוא דבגר גמור ליכא למ"ד דמכשר בחליצה ומאן דפוסל אפילו באמו מישראל עד שיהא אביו ואמו מישראל וכדקאמר הכא בבבלי ולחליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל וכדפרישית לעיל בפנים והשתא שפיר מדמה לה חליצה לד"מ והא דפריך הכא לעיל מסוכה ה"פ דמ"ש דהכא אמרינן בישראל מיעוטא ומאי שנא בסוכה דאמרינן ריבויא הוא ולאו משום דבחדא מחתא נינהו דהכא ממעט ואפילו אמו מישראל והתם ע"כ בגר גמור מיירי דאלו אמו מישראל לא צריך לרבויי דישראל מעליא הוי דהא קי"ל עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא דבחליצה אף על גב דישראל מעליא היא רחמנא מיעטי' כדאמר בבבלי מבישראל עד שיהא מכל צדדיו ישראל:

אמר ר' ינאי חלץ הוא כו'. ורבי ינאי פליג אדרב דאמר לעיל עיקר חליצה התרת הרצועות ולא בעינן שתשמיט היא כדפרישית בפנים לעיל ללשון הב' ועיקר ובבבלי מסיק שם כר' ינאי אלא דמאי דקאמר הכא ואם רצה להחזיר כו' לא הוזכר שם ובאמת קשה אמאי לא יחזור ויחלוץ חליצה כשירה לכך נראה עיקר כדפרישית הכא בלשון הב' אהא דקאמר אם רצה להחזיר:

אנפילייא של עור ומנעל של עור. כדפרישית בפנים וכתב הרשב"א ז"ל ולא משמע כן מגמרא דילן מדבעא שם רב נחמיה מרבה שני מנעלים זה על גב זה מהו ופרישנא דקרעתיה לעילאה ושלפתי' לתתאי וקאי עילאי ומשמע דבכה"ג הוא דמיבעיא ליה הא שלפתינהו לתרווייהו כאחת חליצה מעליא היא דחליצה איכא וגלויי כרעא איכא עכ"ל ואפשר לומר דהכא מיירי דלא שלפתי' אלא לעילאי והילכך מחלק דכשהתחחון של בגד הוי חליצה אע"ג דליכא גלויי כרע' דשל בגד בטל הוא ואינו כלום אבל כשהתחתון של עור לאו חליצה איכא ולאו גלוי כרעא איכא ולפ"ז אין הש"ס הזה חולק אהש"ס דבבלי אלא במאי דפשיט הכא דחליצה לחודה סגי בלא גלויי כרעא והתם קא מיבעיא ליה אי דוקא נמי גלויי כרעא בעינן אבל כשחלצה שתיהן אפילו להש"ס דהכא חליצה מעליא הויא:

הלכה ב

תני אבל מטייל כו'. ובעל קרבן העדה פי' בשבת שם דבחצירו מטייל עד פתח החצר דמשם אסור לצאת לרה"ר ולכך פי' שם הא דלקמן באיסרטן רחבות קטנות והן בתוך החצר וכשהגיעו לפתח הרחבה א"ל זהו פתח חצירך ואסור לך לצאת יותר. ולדעתי שגג

בזה דאדרבה בחצר אסור הוא לטלטל מפני שנשמר שם כדמוכח משיטת הבבלי שם ואם דעתו שהש"ס הזה חולק על הבבלי בדין זה קשה מאי עד פתח חצירו דקאמר ה"ל למימר אבל מטייל הוא בחצר ותו לא ועוד איסרטן הוא שם ידוע לרה"ר כמו באיסרטיא ופלטיא. וכן מה שפי' שם בהא דלקמן דחליטרה ויקר וז"ל ה"ג טלקי' (לחנוחא דחליטרא ויקר אוף ציבחר הוה סרד יקר) כן הגי' ביבמות וה"פ היה זורק לסנדל שנפסק לו בשבת לחנות של תכשיטים ומרגליות ושאר דברים יקרים ואמר אף שנפסק המעט הזה מ"מ כבגד שרד היקר הוא חשוב עכ"ל וכמה מהדוחק הוא פי' זה וגם מחמת זה כתב דרבי יונה סבר דבגד חשוב מותר להביאו לרה"י וחלילה להעלות על הדעת לומר כן ואם ר"ל דנתכוין להביאו לרה"י על רגלו מאי האי דקאמר היה זורק לחנות ועוד לפי זה מאי אשמועינן בההיא עובדא לחנותא דחליטרא כו'. ומאי האי דקאמר היה זורק וכן מה שפי' עוד שם בהא דלקמן הדא דתימר לרוחב כו' וז"ל הא דאמרן דבשל שמאל בימין חליצתה כשרה ויוצאין בו בשבח כשנתנו לאורך רגלו אבל כשנתנו לרוחב רגלו צריך שיחפה הסנדל רוב רגלו ע"כ ונהפוך הוא אלא משום דתפס להגירסא דשבת לעיקר מזה יצא לו לפרש כן אבל האמת דהגירסא דהכא עיקר שצ"ל הדא דתימר לרוחב כו' ושם הוא טעות דמוכח כללא דמילתא כאשר פירשתי בפנים כן הוא הנכון לפענ"ד:

מהו להחליף כו'. ובבבלי שם דחה לה אליבא דר"י דשאני גבי חליצה הואיל דלמילתיה מנא הוא דהא לא נפסקה כלל. והכא ע"כ מפרשינן האיבעיא אליבא דר"י דאי אליבא דרבנן הא קאמרי אפילו נפסקה החיצונה טמא דעדיין מנא הויא ומשום דחזי להפוכי כדפרישית לעיל אלא ודאי אליבא דר"י דכוותיה פסק הלכתא לעיל דאם נפסקה החיצונה אין יוצאין בו בשבת ופשיט ר"ז לר' ירמיה הכא מסברא דנפשיה דאם החליף שרי ולא חיישינן מידי:

מה מקיימין רבנן לעיני פרט לב"ד הסומא. ולא ס"ל לרבנן האי דרשא דריש פירקין ונקרא שמו בישראל לרבות אפילו הדיוטות דמדאיצטריך למעט סומין ש"מ דאפילו הדיוטות דסנהדרין צריכין שיהו מנוקין מכל מום וכדאמר בבלי ריש פירקין אלא דסבירא להו בישראל פרט לגרים ור"א לטעמיה דאמרי' הכא בריש פירקין דאפי' לר"א דפוסל חליצה בלילה מכשיר בגרים ולדידיה בישראל לרבות הדיוטות והילכך ע"כ לעיני לא אתא פרט לסומין אלא פרט ללילה. ובהכי ניחא לי מאי דאמר בבבלי הכא עלה לימא בהא קא מיפלגי דמר סבר מקשינן ריבין לנגעים ומר סבר לא מקשינן לא דכ"ע לא מקשינן דאי מקשינן אפי' גמר דין בלילה נמי לא והכא בהא קמיפלגי דמר סבר חליצה כתחילת דין דמיא ומר סבר כגמר דין והקשה הרשב"א ז"ל דמאי קושיא דאי מקשינן

כו' אימא אין ה"נ לר"א פסול אפילו גמר דין בלילה דס"ל כר"מ דמקשינן ריבים לנגעים והניח בצ"ע ולמאי דכתבנו ניחא דהא מדמכשר ר"א בגרים ע"כ דס"ל בישראל לרבות הדיוטות ואייתר ליה לעיני וע"כ למעוטי לילה ואי דס"ל היקישא אכתי לעיני למה לי והיינו דקאמר התם מר סבר כתחילת דין ולא קאמר כדדריש הכא מלעיני משום דאפשר לומר לר"א דלעיני איצטריך לדרשא אחריתא וכדדריש רבא התם צריכי דייני למיחזי רוקא דנפקא מפומה דיבמה כו' והילכך קאמר דסבר כתחילת דין וטפי ניחא לאוקמי קרא למעוטי לילה מזה הטעם. ועוד נראה דבלאו הכי ליכא למימר לר"א להאי דרשה דצריכי דייני למיחזי כו' דהא לדידיה רקיקה מעכבת ס"ל ופשיטא דצריכי למיחזי וכבר נפקא ליה מדכתיב ככה יעשה וגו' כדאמר במתני' וכי איצטריך לרבנן דסברי אינה מעכבת ואפ"ה למצוה מן המובחר קאמר רחמנא וכה"ג כתבו התו' בשלהי פירקין:

הלכה ד

החרש שנחלץ. כתב הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה ולא אמר חלץ לפי שהוא חרש ואינו שלם בדעת כדי שיתייחס לו המעשה. ומה דפרישית בפנים חליצתו פסולה שאינו פוטרה במקום שיש אח כן פי' רש"י ז"ל והנ"י וכתב התיו"ט על זה ומשמע דאילו אין כאן אח אלא הוא דניתרת לשוק וליתא דהא דין יבום יש לו כדתנן סוף פ' י"ד וא"כ אינה נפטרה אלא ביבום הל"ל כמו שכתבו בחרשת עכ"ל ולא ידעתי מי הכריחו לדייק כן בדבריהם ז"ל דמי לא ידע דחרש יש לו דין יבום ולא חליצה אלא דכוונתם לפרש הא דקתני חליצתו פסולה לאו דוקא היא דסברי כשיטת הרמב"ם ז"ל שכתב פ"ד מהלכות יבום דחליצת חרש אינה חליצה כלל ואינה פוסלת על האחין כדין חליצה פסולה והיינו דקאמרי שאינו פוטרה כו' לומר הא דנקט פסולה לא שפוסלת על האחין אלא שאינו פוטרה מן האחין ואם יש שם אח רצה חולצה רצה מייבם והא דקתני פסולה איידי דקתני והחולצת לקטן חליצתו פסולה והתם דוקא הוא אליבא דר"מ דמוקמי' למתני' כוותיה נקט נמי בחרש פסולה וכן פי' הה"מ ז"ל שם לדעת הרמב"ם ז"ל אבל אם אין שם אח אלא הוא ודאי דאין לה תקנה אלא ביבום כמו בחרשת אלא דבחרשת לא שייך לפרש חליצתה פסולה בענין אחר אלא שהיא עצמה אינה נפטרת ולפיכך כתבו בחרשת בהדיא הכי:

הלכה ו

היא טליתא והוא סב. ברישא אין הוא סב נמי מיירי שהיא ילדה אלא דשם אומרי' לה זה הזקן מה לך והכא קאמר דאפי' היא נתרצית בו אומרין לו שיעכב הוא מחמת שהיא ילדה וכדמסיק הוא רוצה כו' דלכל המעכב בדבר שומעין לו אם אינם שוין:

אפיק לבר. וכמ"ד מצות חליצה קודמת ואפשר דאפילו למ"ד מצות יבום קודמת קאמר ר' יוסי דאפ"ה אין נותנין להם עצה להתייבם היכא שאינם שוין ואינה עצה טובה להם ואעפ"י ששניהם רוצין וכן נראה מדעת הרמב"ם ז"ל שכתב שם ואם עצה טובה לייבם יועצין אותן לייבם והיינו אם היתה הוגנת להם מצד שנותם וכן כתב בפי' המשנה והרי דעתו ז"ל דמצות יבום קודמת כדכתב בריש הלכות יבום:

ועלתה יבמתו השערה. ובבבלי סוף פ' זה בורר יליף לה מדכתיב וקראו לו זקני עירו ולא זקני עירה ולשיטתיה אזיל דיליף הכי במכילתין ריש פ"ב מועלתה יבמתו יש לך יבמה אחת שעולה לחליצה ואינה עולה ליבום ועל אלמנה לכ"ג מן הנשואין קאי כדפרישית בריש פ"ק ותלמודא דהכא יליף לה מדכתיב מאן יבמי ולא שמיאנה שמים וכמפורש התם:

על מנת נותנת. והא דקאמר בבבלי בכי האי עובדא דיכולה לומר משטה אני בך וכדמייתי ראיה מבורח מבית האסורין שאני התם דביבם שאין הגון לה מיירי כדאמר התם וכיון דלאו הגון לה ומצוה עליו מן התורה בחליצה ורמיא עלי' למיחלץ הויא היא כעין אנוסה ואיהו נמי לא אפסיד מידי דהא לא חזיא ליה והילכך לא יהבה ליה מידי דכל מה דאתני בהדה יותר מן הראוי לו הוא ופטורה אבל הכא מיירי דהגון לה היה ומחייבינן לה ליתן מדין שכירות דלאו אנוסה היא ולא דמיא לבורח מבית האסורין כ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכן פסק הטור אה"ע סי' קס"ט:

אין אתי משה ושמואל. וכתב הרשב"א ז"ל שהמעשה הזה הלכה היא ואפילו ר' יוחנן מודה בה דכיון שהוא מתכוין לחלוץ ולהתירה באותה חליצה אעפ"י שטועה שיועיל לו מצד אחר כשרה וכתב הה"מ ז"ל שאין נראה כן מדעת רבינו שכתב בכיוצא דברים אלו החליצה פסולה ומה בין זה להא דר"ל חלוץ לה והיא ניתרת לך לאחר זמן ואפשר דשאני הכא שפירשו לו שהוא עוקר זיקתו ממנה עכ"ל וכן פסק בש"ע אה"ע שם:

הדרן עלך מצות חליצה

פרק יג

הלכה א

ותמאן למאמרו ותנשא לשוק. וע"כ דס"ל דממאנת אף לזיקה כדפרי' בפנים דליכא למימר הא דקאמר בב' יבמין משוס דס"ל כמ"ד שם אין מיאון לחצי זיקה וזיקתה קיימת ולפיכך תנשא לאחיו אבל בחד יבם אין ה"נ דמצית עקרה לזיקה דאם כן מותרת לו

אפילו בב' יבמין כדאמר התוס' אליבא דרב אסי וע"כ דסבירא ליה אפי' בב' יבמין עוקרת הזיקה והילכך פריך ותנשא לשוק:

אמר רב חסדא הדא אמרה כו'. וס"ל לרב חסדא דטעמייהו דב"ש דאינה ממאנת מן הנשואין משום דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה וכרבא שם דאילו לטעמא שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות קאמרינן לעיל דאפילו בדיעבד לא הוי מיאון:

וב"ד יושבין במיאונין. ובבבלי לא פריך הכא מידי אלא לקמן דף ק"ט אהא דקאמר מלמדין הקטנה שתמאן בו ומי שרי והתני בר קפרא לעולם ידבק אדם כו' דהתם קשה היאך מלמדין והלא צריך להתרחק מן המיאונין אבל הכא היא מעצמה באה למאן אין נמנעין מלהזקק לה:

הלכה ב

הדא אמרה חלוקין על ר"ח בן אנטיגנוס. כדפרישית בפנים וכן נמי אמרינן דלר"ח בן אנטיגנוס דקאמר כל שאינה יכולה לשמור אינה צריכה למאן דמשמע אם יכולה לשמור מיהת יוצאת במיאון והתם קאמר ר' יוחנן דאם יכולה לשמור צריכה להתגרש ש"מ דחלוקין והיינו הך. והשתא אתי שפיר דמסקינן הכא בבבלי הלכה כר"ח בן אנטיגנוס ובגיטין שם דף ס"ה קאמר רבא ג' מדות בקטן צרור וזרקו אגוז ונוטלו זוכה לעצמו כו' וכנגדן בקטנה מתקדש' למיאון. דזה השיעו' בעצמו צרור וזרקו כו' היא נמי יודעת לשמור ומבחנת בין גיטה לדבר אחר וקאמר דמתקדשת למיאון ופליג על ר' יוחנן דלעיל והיינו כר"ח בן אנטיגנוס דהכא. וכל זה הוא לגי' רש"י ז"ל שם כמו גי' הגמר' שלפנינו אבל לגי' הרי"ף ז"ל דגריס שם איפכא גבי צרור וזרקו וכנגדן בקטנה מתגרשת בקידושי אביה הפעוטות והן כבר שית כבר שבע מקחן מקח כו' וכנגדן בקטנה מתקדש' למיאון וכבר דיקדק עליו הרז"ה ז"ל שם על דמחלק בין שיעו' גירושין לקידושין דהרי משמע דחד לישנא איתמר בהו וביודעת לשמור תליא מילתא ותירץ שם דיש הפרש בין שמירת קידושין לשמירת גט דבקידושין איכא קידושי כסף שהן צריכין שמירה מעול' ומ"ה בעי שתגיע לעונת הפעוטות אבל בגט שאין צריך שמירה כל כך בצרור וזרקו אגוז ונוטלו סגי וכן כתב הר"ן ז"ל לשיטת הרי"ף אלא דאכתי קשה לפי שיטתו דמשמע דקודם זמן הפעוטות אפילו מיאון אינה צריכה ואפילו יודעת לשמור וכן פסק הרמב"ם ז"ל בהדיא פי"א מהלכו' גירושין הלכ' ז' וא"כ רבא דפסקו כוותי' לפי גירסתם דאמר כמאן דהרי לחכמים דפליגי על ר"ח בן אנטיגנוס אפילו אינו יודעת לשמור צריכה מיאון ולר"ח בן אנטיגנוס ביודעת לשמור לחוד מיהת צריכה ובהדיא קאמרינן הכא הלכה כר"ח בן אנטיגנוס ומצאתי להרשב"א ז"ל בחידושיו פ' התקבל שהקשה קושיא זו ותירץ דהא

דקאמר ר"ח בן אנטיגנוס כל שיכולה לשמור צריכה למאן בטיב משא ומתן קאמר כלומר שלא תאבד כסף קידושי' במשא' ומתנה והיינו עונת הפעוטות ולרבנן לא בעינן עונת הפעוטות אבל יודעת לשמור בצרור וזרקו כו' מיהת צריכה דאי באינה יודעת לשמור כלל אפילו לרבנן אינה צריכה למאן דהא קתני במתני' לדעתה וזו אין לה דעת כלל אלא ודאי יודעת ואינה יודעת כפעוטות קאמרי ועלה קאמר ר"ח בן אנטיגנוס דכל שאינה יודעת לשמור יפה כפעוטות שלא תאבדם במשא ומתן אינה מתקדשת למיאון והוכיח שם מדקאמר הכא מן מה דאמר ר' יוחנן כו' הדא אמרה חלוקין כו' עכ"ל והשתא ר"ח בן אנטיגנוס ורבא בחדא שיטתא קיימי וחכמים דהכא כר' יוחנן אלא דאכתי איכא למידק דלחכמים דהכא ביודעת לשמור כצרור וזרקו מיהת יוצאת במיאון ור' יוחנן קאמר התם דצריכה להתגרש וצריך לומר דרבי יוחנן נמי בקידושי אביו מיירי וכיון דמבחנת בין גיטה לדבר אחר מתגרשת ע"י קידושי אביה אבל אם קידשה עצמה כמו במתני' דהשיאוה לדעתה יוצאת במיאון והיינו דקאמר הכא חלוקין כו' דלחכמים כמו דיש לה יד להתגרש אפילו בקידושי אביה שהן תורה כן יש לה יד להתקדש למיאונין כיון שהיא יכולה לשמור שלא תזרקם ולר"ח בן אנטיגנוס צריכה נמי שתגיע לעונת הפעוטות וכדפסקי הרי"ף והרמב"ם ז"ל:

התיבון הרי עכו"ם כו'. לר"מ קפריך דס"ל דעכו"ם תורם שלו ד"ת כדפי' רש"י ז"ל רפ"ב דקידושין דקסבר אין קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות אבל לחכמים הא דתנן העכו"ם והכותי תרומתן תרומה מדבריהם הוא גזירה משום בעלי כיסין שלא יתלה בעכו"ם כדי לפוטרו וכן כתב הרמב"ם ז"ל פ"ד מהלכות תרומות:

כרבי יודה דאמר הוקשו כו'. לאו כרבי יודה ממש קאמר דהא איהו ס"ל קטן תורם ואינו מקדיש אלא אליבא דמ"ד אינו תורם ומקדיש כדאמר ר' יוחנן לעיל אלא דבביכורי' ס"ל כר' יודה:

מהו שיביא פסח. ולא ס"ל האי דרש' איש למעוטי קטן אלא איש למעוטי אשה כדדריש בבבלי פ' האשה וכן משמע מהבבלי סוף פ' לולב הגזול דקאמר קטן יכול לאכול כזית שוחטין עליו את הפסח והיינו להמנו' עם שאר בני חבורה ואי מדאורייתא אימעיט אפילו עם בני חבורה נמי לא וכן פירש הכ"מ בפרק ב' מהלכות קרבן פסח לדעת הרמב"ם ז"ל שם דפסק כן:

כך אינו מביא מעשר בהמה. שאין הקטן מפריש כדפרישית בפנים דאילו ע"י אחר צריך לעשר וכן מוכח מהתו' שבת דף נ"ד גבי הא דקאמר תריסר אלפי עגלי הוה מעשר ר"א בן עזריה מעדרי' כל שתא ושתא שהקשו שם דהרי אין מעשר בהמה נוהג אחר החורבן

ומסתמא בן י"ג שנה היה כשעישר וא"כ מאי קאמר בכל שתא ושתא דע"כ בשעת החורבן לא היה יותר כ"א בן י"ד או בן ט"ו כו' ותירצו שם לחד תירוצא דאפטרופוס הוה מעשר בקטנותו ועיין בתו' ריש פ"ט דבכורות שתירצו שם בענין אחר:

וקשיא דרב כהנא על דר' יודה. וכה"ג פריך שם לר' יוסי דקאמר משבא לעונת נדרים תרומתו תרומה דהיכי אתא גברא דרבנן כו' ומפרק לה הכי והכא פריך לרבי יהודא דאלימא ליה הקושיא טפי דקאמר סתם תרומתו תרומה דמשמע אפילו לא בא עדיין לעונת נדרים. אבל קשה דאמאי לא פריך אדר' יודה גופי' דאמר לעיל תורם ואינו מקדיש וא"כ לדידיה לא סמוך לאיש לאו דאורייתא ואמאי תורם ואפילו דאמרינן לרבי יודה אינו מקדיש עד שיגיע לעונת נדרים ומשהגיע מקדיש קשה למה תורם קודם שהגיע וצ"ל דס"ל לר' יודה דאינו מקדיש כלל דקרא מאת כל איש פרט לקטן מוקמי למעט הקדש ולא לתרומה כדפרישית לעיל בפנים דגזירת הכתוב הוא בהקדש אבל בטבל פוטר מד"ת:

הפר נדריה תורה ואת אמר הכין. ובבבלי שם דפריך הכי מהברייתא יתומה שנדרה בעלה מפר לה משני כר' פנחס דכל הנודרת על דעת בעלה נודרת ולעולם נדרה דאורייתא והאי תלמודא דלא משני הכי איכא למימר דס"ל דלר' יהושע בכי הא לית ליה דרבי פנחס וכמו דאמרינן בנדרים דף ע"ד וע"ה דלר"א דס"ל דכל שהבעל חייב במזונותיה יפר וכדרבי פנחס ור' יהושע התם לית ליה בכי הא דעל דעת בעלה נודרת ואין מפר עד שתכנס לרשותו וכ"כ שם הרשב"א ז"ל וטעמא דאכתי לא סמכה דעתיה ואיהי נמי לא נדרה על דעתו והכי נמי בקטנה אפילו נכנסה לרשותיה דלא סמכה דעתיה שיכולה למאן בו וכן היא לא נדרה על דעתו ותדע דהא ר"א ס"ל התם דאפי' לא נכנסה לרשותו יפר והכא בקטנה ס"ל דאין זכאי בהפרת נדריה אלמא דעדיפא ליה בוגרת ששהתה כו' דהתם מקטנה שנכנסה לרשותו וק"ו לר' יהושע. ולשיטת הבבלי ע"כ צ"ל דלרבי יהושע בנכנסה לרשותו תליא מילתא ואפי' בקטנה דאל"כ ההיא ברייתא יתומה שנדרה כו' דאתיא כמאן:

הלכה ה

והוא שיהא הגט בסוף. כדפרישית ואפשר דאפילו לנוסחא דהכא דגריס במתני' לאחר ומיאנה בו ה"ק דהאי לאחר ומיאנה דבתרא לאו דוקא הוא דאטו כי רוכלא ליחשב וליזיל אלא הא דקתני כל שיצאת הימנו בגט אסורה והוא שיהא הגט בסוף:

הלכה ו

ר' יודן בעי כו'. כדפרישיח בפנים וגי' הספר שהיה כתוב אחר מתני' דלקמן אי אפשר להעמידה בשום פנים דהרי התם באחיות מיירי ולא שייך למיפרך ויחלוץ להאחת ויכנוס את אחותה דאחות חלוצה היא וכן הא דקאמר קשייתה על ר"א ובתקנתא דמיאון כדפרישית. וההי"ד דלר"א נמי אפשר בתקנת חליצה להקטנה אלא דעדיפא פריך לר"א דאפשר בתקנת מיאון ויכול נמי לקיים מצות יבום בצרה. והא דמשני דאין ממאנין אלא ארוסות הה"ד דהוי מצי לשנויי דלב"ש אין ממאנין אלא בבעל והכא ביבם הוא אלא דנקט רישא דמילתייהו דב"ש כדקתני בריש פירקין. והא דקאמר הכי לר"א במתני' דלקמן מלמדין כו' והתם נמי בנשוא' היא שאני התם דאי אפשר בתקנה אחרת וכעין דמפרק בבבלי התם מיאון דמצוה שאני על הא דפריך ומי שרי ללמד במיאון אבל הכא אפשר בחליצה וכדקאמר בהדיא התם בברייתא משום ר"א אמרו חולצת הקטנה וצרתה פטורה מטעמא דאמר לקמן לא מצינו שתי יבמות מבית אחד א' חולצת וא' מתייבמת: **דר' אליעזר שמתי**. עיין בתו' פ"ק דנדה דף ז ד"ה שמותי שפירשו כן בשם האי תלמודא דפ"ק דתרומות:

הלכה ח

כונס את החרשת ומוציאה בגט והקטנה תמתין כו'. והא דלא נקט הכא תקנתא דמיאון שתמאן הקטנה ותעקור זיקתה ויהא כונס החרשת וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' יבום הכ"ד טעמא דהש"ס אזיל לשיטתיה דגריס לקמן בדברי ר"א מלמדין הקטנה שתמאן ולא גריס בכולן מלמדין דס"ל דאין מלמדין למאן אלא היכא שנוכל לקיים מצות יבום של תורה והיינו בגדולה וקטנה דלקמן במתני' אבל לא בקטנה וחרשת דשניהם מדרבנן הן וכן משמע משיטת הבבלי וזו היא שיטת הראב"ד ז"ל שם אבל גי' הרמב"ם ז"ל היתה בכולן מלמדין הקטנה שתמאן ואפי' בקטנה וחרשת וכגי' הרי"ף ז"ל ועיין בדיבור דלקמן:

הלכה יא

לא פסל הקטנה. וכן גי' הרמב"ם ז"ל וכמ"ש שם הל' כ"ז שאם בא תחילה על הקטנה וחזר ובא על החרשת לא פסל את הקטנה והחרשת צריכה גט שביאת הקטנה מעולה מביאת החרשת שהקטנה ראויה לאחר זמן לפיכך יקיים הקטנה שנבעלה תחילה ע"כ דלא גזור דילמא קדים ובעיל החרשת ברישא. ובביאת החרשת תחילה כתב שם הל' כ"ח וז"ל בא היבם תחילה על החרשת וחזר ובא על הקטנה פסל את החרשת ומלמדין הקטנה שתמאן והחרשת יוצאה בגט ע"כ וכתב עליו הרשב"א ז"ל וזה תימא שהרי עקרה זיקתה לגמרי אחר שמיאנה בביאה ובזיקה דהרי קי"ל כמ"ד ממאנת אף לזיקתו וקי"ל

נמי כר"א דאמר בכולן מלמדין שתמאן וא"כ תשאר החרשת עמו שהרי עקרה הזיקה במיאוני' לגמרי וכמי שלא היתה צרתה כלל ועוד שהוא ז"ל כתב גבי גדולה וקטנה בא על הקטנה וחזר ובא על הגדולה מלמדין את הקטנה שתמאן ויקיים את הגדולה שבעילה זו קונה קנין גמור ע"כ ואם איתא דחרשת יוצאת בגט מפני שנפסלה תחילה בביאת קטנה ואין מיאון' דקטנה מתירה מאי שנא גדולה והלא אפילו הגדולה נפסלה בביאת הקטנה תחילה ואם מיאונה מתירה אף בחרשת כן וצ"ע עכ"ל הרשב"א ז"ל בשילהי פירקין. ואפשר לומר לדעת הרמב"ם ז"ל דשאני גבי גדולה וקטנה דנהי דהגדולה נפסלה כשבא על הקטנה תחילה משום בית אחד הוא בונה ולא ב' בתים וזהו כוונת הרשב"א ז"ל מ"מ לאו פסולה לגמרי מיקריא דנימא שלא תתירה אחר כך מיאון דקטנה דודאי ביאת הגדולה מעולה ביותר וקנין גמור הוא ופוסל' לגמרי לביאת הקטנה אלא שצריכה מיאון מפני ביאתה ואע"ג דנפסלה עכשיו וכמ"ש הוא ז"ל שם הלכה י"ג כל יבמה שנבעלה בין ביאה כשרה בין ביאה פסולה כו' הרי זה צריכה גט שהרי נעשית אשת איש בבעילה עכ"ל אלא דהקטנה יוצאת במיאון לביאתה וכשתמאן תשאר ביאת גדולה דקנין גמור הוא ומותרת אבל בקטנה וחרשת דביאת החרשת ביאה גרועה היא וכשבא אח"כ על הקטנה פסלה לגמרי מפני שביאתה מעולה יותר משל חרשת ומ"מ הקטנה נמי אינה ראויה לקיימה דנפסלה בביאת החרשת תחילה וקנינה לאו קנין גמור הוא ותצא במיאון מפני ביאתה אבל החרשת נשארה בפסולה והילכך תצא בגט ולא שייך הכא שתעקור הזיקה במיאון אחר שנפסלה החרשת ואין כאן קנין גמור כללא דמילתא דלא אמרינן הכא במיאון להתיר ולעקור הזיקה אלא היכא דיש כאן קנין גמור ומה דמלמדין למאן בקטנה וחרשת אינו אלא להתיר הקטנה מביאתה זהו הנלע"ד לדעתו ז"ל:

הלכה יד

יגדלו זע"ז. כתב בעל המאור ז"ל קשיא לי בשלמא לגדלותו צריכין שאין ביאת בן ט' פוטרת ואינו נותן גט עד שיגדיל אלא לגדלתה אמאי וי"ל בפחותה מבת ג' דצריכה שתגדיל עד שתהא בת ביאה א"נ בשגדל הוא ולא בעל צריכה אף היא שתגדיל כדי שיתן גט למאמרו וחליצה לזיקתו עכ"ל ולא צריכין לכל זה אלא אף היא צריכה שתגדיל כל כך שתהא יודעת לשמור את גיטה וכ"כ הנ"י:

אף הכא לא הכל ממנו לחוב לבנו. משמע מהכא דאפילו בתוך שלשים אינו נאמן לומר לא בעלתי לפסול בנו כשהיא אומרת נבעלתי כדמיירי הכא וכן לענין הצרה דהרי מדמה לפסול בנו ולאסור צרה להדדי וכמו דהכא אפילו בתוך ל' אינו נאמן כן נמי היכא שהיא אומרת לא נבעלתי אינה נאמנת לאסור להצרה ואפילו בתוך שלשים אבל רש"י ז"ל פירש

גבי הא דקאמר בבבלי שם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי דיוצאה בגט ואינה צריכה חליצה דלאחר שלשים קאי משמע אבל בתוך שלשים הוא נאמן ובעיא חליצה ומדנאמן לאוסרה אעפ"י שהיא מכחישתו כ"ש שהוא נאמן לאסור הצרה כן דיקדק הרא"ש ז"ל מפרש"י ומשמע נמי מדבריו שם לחלק בין הוא אומר לא בעלתי דנאמן לאסור הצרה בתוך שלשים ואם היא אומרת לא נבעלתי דלא נאמנת כ"א אנפשה והילכך כתב שם דהירושלמי מייתי ראיה ממתני' דכמו דהוא אינה נאמנת בתוך שלשים אצרה כן הוא אינו נאמן אבנו ונראה מדבריו דאפילו לשיטת רש"י ז"ל אתיא הא דהכא שפיר אבל אין נראה כן מדברי התו' אלא דכל היכא דהיא נאמנת לאסור נפשה בלא חליצה אמרינן נמי דכ"ש אצרת' דלא קים לה בבעולה כמותה שיש לנו לאסרה בלא חליצה וכל זה הוא לשיטת רש"י ז"ל ולחד לישנא של התו' שם דבתוך שלשים אסורה הצרה ולסוגיא דהאי תלמודא משמע דאין לחלק אלא בין הוא בין היא אינן נאמנין לאסור הצרה אפילו בתוך שלשים כדאמרינן והרמב"ם ז"ל לא הזכיר מדין הצרה כלום אלא דלענין חליצה כתב בפ"ב אם היא אומרת נבעלתי והוא אומר לא בעלתי אינה צריכה חליצה שאין זה נאמן לאסרה על כל אדם אחר שכנסה. ומשמע אפילו בתוך שלשים וכן פי' שם הה"מ ז"ל והה"ד לענין הצרה דחד דינא וחד טעמא להו דחזקת כנוסה בעולה היא:

והוא שהגט יוצא מתחת ידו לתוך ידה. כלומר דראינו שעכשיו גירשה דאי קודם הכניסה אפילו לאחר שלשים יום היא נאמנת לומר לא נבעלתי דכיון דאיכא איסורא שנפסלה עליו בגט מוקי נפשיה מלבעול וכן פי' הה"מ בפ"ב מהלכות יבום הלכה ה' על מ"ש שם הרמב"ם ז"ל היבמה שאמרה בתוך שלשים יום לא נבעלתי ואעפ"י שהוא אומר בעלתי וגרשה כופין אותו שיחלוץ הואיל וקדם וגרשה בגט ע"כ דמיירי נמי שגרשה עכשיו וכדאמרן והתיו"ט כתב ותמהני על הרמב"ם שלא פסק להא דרב אשי דאמר דהא דקתני בברייתא הוא אומר בעלתי והיא אומרת לא נבעלתי אעפ"י שחזר ואמר לא בעלתי צריכה גט וחליצה דאע"ג דע"כ מיירי שכבר נתן לה גט כדמוכח מרישא דברייתא דהתם גט לזיקתו והכא גט לביאתו והא רב אשי בתראה הוא ומרא דגמרא עכ"ל ולא ידעתי מקום לתמיהתו דמאין למד זה דהרמב"ם לא פסק כרב אשי דאי משום שכתב כופין אותו שיחלוץ לחוד הא כבר פי' הה"מ דמיירי שעכשיו נתן לה הגט וכן הביא הוא עצמו שם ובלאו הכי צריך לפרש כן דלהכי שפיר אינה נאמנת לאחר שלשים כדאמרן והא דקאמר הואיל וקדם כו' וקדם לפנינו וגרשה קאמר ורב אשי דמוקי לברייתא שכבר נתן לה גט לזיקתו והיינו משום דמסתברא ליה לשון אעפ"י שחזר ואמר כו' להאי אוקימתא כדפירש רש"י שם ולרב אשי לק"מ דאם כבר נתן לה הגט אמאי אינה נאמנת לאחר

שלשים דבאמת הסיפא דקתני היא אומרת כו' בין בתוך שלשים בין לאחר שלשים הוא כדפרישית לעיל לשיטת הרמב"ם ולשיטת רש"י דוקא לאחר שלשים הוא כדלעיל ואפי' אם נאמר דאכתי רישא דברייתא תקשי דמחלק בין תוך ל' לאחר ל' מ"מ רב אשי לא נחית לזה אלא לתרץ הסיפא דקתני גט וחליצה דמש"ה ס"ד דמקשה דבלא נתן גט מיירי וע"ז קאמר דלעולם בנתן גט אלא דהתם לזיקתו כו' והרמב"ם ז"ל לא כתב אלא כדין המשנה לחלק בין תוך שלשים לאחר שלשים וע"כ בנתן גט עכשיו מיירי מטעמא דאמרן אבל לענין דינא דרב אשי בביאה אחר הגט דצריך גט אחר לא כתב הכא מידי דסמך עצמו על מהי שכתב לקמן בפ"ה מהלכה הנ"ל בכל ביאה פסולה דצריכה גט:

רבי יוסי בעי כו'. מאי דפרישית בפנים הוא לפי גי' הספר והיותר נראה דגרסינן הכי לאחר ל' יום חזקה בעל ואת אמר מבקשין. והיינו דר' יוסי אסיפא בעי דאמאי מבקשין לחלוץ לאחר שלשים הא חזקה בעל ויקיימנה וטעמא דר' יוסי לא ניחא ליה למיבעי אריש דס"ל מצות חליצה קודמת ולהאי מ"ד שפיר כופין לחלוץ ולא לייבם וכן נראה מדברי התו' ד"ה א"ר אמ דלהאי מ"ד לא קשה מידי:

סליק פירקא

פרק יד

הלכה א

מתני' בשקידשה בכסף כו'. וכן הביא הרשב"א ז"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכו' גירושין סתם דבריו ולא חילק כלום וכ"כ הב"י סי' קכ"א על הנ"י שהביא להירושלמי זה אבל לא ראיתי לא' מן הפוסקים שכתבו כן. ומיהו אפילו למאי דמחלק הכא היינו בקידושין דוקא שאם קידשה בכסף אפילו כנסה אחר כך מוציא ברמיזה וכדאמרינן בעלמא על דעת קידושין הראשונים הוא בועל וכן הכא אעפ"י שאין לו דעת אמרינן כשם שנקנית לו ברמיזה שאין בה מעשה כך הוא מוציאה והיינו דקאמר אבל אם קידשה בבעילה כו' ולא קאמר אבל כנסה. ובהכי אזדא לה קושית בעל משנה למלך שהביאה שם הרב המגיה דמתני' דלקמן קשיתיה להאי דהכא דקתני שני אחין חרשים כו' אם היו נכריות יכנוסו ואם רצו להוציא יוציאו ולמאי דפרישית לק"מ דהתם נמי מפקיע הגט לזיקת אחיו שהוא ברמיזה דלאו מעשה הוא והכניסה לאו כלום הוא כמו בבעילה שלאחר קידושי כסף אלא דעיקר טעמייהו דהפוסקים שלא כתבו האי דהכא משום דסתם לן תנא למילתיה וכמ"ש:

גירש מותרת להנשא לראשון. וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' אישות הל' ט' דהואיל ונשואי חרש מדברי סופרי' הן לפיכך אם בא פקח וקידש אשת חרש הפיקחת הרי זו מקודשת לשני קדושין גמורין ונותן גט והיא מותרת לבעלה החרש ע"כ והה"מ ז"ל המליץ שם בעדו על שהשיגו הראב"ד ז"ל שם טעה בזה כו' וכתב שם מדברי עצמו דלא טעה כו' וגמרא ערוכה היא כאן וכדפרישית בפנים והוא מדויק בדברי הרמב"ם ז"ל ומה שסיים שם הה"מ אבל חרש שאין לו קידושין ולא גירושין ד"ת אין לחוש שמא יטעו בו שאפילו יאמר שגירש ואח"כ החזירה אינו עובר באיסור תורה ואין לנו להוסיף בגזירות של דבריהם עכ"ל ואין צריך למה דאמר שאפילו יאמרו כו' אלא דלא חיישינן לכך דאתו למתלי דקידושי פקח חפסו אחר נשואי חרש דרבנן כדפרישית והשתא אתי שפיר הא דקאמר הדא היא דתני ר"ח ועיין בדיבור דלקמן:

הדא היא דתני ר' חייא. כן פסק הרמב"ם ז"ל פי"א מהלכו' גירושין הל' ט"ו וכפי מה שהגהתי בפנים לפי שיטתו ז"ל דברישא גרסינן קורא אני עליה כו' ובסיפא גרסינן אין אני קורא עליה וכפי מה שמיישב שם הה"מ ז"ל על מה שהשיג הראב"ד ז"ל מגירסת הספר שלפנינו. ומה שהקשה שם הלח"מ וכן המשנה למלך על דסיים שם הה"מ וזה שאמרו גירש מותרת להנשא להראשון והכריח מזה נוסחת הרמב"ם ז"ל דהיינו דמייתי ראיה מהדא דתני ר"ח כו' וכתב עליו ולא הבנתי כוונתו דמאי אריא ומאי מוכח מהתם דההיא באשת חרש שנתקדשה לפיקח הוי ואי הוי דייקינן מינה הוי בהפך ממה שלא חששו שמא יאמרו מחזיר גרושתו מכלל דאפי' גירש ונשאת לפקח מותר וזה אי אפשר שהרי אמרו שאני קורא בה לא יוכל אבל גבי אשת פקח שנשאת לחרש מאי גמרינן מאשת חרש שנשא פקח עכ"ל בעל משנה למלך. ולמאי דפרישית ניחא דגמרינן כמו באשת פקח שנשאת לחרש דסיפא דאין אני קורא בה דלא אתו למיטעי כו' וכן באשת חרש שקדשה פקח לא אתו למיטעי ומותרת לחרש אחר שגירשה הפקח אבל באשת חרש שגירשה ונשאת כו' וכמו הדין דהרישא בזה ודאי אסורה לחזור להחרש הואיל וגירשה מתחלה החרש והוי מחזיר גרושתו דהואיל ונשאת לכיוצא בו אחר שגירשה וכן כתב שם הה"מ ז"ל ואין לנו הכרח לדיוקי' דהרב מכלל דאפילו גירש כו' דשאני גירש מלא גירש וכמבואר. הן אמת מה דסיים הה"מ דאפילו יאמרו גירש כו' זהו לכאורה ללא צורך אלא דאמרינן דלא יאמרו גירש כו' דאתו למתלי כו' וכדפרישית בפנים וכבר השיגו ג"כ בעל משנה למלך בפ"י הל' ד' יע"ש ואפשר לומר דה"ק הואיל ואפי' יאמרו אין כאן איסור תורה הילכך לא חששו שמא יאמר ולא דכוונתו דאפילו אם גירש החרש מותר ומכל מקום למאי דפרישית הוא הנכון ומבואר בסוגיא לפי נוסחת הרמב"ם ז"ל ואין

צורך להדוחק שנדחק שם הלח"מ לפרש האי דגירש מותרת להנשא לראשון דמילתא באפי נפשה היא כו' וכבר העיד שם בעצמו על דוחק דבריו והעיקר כמ"ש:

או לפיקח. דסיפא נמחק וכן נמחק שם בדברי הה"מ ומבואר הוא:

מפני גריר". וכן מסיק בבבלי קי"ג דטעמא שלא ינהגו בה הפקר ומדרבנן הוא וא"כ בדיעבד מגורשת וכ"פ הרמב"ם ז"ל סוף פ"י מהלכות גירושין ומדסתם דבריו שם משמע דלא בעינן שיודעת לשמור גיטה כדמשמע מסוגיא דהכא אלא דמסוגית הבבלי משמע דדוקא שיודעת לשמור גיטה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל שם והה"מ תירץ לזה דסמיך על מה שכתב בפ"ב בקטנה דכל שאינה מבחנת בין גיטה לדבר אחר אינה מתגרשת ע"י עצמה ומפני שידוע היקש השוטה לקטן בכמה מקומות לא ביאר רבינו בכאן זה. וכתב שם עוד ודע שכשם שקטנה שאינה מבחנת מתגרשת בקבלת אביה כל זמן שלא נשאת כך הדין בזו כל זמן שלא נשאת עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין דהרי להך טעמא דמפני גרירה אפילו ע"י אביה אסור כדקאמר הכא בהדיא וזהו ג"כ לפי מסקנת הבבלי דאין שום חולק בסברא זו והתוס' והרא"ש שהביאו להך דהכא לחזק סברת ר"ת דקטנה מתגרשת ע"י אביה אפילו אינה יודעת לשמור ודלא כפי' רש"י היינו דוקא בקטנה דלא שייכא בה טעמא דגרירה אלא שאין לה יד וכיון שיש לה אב הרי יש לה יד אבל שוטה מה מהני לה אב להך טעמא ובזה ודאי אין היקש שוטה לקטנה וכן נראה מדברי הרשב"א ז"ל שכתב אחר שהביא סוגיא דהכא וז"ל והילכך קטנה שאין בה אלא משום שמירת גיטה מתגרשת ע"י האב לדברי כל אדם וכן שוטה לדברי ר' ינאי ורבי ישמעאל דגמרא אלא לדברי ר' ינאי דירושלמי שוטה אינה יכולה להתגרש מפני גרירה עכ"ל הרי מבואר דלהמסקנא שם דביודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דטעמא כהך דר' ינאי דהכא וכהך דמיירי הרמב"ם ז"ל שם לדבריו דלעיל אינה מתגרשת ואפילו ע"י אביה וצ"ע בדבריו ז"ל:

פעמים שוטה כו'. ולפ"ז למסקנת הבבלי אינה מתגרשת. והד"מ סי' קי"ט כתב דנראה מדברי התו' והרא"ש דהכא דמתגרשת וע"ש שמדברי הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ט מהלכות מכירה נראה כן מדפסק שם כברייתא דפ"ג דר"ה גבי עתים חלים ועתים שוטה דכשהוא חלים כפיקח לכל דבריו ועיין בתשובת הרשב"א שמביא ב"י סי' קכ"א דהה"ד בעתים שוטה ועתים חלומה ואפשר דשאני גבה דאיכא טעמא דגרירה ועיין במסכתא גיטין ריש מי שאחזו ובמראה שם ד"ה לכשישתפה מ"ש שם בס"ד:

הלכה ב

בקטנה שהשיאה אביה ונתחרשה גרסינן. ולגי' הספר קשה דקטנה שהשיאה אביה ונתגרשה כיתומה בחיי האב היא ופשיטא דיוצאת לדעתה אם נשאת אחר כך ואפשר דהאי ונתגרשה אנשואי אביה קאי דיוצאת בגט כשנתחרשה אחר נשואי' הואיל ופקחת היתה כדפרישית בפנים:

הלכה ו

מהו שתאכל בתרומה כו'. ולעיל בפ' הבא על יבמתו מייתי לה להני תרתי ברייתא חדא לסיועי לשמואל דבעינן דאכלה מעיקרא וחדא לסיועי לר' יוחנן דלא בעינן כדאמר בברייתא דלקמיה והכא לא רמי להו להדדי ואפשר דמוקי לה כעין דמוקי התם בבבלי לשמואל דהכי קאמר לא הספיק לכונסה עד שנתחרש אינה אוכלת כנסה ואחר כך נתחרש אוכלת מת ונפלה לפני יבם חרש אוכלת ומאי בזו יפה דאלו חרש מעיקרא לא אוכלת ויבם חרש מעיקרא אוכלת והכא לא מייתי ראיה אלא דמצינו דיבם חרש מאכיל בכה"ג:

הדרן עלך חרש

פרק טו

הלכה א

מה בינה לעד אחד כו'. משמע הכא דהיא עדיפא מעד אחד ובבבלי פ' האשה רבה דף צ"ג קאמר גבי בעיא דעד אחד ביבמה דלהתירה ליבם לא תיבעי לך דאפילו איהי מהימנא דאלמא כל היכא דאיהי מהימנא כ"ש עד אחד דמהימן ואפשר לומר דהכא ס"ל כלישנא קמא דהתם דמשמע שם דעד אחד גרוע מינה כדפי' התוס' שם ללישנא קמא וע"ש. א"נ כדכתבו התו' שם דף צ"ד ד"ה כי תבעי לך דבעד איכא למיחש שמא שכרוהו או שנא אותה והוא עצמו חשוד לקלקלה היכא דסמכא עליה ולא דייקא שפיר והיינו דקאמר הכא עד אחד חשוד לקלקלה ולפ"ז ע"כ למאי דאמרו דעד אחד מהימן טעמא משום דבמילתא דעבידא לגלויי לא משקר הוא ונפקא מינה לעד אחד במלחמה ועיין בדיבור דלקמן. אבל קשה למאי דקאמר הכא דזמנין דסניא ליה נמי לבעל בשנישאת לו על כרחה א"כ מ"ט מחלקינן בין מת בעלה למת יבמה בהיא עצמה דהרי גם ביבמה איכא להני קילקולי כדתנן פ"ח דגיטין תצא מזה ומזה וכל הדרכים כו' ולמסקנא דהאי תלמודא אתיא אפילו אליבא דרבנן הא דאמר התם תצא כו' כדאיתא שם וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ב מהלכות יבום הלכה יח וי"ל דשאני גבי מת יבמי דהא דאמרינן התם תצא מזה

ומזה היינו מדרבנן ומשום חשש דמיחלפא באשה דעלמא דהרי הולד כשר אליבא דרבנן דהתם כדמפרשינן שם אליביה דשיטת הרמב"ם והואיל ולא חמירא לה לא דייקא כ"כ כמו בבעלה ועיין לעיל פ"י הלכה ד' ובמראה שם מ"ש מזה. ומיהו משיטת הבבלי שם משמע דלא אמרינן כלל בבעלה דסניא ליה וכדפרש"י שם וכן הכא בפירקין גבי עד א' במלחמה דלרש"י לא גרסינן הא דכתוב בספרים כיון דזמנין דסניא ליה אלא דתרווייהו אמרי בדדמי וכן גריס הרשב"א ז"ל:

עד אחד מהו שיהא נאמן בשעת מלחמה. ופשיט לה דנאמן ומשמע דאפילו אמר מת לחוד ולא אמר קברתיו נאמן וכן דעת הראב"ד והרמב"ן והרשב"א ז"ל והביאו ראיה מהא דהכא דהא דקאמר רבי מאן דנישאת נישאת כו' היינו משום דקאמר אילו הוון בחיין לא הוו מייתי וחשש רבי דשמא בדדמי קאמר ומיהו למאן דנשאת אמר שלא תצא דתליא להקל שודאי מת אלא שסניפין היה מביא לדבריו לברר אצלם שמתו דאלו הוו בחיין הוו מייתין וכיון שנשאת לא תצא הא אם אמר מת סתם נאמן היה אפי' להשיאה לכתחילה עכ"ל הרשב"א ז"ל אבל דעת הרי"ף והרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות גירושין דעד א' אינו נאמן לכתחילה אא"כ אמר קברתיו וטעמייהו משום דבבבלי ברישׁ פירקין בעייא דלא איפשיט' היא אלא דהרי"ף ז"ל פשיט לה ממה דאמרינן התם בפרקין דלקמן במים שאין להן סוף דכמלמחה דמו ועד א' נאמן ודוקא בקברתיו כדאמרי' בההוא עובדא דדגלת ואסקוה אגישרא והה"ד לעד א' במלחמה היכא דאמר מת וקברתיו אבל האשה עצמה אינה נאמנת במלחמה אפי' במת וקברתיו כדפסק הרמב"ם ז"ל שם וכבר יישב ונתן טעם לזה הרא"ם ז"ל בתשובה הביאו הכ"מ שם דהרי"ף מפרש להבעיא דבבלי עד א' במלחמ' מהו כו' היינו אפי' במת וקברתיו מפני שהרי"ף ז"ל סובר דאפי' ב' עדים שהעידו מת במלחמה ולא אמרו קברנוהו אינם נאמנים דאיכא למיחש דאמרי בדדמי ואי במת ולא קברתיו מיירי מאי קא מיבעיא ליה בעד א' אפי' ב' עדים אינן נאמנים ואפי' לדעת הרמב"ם ז"ל דחולק בזה על הרי"ף וס"ל דשני עדים נאמנים אפי' במת לחוד וכן הכריע הרא"ש ז"ל איכא למימר נמי שבפירוש הבעיא של עד א' במלחמה סובר כהרי"ף ז"ל ודייק לה מלישנא דגמרא דמדקאמר עד אחד במלחמה מהו טעמא דעד אחד משום דמילתא דעבידא לגלויי הוא ולא משקר והכא נמי לא משקר ש"מ דבמת וקברתיו מיירי דאל"כ מאי הא דקאמר וה"נ לא משקר נהי דלא משקר מ"מ איכא למיחש דאומר בדדמי שסובר שודאי מת שהרי אשה עצמה שנאמנת לומר מת בעלי משום טעמא דמילתא דעבידא לגלויי לא משקרא ועוד איכא טעמא בה דדייקא ואפ"ה במלחמה אינה נאמנת משום חשש בדדמי דסברה ואמרה כולהו איקטול והוא פליט אלא ע"כ דבמת וקברתיו

איירי דלא שייך בדדמי וכיון דבעייא דעד א' במלחמה במת וקברתיו מיירי ע"כ לומר דאשה עצמה במלחמה אפי' מת וקברתיו אינה נאמנת דאל"כ מאי קא מיבעיא ליה השתא אשה גופה מהימנא עד אחד מיבעיא. זהו תוכן דברי הרא"ם ז"ל בזה ע"ש שהאריך הרבה ואכתי איכא למידק בדבריו ז"ל דלפ"ז מאי הא דקאמר התם או דילמא טעמא דעד א' משום דהיא גופא דייקא והכא כיון דאמרי בדדמי לא דייקא והא במת וקברתיו מיירי דלא שייכא בדדמי וגירסא זו דהיא גי' רש"י ז"ל ע"כ נמי דהיא גי' הרמב"ם ז"ל דמה"ט מחלקינן בין מת בעלי למת יבמי כמ"ש בדיבור דלעיל וצ"ל דהרמב"ם ז"ל לא גריס כגי' רש"י והרשב"א ז"ל דלעיל דתרוייהו אמרי בדדמי אלא דגרי' דאמרה בדדמי והיינו דחיישינן דהעד משקר בדבריו והיא לא דייקא דסומכת עצמה על דברי העד דסבר' דודאי מת במלחמה ואע"ג דהרמב"ם ז"ל תפס לעיקר טעמא דמשום דמילתא דעבידא לגלויי לא משקר בעד אחד וכן באשה עצמה כדכתב שם סוף הפרק אפ"ה פסק באשה עצמה דאינה נאמנת במלחמה אפי' בקברתיו דבזה חיישינן דהיא משקרת מתוך שהיא בהולה לברוח מפני פחד המלחמה כדכתב שם הרא"ם ז"ל ג"כ לתרץ קושיית הרשב"א ז"ל ממה דהקשה דהרי אמרו רעבון גריעה ממלחמה וברעבון נאמנת בקברתיו וכ"ש במלחמ' ע"ש ואפשר עוד לומר דטעמא דאינה נאמנת משום דחיישינן הא דמוספ' לומר וקברתיו דסבורה להתיר עצמה בזה וכדאמר הכא לקמן במת על מטתו ואע"ג דבהא לא קי"ל כשיטתא דהכא אלא דבמת על מטתו נאמנת במלחמה וכדפסק שם הרמב"ם ז"ל הלכה ב' מ"מ יש קצת ראיה בקברתיו במלחמה דאינה נאמנת מה"ט אלא דבמת על מטתו נאמנת מטעמא דאינה בהולה לברוח ולא שייכא בה בדדמי כדכתב הרא"ם ז"ל שם. ועוד נראה להוסיף טעם לדעת הרמב"ם ז"ל גבי עד א' במלחמה דדוקא באומר קברתיו נאמן דלמד מסוגיא דהכא והיינו דלא מפרש לה כפי' הרמב"ן והרשב"א ז"ל אלא הא דאמר להו אילו הוון בחיין כו' היינו שהשיב להם דדך שאלתם שאמרו לו וכי כולם מתים וע"ז השיב אילו כו' כלומר מה אתם מתמיהים בדבר אילו היו חיים לא היו מתים ר"ל שאני יודע בודאי שמתו ולפ"ז תו ליכא למימר דחשש רבי דשמא בדדמי קאמר כפי' הרשב"א ז"ל דלעיל ואפ"ה קאמר דמאן דנשא' נשאה כו' וטעמא משום דאמר מת סתם ומש"ה בדיעבד מיהת לא תצא ואילו אמר קברתיו היה רבי מתירן להנשא לכתחילה וזהו כדברי הרמב"ם ז"ל דבמת סתם בדיעבד לא תצא זהו הנלע"ד:

אלא אפילו היא תובעת בודאי להתגרש. ובבבלי דף קי"ו מקשי עלה דכולהו נשי אמרי הכי ומסיק לה כר' בא דהכא דאמר' גירשתני וכגון דאמר' בפני פ' ופ' ושאילנא ואמרו להד"מ דהוחזק' שקרנית ולפיכך אפי' אם בא עד אח"כ והעיד לה שמת בעלה לא תנשא

לכתחילה דחיישינן שמא שכרה אותו וכדכתב הרמב"ם ז"ל בריש פי"ג מהלכות גירושין דאע"ג דקים לן כהאי טעמא דבמילתא דעבידא לגלוייא לא משקרי וכדלעיל אפ"ה בעד אחד בקטטה דבעיא דסלקא תיקו בבבלי היא פסק להחמיר לכתחילה מה"ט דהוחזקה שקרנית:

הלכה ב

ולמה קציר כו'. לשיטתיה אזיל דגריס במתני' אלא בבואה מן הקציר בלבד וכן היא נוסחת המשנה בפ"ק דעדיות וכן משמע מדברי התו' בבבלי שהביאו להך דהכא דלב"ה מן הקציר דוקא:

הלכה ג

בנות מהו שיכנסו למזונות. ולא הוזכר דין זה בבבלי ולא בפוסקים ומסתברא דאין נכנסין דלא עדיפי מבנים היורשין שאין נכנסין לנחלה על פיה ועוד דבעייא דלא איפשיטה היא הכא:

יאות כתובה ד"ת. וכן אמר הכא לעיל בפ"ז הלכה ב' ולשיטתיה אזיל האי תלמודא דאמר בפ"ק דכתובות הלכה ב' כלום למדנו כתובו אשה לא מאונס ומפתה דאלמא כתובה דאורייתא ס"ל ועיין מה שכתבתי שם בס"ד:

הלכה ד

בן חמותה כו'. ולא קיימא המסקנא הכי ובבת חמיה בעיא דלא איפשיט' היא בבבלי ולא זכרו' הפוסקים ומדברי נ"י משמע דנקטינן לחומרא כ"כ התיו"ט. ודייק מדנקט רש"י ז"ל וכן הנ"י גבי בת חמותה זאת תירש כל עמל אבי ואמי מדקאמרי עמל אבי אפשר דלאו דוקא בת חמותה אלא הה"ד בת חמיה שאינה בת חמותה עכ"ל ואינו מוכרח כ"כ דמי לא שייך גבי בת חמותה נמי עמל אבי ולהגדיל הדבר נקטי הכי ובבבלי לא מספקא להו אלא דשמא שאני בת חמותה דאיכא נמי אימא דסניא לה ואפילו דאיכא למימר בבת חמיה דאכלה לגירסנא דבי נשאי ואדרבה מדהשמיטוה הפוסקים איכא למימר דנקטי לקולא ועוד דבעיא דלא איפשיטא במידי דרבנן היא:

אבל דברי חכמים כו'. דסבר האי תלמודא כמו דפליגי רבי מנחם ברבי יוסי וחכמים בתרי ותרי כדאמרי' בבבלי פ' האשה שנתארמל' וכדמייתי לה לעיל פרק י' הלכה ד' כן נמי פליגי בחד וחד ומזה למד הרמב"ם ז"ל שכ' בפרק י"ב מהל' גירושין הלכה י"ט בעד א' אומר מת ועד א' אומר לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא ואם ניסת לעד שהעיד עליה והיא אומר' ברי לי שמת ה"ז לא תצא עכ"ל דכמו דאמרינן התם לדעת חכמים דקי"ל כוותייהו בתרי ותרי דאם נישאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי לא תצא כן נמי בחד

וחד לדברי האי תלמודא דמשוה אותם הכא והרמב"ן ז"ל חלק בזה וכבר דחה שם הה"מ ז"ל תשובחו שהשיב בזה:

הלכה ה

אבל בפרט כ"ע מודיי שיש בכלל חמש שתים. ובסנהדרין גריס שם בכלל נחלקו אבל בפרט כ"ע מודים דנחלקה העדות ומשמע במונה הוי הכחשה טפי דהוי כאילו אמר אחת ושתים ולא ג' וד' וה' והשני אומר לא א' וב' נדר אלא ג' וד' וה' וכן הביאו רש"י ז"ל והתו' בסוף פרק ג' דנזיר להך גירסא דסנהדרין אבל בגמרא דבבלי שם מוכח דתפסי לגי' דהכא ודנזיר לעיקר דקאמר שם אמרי במערבא אין הכחשה במונה:

שנייא היא בדיני נפשות. וא"ת הא רב אמר אפי' בד"נ בב' כיתי עדים לא בטלה העדות וי"ל דרב גופיה לא קאמר הא דלעיל דאף בד"נ הדין כן אלא דהש"ס רצה לדמות לד"מ אליביה וקאמר ר' אבון דלא היא דלא אמר אלא בדיני ממונות אבל בבבלי מסקינן פ' זה בורר שם דבדיני ממונות לא הוי הכחשה כלל בבדיקות ואפי' עד בעד כדאמר שם אפי' א' אומר מנה שחור וא' אומר מנה לבן מצטרפים דהוי כמן הכיס או מן הצרור דהכא וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ג מהל' עדות הלכה ג':

הלכה ו

תני דבית רבי כן. וכן דעת הרמב"ן ז"ל ולפ"ז אם באת אשה מעיקרא והתירוה לינשא ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת לא תצא דהוי כעד ועד במתני' דלעיל אבל דעת הרמב"ם ז"ל אינו כן שכתב בפי"ב מהל"ג הל' כ"א אשה אומרת מת ואח"כ בא עד כשר ואמר לא מת ה"ז לא תנשא ואם נשאת תצא וכבר פי' שם הה"מ ז"ל טעמו דלישנא בתר' דמסקינן דשתי נשים כעד אחד דמיין וכיון שהורע כח שתי נשים לגבי עד כשר ה"נ הורע כח אשה אחת לגבי עד כשר אלא דמ"ש שם דסובר רבינו דהירושלמי אתי כלישנא קמא דגמרא דילן אבל ללישנא בתרא הורע כחן. אינו מוכרח דהרי בהדיא מסיק הכא כליש' בתרא אלא דהרמב"ם ז"ל לא פסק כתני דבית רבי הכא והטעם משום דלא נקטה לרבותא במתני' כי קושיא דהכא. והתיו"ט הביא דעת הרמב"ם ג"כ בזה ומ"ש שם אבל עד פסול ועד כשר אע"ג דבבת אחת כו' שלא בדקדוק הוא והוה ליה למימר אע"ג דאתי אשה מעיקרא וכמבואר בהדיא בדברי הרמב"ם ז"ל דאפילו נשאת תצא וכ"כ הרשב"א ז"ל לדעת הרמב"ם דאפי' התירוה לינשא ע"י עד פסול דאתא מעיקרא תצא. ובהיא עצמה שאמרה מת בעלי ואחר כך בא עד כשר בזה הודה הרמב"ן ז"ל לדברי הרמב"ם שכתב שם ואם נשאת תצא:

הלכה ט

כאן בשותקין כאן במדברים. לא מצינו לפרש דהתם מיירי בשותקין דא"כ היינו דרבי יעקב אלא דלמאי דפרישית בפנים קשה הא דקתני שהודה מפי עצמו לכך נראה דה"פ דעל הגזלן קאי כאן בשותקין במתני' דהכא שותק הגזלן ואינו טוען כלום וכהאי דאמרינן בבבלי פ' המפקיד שם דשתיקה דהכא לאו כהודאה היא דמימר אמר האי דשתיקי לכל חד וחד דאמינא דילמא האי הוא כאן במדברים דהגזלן הודה כדקאמר ואיני יודע כו' והיינו דקאמר שהודה מפי עצמו ושותקין ומדברים דקאמר אגזלנים דעלמא וכן מוכח מדלקמן מדר' יודן דפליג ולא מחלק בגזילה בין שותקין ובין מדברים ואגזלן קאמר:

בגזילה מודו. ובבא לצאת ידי שמים כדפרישית בפנים אבל מדברי התו' שם משמע דגם בפקדון שייך לצאת ידי שמים לכך נראה דבגזל מודי הואיל ועבד איסור' קנסוהו רבנן כדמחלק התם ולרבי יודן צ"ל הא דקתני שהודה מפי עצמו אפקדון קאי:

סליק פירקא בס"ד

פרק טז

הלכה א

לא תנשא. משום דאיכא מיעוטא דמפילות כו' כדפרישית וכתב הרשב"א ז"ל קשיא לי דהא איכא נמי מיעוטא דאין מתעברות והוי להו תרי מיעוטי מיעוט דמפילות ומיעוט דאין מתעברות והוו כפלגא ופלגא וכי סמכת להו לחזקה הוי להו רובא ותתייבם ותירץ דאין מצטרף מיעוט לחזקה אלא היכא דהמיעוט מרע הרוב ממש כי האי מיעוטא דמפילות שמאותו חלק המרובה יש מקצתן שמפילות ולפיכך חשוב לעמוד נגד הרוב בצירוף החזקה אבל מיעוט שאין מתעברות דלא מרע הרוב ממש אלא שהוא עומד לגמרי נגד הרוב אינו חשוב להצטרף עכ"ל והיינו דלטעמיה אזיל דכתב אליבא דהרי"ף והרמב"ם ז"ל שפסקו כמשנתינו דע"כ צריך לומר דרבא דמתרץ שם רישא חזקה ליבום כו' אליבא דכ"ע מוקי למתני' ואפילו אליבא דרבנן דלא חיישי למיעוטא והילכך איצטריך ליה להאי תירוצא דלעיל והא דמסיק שם רבא סיפא הוה ליה מיעוטא דמיעוטא ולמיעוטא דמיעוטא לא חייש ר"מ לאו משום דפירוקא אליבא דר' מאיר בלחוד הוא אלא לומר דלאו רבנן בלחוד הוא דמודי בה אלא אפי' ר"מ נמי וכ"כ שם הוא ז"ל ומשום זה לא ידעתי מה דסיים התיו"ט אחר שהביא בשם הנ"י ואצ"ל דאתי' מתני' כר"מ כו' אלא דהשתא איכא נמי לפרושי הכי אליבא דרבנן ואתיא רישא כרבנן עכ"ל דהכי ה"ל למימר ורישא וסיפא אתיא אפילו כרבנן וכמבואר:

שהן שתי ספיקות. ואע"ג דלרבנן נמי אמרינן הכי כדפרישית במתני' בהיתה לה חמות אפ"ה היכא דיצאת מליאה חיישי דכיון שיצאת מליאה ועבר זמן לידתה אין אומרים שמא הפילה דה"ל כמיתה ואסיקנא בפ' כל הגט דף כ"ח דלשמא מת לא חיישינן וכיון דנסתלק מיעוט דמפילות וחזקה דשוקא לא נשאר כאן אלא ספק דמחצה זכרים ומחצה נקבות ולפיכך חוששת שמא ניתן לה יבם כ"כ הנ"י ומה שהוגה בתיו"ט בדברי הנ"י וחזקה דאסורה לשוק נראה שהוא ט"ס דאדרבה חזקה שהיתה מותרת לשוק נסתלקה וכצ"ל:

הלכה ב

חשודה היא לעשות כמה חללים. ובבבלי קיימ' הך אוקמת' אליבא דר"א שניסת לכהן דס"ל הואיל ולר"א לית ליה תמות נפשי עם פלשתים קעבדה חוששת לעצמה אפילו לקילקול קל מדחברתה ודמיא להא דאמר התם בריש פירקין מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מה לי איסור כרת מה לי איסור לאו וה"נ לענין הקילקול:

הלכה ג

מנין לאחיך שטעה כו'. ובבבלי סנהדרין דף ע"ג נפקא ליה אבדת גופו מוהשבותו לו ומלא תעמוד על דם רעיך אפילו מיטרח ואגורי דלכל אבדת אחיך דריש לה באלו מציאות דף ל"א לרבות אבדת קרקע:

שנייא היא שהסימנים דרכן להשתנות. והא דקאמר הכא בבבלי שומא דרכה להשתנות לאו דוקא דאפילו סימנין אחרים שאינן מובהקין ביותר דרכן להשתנות וכן אמר פ' אלו מציאות דף כ"ז ומשמע מהכא דסימנין דאורייתא כדפרישי' בפנים וכהך תירוצא בבבלי אלא דבאלו מציאות שם בעי' דלא איפשיט' היא ואפ"ה בסימנין מובהקין ביותר כגון חסר אבר או שינוי בא' מאבריו מסקנת הפוסקים הוא דמעידין עליו ומ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות נחלות הלכה ג' דאפילו בסימנים מובהקין בגופו אין משיאין את אשתו כבר פי' הכ"מ דבסימנים מובהקים קצת קאמר ועוד הרחיב בזה בב"י אה"ע סי' י"ז ע"ש ועיקרא דהוכחה שם מדכתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות גירושין גבי אם השליכוהו בים והעלו ממנו אבר שהבאתי לעיל ומשמע שם נמי מדבריו דהרמב"ם והרי"ף ז"ל בחדא שיטתא קיימי דפסקו כלישנא בתרא דבבלי הכא דסימנין דרבנן והיינו בסימנין שאינן מובהקין לגמרי דבהכי הוא דאיבעיא לן אי סימנין דאורייתא או דרבנן אלא דלענין ממון אפילו בסימנין מובהקין קצת הוי דאורייתא כדכתב הרמב"ם ז"ל בפי"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה ה' דסימנין המובהקין סומכין עליהן ודנין על פיהם בכל מקום דין תורה וכדפי' שם הה"מ ז"ל דבסימנין שאינן מובהקין לגמרי קאמר אבל לענין איסורא לא

סמכינן עלייהו כ"א בסימנין מובהקין ביותר כההיא דלעיל ובגט אשה בנקב בצד אות פלוני דסימנין מובהקין כאלו לכ"ע דאורייתא הוו וכן מוכח מדאמר שם בפ"ק דף י"ט גבי דרב אשי ודווקא נקב כו' מספקא ליה אי סימנין דאורייתא או דרבנן ולפ"ז בסימנים מובהקין בכליו נמי סומכין עליהן דהא להאי לישנא דסימנין דרבנן לא חיישינן לשאל' כדמשמע התם דקאמר ולהך לישנ' דרבא דאמר סימנין דאורייתא כו' כליו דחיישינן לשאלה והרי הרי"ף והרמב"ם ז"ל מסקו כלישנא בתרא כדלעיל וכן כתבו התו' הכא דלמסקנ' לא חיישינן לשאלה וכ"כ הנ"י וכן הר"ן ז"ל הביאו הב"י שם אלא דהוא ז"ל דחה דבריהם והעל' דאפ"ה חיישינן לשאל' וכתב שם על דברי הנ"י והר"ן ודברים אלו לאו דסמכא אינון כיון שהרי"ף והרמב"ם והרא"ש ובעל העיטור שהם עמודי ההוראה חולקין עליהם עכ"ל ועדיין לא ביאר לנו כל הצורך ומאין למד זה דהרי"ף והרמב"ם סוברים כן דהרי הם מפרשי' המתני' דהכא וכן הסוגיא בבבלי בסימנין שאינ' מובהקין כדאמרן וא"כ אין הכרח כלל לומר דאיכא למיחש לשאלה אלא דטעמייהו דסימנין שאינם מובהקין אין סומכין עליהן ואפשר לומר דסמך עצמו על מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' גירושין הל' ט' גבי אבד הגט שאם מצאו בכלי שהניחו בו ויש לו טביעו' עין בארכו ורחבו של גט שהי' כרוך הרי הוא בחזקתו דנראה מדבריו דגריס במתני' בפ' כל הגט הל' ג' המביא גט כו' מצאו בחפיסה או בדלוסקמא אם מכירו כשר ולא כהך ספרים דגרסי או מכירו דאלמא אפי' מכיר להחפיסה צריך שיכיר הגט ואי דלא חיישינן לשאל' כיון שמכיר להכלי אפילו אינו מכיר להגט די בכך כדדייקי התו' הכא ד"ה ואיבעית אימא כו' אלא ע"כ ש"מ דס"ל דחיישינן לשאלה. זהו הנלע"ד בזה ועיין לקמן פ' כל הגט שם מה שכתבתי בס"ד עוד מזה:

כיני מתני' אין מעידין כו'. ונראה דגי' המשנה בש"ס הזה היה אין מעידין לאחר ג' ימים ולא היה כתוב אלא וכמקצת הספרים דלקמן ולפיכך קאמר כיני כו' ובנמצא הרוג ואין ידוע אם הוא תוך ג' ימים או לא יש מחלוקת בפוסקים והרשב"א ז"ל מהמחמירין וכתב שם שבמקצת ספרים מצא כתוב במשנה כל שעבר עליו ג' ימים אין מעידין עליו ושמעינן מינה דדוקא לאחר ג' ימים הא סתמא מעידין עליו וצ"ת עכ"ל ולדברי האי תלמודא נראה נמי דמקיים הגירסא מהספרי' שלפנינו אין מעידין אלא עד שלשה ימים דמשמע דוקא בידוע שהוא בתוך ג' מעידין אלא שהוא ז"ל עצמו הניח הדבר בצ"ת:

הלכה ד

אפילו ראוהו מגוייד אני אומר כו'. משמע אפילו בסתמא דאין ידוע אם נתגייד בחרב מלובנת אם לאו אזלינן לחומרא ואין מעידין עליו וכ"כ הרשב"א ז"ל ומ"ש שם הה"מ

ז"ל דנראה מהבבלי דפליג אדהכא דלרבנן מעידין על המגוייד בסתמא כל זמן שלא נודע שנתגייד בחרב מלובנת כבר כתב שם הכ"מ עליו דלא משמע הכי והכרעת הירושלמי דלא ליפלוג אגמרא דידן הכרעה היא דכל מה דמצינו לפרושי בגוונא דלא ליפלוג עדיף טפי ואע"פ שהפירוש יהי' רחוק קצת עכ"ל וכ"כ הרא"ש ז"ל בכתובות פ' מי שהיה נשוי דאף אם היה פירוש דחוק ראוי לדחוק ולפרש כדי להשוות שתי הגמרות יחד עכ"ל וכן נראה הכא מסתימת לשון הרי"ף והרמב"ם ז"ל שהביאו המשנה כפשטה כמ"ש הכ"מ וע"ש:

ולא עלה בידם אלא רגלו כו'. כתב הרשב"א ז"ל מסתברא שקשרוהו ברגלו ושלשלוהו אבל אם השליכוהו והשליכו מצודות בים ולא עלה בידם אלא א' מאבריו ואפילו כל גופו חוץ מראשו אין משיאין את אשתו דחיישינן שמא הוא יצא והלך לו וזה האבר מאדם אחר הוא וראיה מגברא חרוכ' ופסתא דידא דריש פירקין דלעיל עכ"ל. ודעת הרמב"ם ז"ל פי"ג מהל' גירושין הלכה ט"ז אינו כן שכתב שם וכן אם השליכוהו בים והשליכו מצודה אחריו והעלו ממנו אבר שאי אפשר שינטל מן החי ויחיה ה"ז מעידין עליו עכ"ל והמפרשים ז"ל פירשו שדעתו ז"ל בידוע וניכ' שהאבר מאותו האיש כגון שיש סימן מובהק באותו אבר ומזה למדו האחרונים לומר דסימנין מובהקין בגופו סמכינן עלייהו ועיין לעיל:

שהות כדי טרפה. ולא מחלקינן בין טרפות אדם לבהמה לענין זה וכ"כ הרשב"א ז"ל וכן פסק בש"ע אה"ע שם:

הלכה ה

שקעה ספינתו בים. אם הוי כמעידין שנטבע וא"ת הא מים שאין להן סוף אפילו מעידין שנטבע אין משיאין את אשתו וי"ל דמיבעיא ליה לענין דיעבד דקי"ל במים שאין להן סוף דאם נשאת לא תצא כדמוכח מההוא עובדא דטבע חסא בבלי דף קכ"א וכדאמר רב אשי שם וכן פסק הרמב"ם ז"ל שם הלכה כ' ולפיכך קא מיבעיא ליה אם בשקעה ספינתו בים נמי אם נשאת לא תצא וקא פשיט ליה דדוקא באמרו נטבע אבל באמרו שקעה ספינתו ולא ראוהו שנטבע אפילו אם נשאת תצא כדאמר דאפשר לא היה בתוכה וכעין זה הביא הב"י בשם תשובת הרמב"ן ז"ל אם ראו שנשברה הספינה ולא ראוהו נטבע ממש אפילו בדיעבד תצא וא"ת אכתי מאי קא מיבעיא ליה הא מתני' היא בפ' כל הגט הלכה ד' ג' דברי' כו' ספינה שאבדה בים נותנין עליו חומרי חיים וחומרי מתים כדאמר התם לענין תרומה ומכ"ש באיסור א"א שהוא בכרת וי"ל דאי ממתני' לא שמעינן אלא לכתחילה אלא דמדברי הרמב"ן שם משמע דפי' להמתני' דאפילו בדיעבד אמרינן

בחזקת שהוא קיים לכל דבר דלמד שם דינו ממשנה זו ומשמע נמי מדבריו שם דאפילו ידעינן שהיה בתוך הספינה כדכתב שם שמא ניצל ע"ג עץ כו' וכדמשמע נמי ממתני' כל ששואלין כו'. וכן הוא מסקנת הפוסקים לפי שיטת הבבלי דכששואלין אותו לא הוי מסיח לפי תומו ועיין בסוף פירקין:

הלכה כר' יודא בן בבא. ומסקנת הפוסקים דאין הלכה כר"י ב"ב אלא כמיליהון דרבנן דהכא דפליגין ומחלקין בין יבשה למים כדפרישית ומכאן למדו הפוסקים לומר דבמים אפילו לאחר כמה ימים שנפל מעידי' עליו והרי"ף דקאמר אבל במים אפשר שישהא ארבעה וחמשה ימים ואינו משתנה לאו דוקא ד' וה' ימים אלא אפילו לימים הרבה וכ"כ הרמב"ם ז"ל פי"ג הלכה כ"ב והוא דלא שהה על היבשה אחר שהעלהו מן המים אבל אם שהה על היבשה לאחר שהעלהו אפילו לא שהה ג' ימים בתוך המים אמרינן מיתפח תפח כ"כ הרמב"ן והרשב"א ז"ל וכתב הרי"ף ז"ל והוא דליכא מכה וכן אמר בבבלי דהיכא דאיכא מכה מיא מרזו מכה ונופח וכן פסק הטור שם והרמב"ם ז"ל השמיט חילוק זה ולא כתבו המפרשים מזה כלום:

הלכה ו

עבר עכו"ם כו'. כדפרישי' בפנים ואע"ג דלטעמא שמא נדרס נמי חשש נפילה איכא דהא על כרחך צריך אתה לומר זה גט אחר הוא ומאדם אחר נפל איכא למימר דהכי קא מיבעיא ליה דאי לטעמא דחשש דנפילה מזה אדם שעבר א"כ אפי' לנפילה דחד חיישינן ונימא דאפילו במקום שאין השיירות מצויות נמי חיישינן או דילמא לנפילה דחד לא חיישינן כדאשכחן דמחלק אביי בפ' ג"פ דף קע"ב דדוקא לנפילה דרבי' חיישינן והכא טעמא דשמא נדרס גיטו מרגל העובר וזה גט אחר שנפל מקודם לזה וא"כ דוקא במקום שהשיירות מצויות והא דלא בעי הכי בהדיא אם חיישינן לנפילה דחד או לא משום דחדא טעמא וחדא בעיא היא וניחא ליה למיבעי הכי דחדא דפשיט ליה תרתי הוי וקא פשיט ליה מדאכשרון בההוא עובדא ש"מ דעבר עכו"ם כשר ולא חיישינן לשמא נדרס וזה גט אחר הוא אלא דבמתני' חיישינן שמא מזה העובר נפל ואפילו לנפילה דחד והיינו אפילו במקום שאין השיירות מצויות. ועיין בפ' כל הגט שם מה שכתבתי עוד מזה. ושם תירצתי קושית הרשב"א ז"ל כי שם מקומו:

והא תנינן הלכו כו'. משמע מהכא דגריס נמי בסיפא דמתני' ממקום פלוני מדפריך נמי מסיפא דלא חיישינן לשם אחר כשמו הואיל דלא הוחזקו באותו מקום וכן היא גי' הרי"ף והרא"ש ז"ל בסיפא וכן דעת הרמב"ם ז"ל שם הלכה כ"ג וז"ל ראו אחד עומד מרחוק ואמר שהוא פלוני בן פלוני ממקום פלוני והרי נשכו נחש והרי הוא מת והלכו ומצאוהו

שנשתנה ולא הכירוהו הרי אלו משיאין את אשתו. כן היא גי' מהרי"ק בתשו' בדברי הרמב"ם ממקום פלוני הביאו הב"י שם. ומ"ש התיו"ט על גירסת ספרי הרמב"ם שלפנינו או ממקום פלוני שהוא טעות סופר ובהדיא כתב בסוף פ' ההוא הל' כ"ז ישראל שאמר מת איש יהודי עמנו כו' אין אומרים באומד הדעת פלוני הוא עד שיעיד העד שהוא פלוני ויכיר שמו ושם עירו עכ"ל הגה"ה זו מכוונת היא אבל לא מטעמיה דמהתם אין ראיה כיון שלא הזכיר שם אביו כדמחלק בתשו' מהרי"ק שם דהיכא דהזכיר שם אביו אין צריך להעיד על המקום והוכיח שם דדעת הרמב"ם כן מדכתב מצאו כתוב בשטר מת פב"פ ה"ז תנשא אשתו כו' ע"ש ומה שהצריך הרמב"ם כאן לומר שהוא פב"ב ממקום פלוני שאני הכא דצריך לברר העדות יותר שהרי כשמצאוהו מת לא מצאוהו בצורת אותו איש שהזכיר ואם לא הזכיר שם מקומו היה לנו לתלות בתרי יוסף ב"ש אבל עכשיו שהזכיר שם עירו יש לנו לתלות יותר בהשתנו' הצורה מחמת נשיכת הנחש משנתלה בתרי יוסף ב"ש מאחר שלא הוחזקו עכ"ל ותמה אני אם נעלם ממנו דברי מהרי"ק האלו והרי נ"מ גדולה היא לדינא:

הלכה ז

מצאו כתוב בשטר. והרמב"ם ז"ל פסק שם הלכה כ"ח כדברי המיקל וסיים שם ונודע שזה כתב ישראל וכן הסכימו כל המפרשים ואף על פי שאינו מקוים דקיום שטרות דרבנן ואוקמוה אדאורייתא וכן דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל וסיים הרמב"ן ז"ל ואפילו בעד אחד מפי כתבו ואע"פ שאינו מקוים משיאין:

הלכה ט

לית הדא פליגא על ר"ל כו'. אבל בבבלי מסיק דמסיחה לפי תומה הויא דכיון דחזיתנהו בכיא והיינו לפי תומה דקודם ששאלוה התחילה היא ואמרו לה איה חבירינו. ולפ"ז מעובדא זו נמי איכא סייעתא לדעת הרמב"ם שהצריך במסל"ת לומר קברתיו. וכבר הסכימו כל המפרשים דאפילו לדעת הרמב"ם דוקא באינו מזכיר שמו ואינו מכירו אבל אם מכירו לא בעינן קברתיו במסל"ת. ולכאורה היה נראה מכאן דמכרת היתה לו ואפילו הכי בעינן קברתיו לדעת הרמב"ם דס"ל דכל הני עובדי דנאמ' בהן קברתיו לדוקא נקט ולא אמרינן דמעשה שהיה כך היה כדפירשו המפרשים ז"ל אלא דהר"ן ז"ל בתשובותיו פירש הביאו הכ"מ שם ובב"י דהא דאמרינן פונדקית נכרית היתה ומסיחה לפי תומו כו' וזה קבר שקברתיו כלומר שאינה מכירה אותו האיש שאמרה עליו שמת אלא אמרה איש יהודי שהיה עמי וע"ש. ועוד נראה לומר דאפילו אמרינן דהיתה מכרת אותו כדמשמע ממתני' שחלה כו' והביאוהו לפונדק אין ראיה מכאן דאפילו לשיטת הבבלי לאו מסיחה

לפי תומה ממש היתה לרבנן כדכתבו התוס' והביאו ראיה מדהכא דקאמר עשו אותה כעכו"ם מסיח לתומו משמע שלא היתה ממש מסיחה לפי תומה אלא שמביאין הרבנן ראיה דלא גרע מעד אחד:

הדרן עלך מסכת יבמות